

LAPIN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF LAPLAND

Lupaus elämisen mahdollisuuksista

Optimistisia kiinnittymisiä Soklin kaivoshankkeeseen

Arktinen maailmanpolitiikka

Pro gradu -tutkielma

Inga Savukoski

Syksy 2025

Lapin yliopisto

Lapin yliopisto

Tiedekunta: Yhteiskuntatieteiden tiedekunta

Työn nimi: Lupausten elämisen mahdollisuuksista: Optimistisia kiinnittymisiä Soklin kaivoshankkeeseen

Tekijä: Inga Savukoski

Koulutusohjelma /oppiaine: Arktinen maailmanpolitiikka

Ohjaaja: tutkimusprofessori Rauna Kuokkanen

Työn laji: Pro gradu -tutkielma

Sivumäärä, liitteiden lukumäärä: 56 sivua, 1 liite

Vuosi: 2025

Tiivistelmä:

Tutkielma tarkastelee Soklin kaivoshankkeeseen liittyvää optimismia ja sen affektiivista rakennetta Savukosken paikallisyhteisössä. Soklin kaivoshanketta on valmisteltu 1960-luvun lopulta lähtien, mutta kaivosta ei ole koskaan rakennettu. Lupausten työpaikoista ja elämisen mahdollisuuksista on kuitenkin säilynyt vahvana osana paikallisia tulevaisuuskuvia. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, miten hankkeen kannattajat sanoittavat toiveitaan ja kaivoshankkeen mahdollisia riskejä, sekä miten heidän affektiiviset kiinnittymisensä heijastavat Lauren Berlantin teorian kautta tulkittua optimismia tai julmaa optimismia.

Tutkimus on laadullista tutkimusta, jossa aineiston analyysimenetelmä on teoriaohjaava sisällönanalyysi. Tutkielmassa sovelletaan affektiteoriaa. Tutkimusaineisto koostuu viidestä puolistrukturoidusta haastattelusta ja osallistuvasta havainnoinnista kaivosyhtiön järjestämissä kaivoshankkeiden tilaisuuksissa. Aineistosta on selvästi erotettavissa kolme toisiinsa liittyvää optimistisen kiinnittymisen ominaisuutta. Historiallinen konteksti muodostaa rakenteen, jossa subjektit suuntautuvat kohti elämää järjestäviä toiveita ja lupauksia. Toiveet ja lupaukset ovat epävarmaa elämää järjestäviä hyvän elämän fantasioita. Epäsuora näkökulma kuvaa fantasian tapaa jäsentyä ristiriidat piilottavaan muotoonsa.

Aineistossa hahmottuu kaksi historiallista kehityskulkua, jotka muodostavat affektiivisen rakenteen. Ensimmäinen kehityskulku on Savukosken kunnan elinkeinopoliittinen historia ja toinen merkittävä historiallinen kehityskulku on Soklin kaivoshankkeen historia. Ne yhdessä määrittävät sitä, mikä paikallisesti nähdään mahdollisena ja mikä mahdottomana. Soklin tapaus kuvaa sitä, miten paikalliset toiveet, aluepolitiikka, globaalit talous- ja ympäristökysymykset sekä uusliberaalit politiikat kietoutuvat yhteen arktisessa maailmanpolitiikassa.

Tulokset osoittavat, että Soklin kaivoshankkeeseen kohdistuva optimismi rakentuu historiallisista kokemuksista, paikallisista elinvoimakysymyksistä ja laajemmista uusliberaaleista kehitysnäkymistä, joissa luonnonvarojen hyödyntäminen nähdään sekä aluekehityksen että vihreän siirtymän edellytyksenä. Optimismi sisältää kuitenkin ristiriitaisia piirteitä, koska se ylläpitää toivoa paremmasta tulevaisuudesta, mutta samalla kaventaa mahdollisuuskuvia muiden kehittämishankkeiden jäädessä varjoon.

Avainsanat: luonnonvarapolitiikka, pohjoinen, aluekehitys, affektiivisuus

x Tutkielma ei sisällä muita kuin tekijän omia henkilötietoja

University of Lapland
Faculty: Faculty of Social Sciences
Title: A Promise of Livelihood Possibilities: Optimistic Attachments to the Sokli Mining Project
Author: Inga Savukoski
Degree Programme/Discipline: Arctic World Politics
Thesis Supervisor: Professor Rauna Kuokkanen
Type of Work: Master's Thesis
Number of Pages, Number of Attachments: 56 pages, 1 attachment
Year: 2025

Abstract:

This thesis examines the optimism surrounding the Sokli mining project and its affective structure within the local community of Savukoski. Preparations for the Sokli mine have been ongoing since the late 1960s, yet the mine has never been built. Nevertheless, the promise of jobs and opportunities for livelihood has remained a strong part of local visions of the future. The aim of the study is to explore how supporters of the project articulate their hopes and the potential risks of the mine, and how their affective attachments reflect optimism or cruel optimism interpreted through Lauren Berlant's theory.

The study is qualitative, employing theory-driven content analysis as its method. Affect theory is applied throughout the thesis. The research material consists of five semi-structured interviews and participant observation at "mining café" events organized by the mining company. Three interrelated characteristics of optimistic attachment can be clearly distinguished in the material. The historical context forms a structure in which subjects orient themselves toward hopes and promises that organize life. These hopes and promises are fantasies of a good life that structure uncertain existence. An indirect perspective illustrates how the fantasy takes shape in a form that conceals contradictions.

Two historical trajectories emerge in the research material, together forming the affective structure. The first trajectory is the economic policy history of the municipality of Savukoski, and the second is the history of the Sokli mining project. Together they define what is locally perceived as possible and what as impossible. The Sokli case illustrates how local hopes, regional policy, global economic and environmental issues, and neoliberal politics intertwine in Arctic world politics.

The results show that optimism directed toward the Sokli mining project is constructed from historical experiences, local questions of vitality, and broader neoliberal development perspectives, in which the exploitation of natural resources is seen as a prerequisite both for regional development and for the green transition. However, this optimism contains contradictory features, as it sustains hope for a better future while simultaneously narrowing the horizon of possibilities by sidelining other development projects.

Keywords: natural resources policy, north, regional development, affectivity

Sisällys

1.	Johdanto.....	4
1.1	Mineraaliriippuvuus ja vihreä siirtymä.....	5
1.2	Tutkimuseettinen pohdinta	8
2.	Tutkimuskohteen esittely	11
2.1	Aiempi tutkimuskirjallisuus Lapin kaivoshankkeista ja kaivoksista	15
2.2	Aiempaa tutkimuskirjallisuutta Soklista.....	16
3.	Affektin teoria.....	18
3.1	Lauren Berlant ja affektit	20
3.2	Optimismi ja julma optimismi.....	22
3.3	Julma optimismi yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa	24
4.	Aineisto ja menetelmät	28
4.1	Tutkimusmenetelmä	28
4.2	Aineisto	28
4.3	Aineiston analyysi	30
5.	Analyysi: kaivoshankkeen kannattajien optimismi	34
5.1	Affektien historiallinen luonne	36
5.2	Hyvän elämän tavoittelu.....	40
5.3	Epäsuora näkökulma	42
6.	Tutkimustulokset.....	47
7.	Johtopäätökset	54
	Lähteet	58
	Liitteet	66
	Liite 1. Suostumuslomake	66

1. Johdanto

Tutkimukseni keskittyy Soklin kaivoshankkeeseen. Olen kotoisin Savukoskelta, jonne Soklin kaivosta on suunniteltu 1960-luvun lopulta lähtien. Olen siis kasvanut yhdessä ajatuksen kanssa mahdollisesti kuntaan avattavasta kaivoksesta. Lupaus kaivoksen mukanaan tuomista työpaikoista on ollut läsnä vuosikymmeniä, mutta ei ole koskaan toteutunut. Nykyisessä työssäni Lapin elinvoimakysymysten parissa seuraan myös Savukosken kunnan kehityskulkuja. Vaikka Sokliin kaivosta ei ole koskaan rakennettu, sitä on valmisteltu useaan otteeseen, ja ihan viimeaikoina toiveet hankkeen toteutumisesta ovat jälleen virinneet. Samaan aikaan kunnan väkiluku on kutistunut ja elinkeinojen kehitys pysynyt vaatimattomana. Tämä herättää kysymyksen siitä, voiko Sokliin liittyvästä optimistista luopua koskaan tai miksi siitä ei voi luopua. Keskittyminen suurhankkeen valmisteluun voi viedä resursseja muilta kehityshankkeilta, jollaisiin muualla Lapissa investoidaan.

Soklin kohdalla kyseessä on Suomen mittakaavassa poikkeuksellisen suuri kaivoshanke. Olen halunnut tutkia, miten kaivoksen kannattajat paikkakunnalla itse hahmottavat tulevaisuuden ja sanoittavat kaivoshankkeeseen liittyvät toiveet tai hankkeen mahdolliset riskit, sekä miten historia ja aluekehitys kietoutuvat kaivoksen affektiivisiin lupauksiin. Minua kiinnostaa myös, miten Soklin kaivoshankkeen kannatus liittyy laajempiin uusliberaaleihin kehitysnäkymiin, joissa luonnonvarojen hyödyntäminen nähdään sekä EU:n aluepoliittisen kehittämisen keskeisenä moottorina että vihreän siirtymän mahdollistajana. Vihreä siirtymä voi näin toimia teknologisenä investointikehyksenä.

Tutkimuskysymykseni on: Miten Soklin kaivoshankkeen kannattajien puhe ja retoriikka ilmentävät optimismia? Tutkimuskysymykseen liittyvät kaksi apukysymystä ovat: Miten Soklin kaivoshankkeen kannattajat kokevat hankkeen vaikutukset omassa elämässään ja yhteisössään? Miten kaivoshankkeen kannattajien kiinnittymiset Sokli-toiveisiin heijastavat julman optimismin käsitettä?

Sovellan tutkielmassani affektiteoriaa. Käytän affektin ja optimismin käsitteitä samaan tapaan kuin Lauren Berlant eli erotan affektin tunteesta. Berlantin mukaan affekti (affect) ei ole tunne (emotion) vaan enemmänkin kehollinen mekanismi, joka johtaa toimintaan ja tuntemuksiin. Nämä affektiiviset mekanismit määrittävät suhteitamme toisiimme ja muihin objekteihin, ja ne ovat aina sosiaalisesti ja kulttuurisesti rakentuneita. Affektit sijoittuvat tietoisten tunteiden ulkopuolelle ja ohjaavat meitä kohti toimintaa tai toimettomuutta. (Berlant 2011, 14–15.)

Affektin luonnetta esitietoisena voimana ovat kuvanneet Gregory J. Seigworth ja Melissa Gregg seuraavasti:

Affect, at its most anthropomorphic, is the name we give to those forces — visceral forces beneath, alongside, or generally other than conscious knowing, vital forces insisting beyond emotion — that can serve to drive us toward movement, toward thought and extension, that can likewise suspend us (as if in neutral) across a barely registering accretion of force-relations, or that can even leave us overwhelmed by the world's apparent intractability. (Gregg ja Seigworth 2010, 1.)

Optimismi puolestaan on Lauren Berlantille kiinnittymistä lupauksiin ilman, että nämä kiinnittymiset aina välttämättä tuntuisivat optimistisilta (Berlant 2011, 23.). Näin ymmärrettynä optimismin voi määritellä enemmänkin nojautumiseksi nykyhetken tarjoamiin mahdollisuuksiin kuin positiiviseksi elämänasenteeksi. Berlantin julman optimismin käsitteen (Berlant 2011) kautta voi tarkastella, miten ihmiset selviytyvät neoliberaalissa yhteiskunnassa, jossa sosiaaliset, taloudelliset ja ympäristölliset olosuhteet ovat heikentyneet. Erityisesti Berlant tutki ihmisten kiinnittymistä "hyvän elämän" fantasioihin. Berlantin teorian poliittisuus näkyy ennen kaikkea siinä, ettei julma optimismi ole vain psykologinen tai henkilökohtainen ilmiö, vaan osa yhteiskunnallista ja taloudellista järjestystä, joka muokkaa sitä, mitä ihmiset kokevat mahdolliseksi ja tavoiteltavaksi.

1.1 Mineraaliriippuvuus ja vihreä siirtymä

Tutkimuksen yhteiskunnallinen relevanssi juontuu Suomen ja koko Euroopan mineraaliriippuvuudesta erityisesti Kiinaan ja tästä riippuvuudesta seuranneista Euroopan Unionin teollisuuspoliittisista toimista. Mineraaliriippuvuuden taustalla ovat globalisaatio ja haavoittuvat, monille länsimaille tärkeät tuotantoketjut. Harvinaiset maametallit ovat tällä hetkellä välttämättömiä vihreälle siirtymälle. Niinpä Suomessakin on jo aloitettu toimet niiden louhimisen lisäämiseksi. Vihreää siirtymää tavoiteltiin jo ilmastonmuutoksen torjunnassa, mutta Ukrainan sota antoi sille lisävauhtia, kun mineraalimavaraisuuden puolustuksellinen merkitys huomattiin.

Yhteiskunnallisesti vastakkain ovat kaivostoiminnan paikalliset hyöty- ja haittavaikutukset taustakankaanaan EU:n tavoitteleva mineraaliriippuvuuden vähentäminen ulkopuolisista lähteistä. Malminetsinnän ja kaivostoiminnan yhteiskunnallinen hyväksyntä vaikuttaa siihen, miten vihreä siirtymä ympäristövaikutuksineen voi toteutua. Vastakkain ovat myös luontoarvot ja ympäristöä muokkaava ”vihreän” siirtymän teollisuus. Paikallinen arvokysymys on, halutaanko luonto avata louhinnalle, jotta strategisten mineraalien käyttöä päästään lisäämään Euroopan laajuudella. Taloudellinen kysymys on, millä hinnalla harvinaisia mineraaleja päästään kannattavasti hyödyntämään ja kuka rahat malmion kaupallistamiseen sijoittaa.

Euroopan unionin neuvosto hyväksyi maaliskuussa 2024 CRMA:ksi (Critical Raw Materials Act) nimetyn EU:n kriittisiä raaka-aineita koskevan säädöksen, jonka avulla harvinaisten maametallien kysyntään pyritään vastaamaan Eurooppa-lähtöisesti eli lisäämään louhintaa ja jalostusta. Säädöksellä on tarkoitus lisätä EU:n omaa tuotantoa, vahvistaa kiertotaloutta ja kierrätystä, sekä tukea korvaavien tuotteiden innovointia. Tavoitteena on myös strateginen riippumattomuus vastakohtana tämän hetkisellemmin mineraaliriippuvuudelle ja sitä kautta talouden toimintaketjujen turvaaminen sekä lisääntyvä taloudellinen aktiivisuus. CRMA:n avulla pyritään ylipäättään varmistamaan, että mineraalipuolella pystyttäisiin vastaamaan haluttuihin uusiutuvan energian hankkeisiin. (Eurooppa-neuvosto 2025.)

EU:n ”vihreä” siirtymä eli fossiilisista polttoaineista luopuminen ja puhtaisiin energijärjestelmiin siirtyminen tarkoittaa mm. akkujen ja aurinkopaneelien tuotannon kehittämistä. Se taas tarkoittaa EU:n arvioiden mukaan harvinaisten maametallien kysynnän räjähdysmäistä kasvua. Kiina toimittaa tällä hetkellä EU:hun 100 % sen tarvitsemista raskaista harvinaisista maametalleista. *Kriittisillä raaka-aineilla* tarkoitetaan EU:lle taloudellisesti erittäin tärkeitä raaka-aineita, joihin liittyy suuri toimitushäiriöiden riski. Toimitushäiriöiden riski johtuu toimituslähteiden keskittymisestä ja kohtuuhintaisen korvaavan tuotannon puutteesta. Kriittisiä raaka-aineita käytetään sota- ja turvallisuusteollisuudessa sekä arkipäivän laitteissa kuten puhelimissa ja sähköautoissa. (Eurooppa-neuvosto 2025.)

CRMA-asetuksen voimaantulo tarkoitti Suomessa kansallisella tasolla mm. uuden mineraalistrategian laatimista, strategisina pidettyjen kaivoshankkeiden luvituksen sujuvoittamista ja kriittisten raaka-aineiden hankkeiden yhteyspisteviranomaisen (YPV) perustamista. YPV neuvoo kriittisten raaka-aineiden hankkeisiin liittyvissä kysymyksissä ja valvoo luvituksen määräaikoja. Palvelu on Suomessa sijoitettu Pohjois-Suomen aluehallintovirastoon. Käytännössä luvitusviranomaisten on jatkossa priorisoitava Euroopan komissiossa strategisen aseman saaneiden hankkeiden käsittely etusijalle muihin ympäristönsuojelulain ja vesilain mukaisiin lupahakemuksiin nähden. Strategisen aseman hankkeen tulisi tukea EU:n CRMA 2030-tavoitteita eli olla tuotantovaiheessa jo noin vuonna 2030. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2024; Aluehallintovirasto 2025; Valtioneuvosto 2024a.)

Kansankielessä kaivoshankkeen strategisen aseman saavuttamista alettiin kutsua kaivosluvituksen pika- tai ohituskaistaksi. Virallisesti strategisen aseman hankkeet saavat tiettyjä etuja, kuten erilaisia lupamenettelyjen enimmäismääräaikoja (24–27 kk, kun hankkeeseen liittyy louhintaa), mahdollisuuden hakea hankkeelle EU-rahoitusta ja asemaa *erittäin tärkeän yleisen edun hankkeena*, joka puolestaan edistää hankkeen asemaa lintu-, luonto-, ja vesipuitteidirektiivien mukaisessa poikkeusharkinnassa. Viimeksi mainitulla voi olla isoakin merkitystä Lapin kaivoshankkeiden luvitusprosesseissa. Esimerkiksi niissä

tapauksissa, joissa suunnitellut kaivosalueet osin sijoittuvat suojelluille alueille, kuten Anglo American-yhtiön Sakatin kaivoshanke Sodankylässä, voidaan joutua hakemaan valtioneuvostolta poikkeuslupaa luonnonarvoja heikentävälle toiminnalle. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2024; Aluehallintovirasto 2025; Valtioneuvosto 2024.)

Sodankylän Ikkaria lukuun ottamatta kaikki tämänhetkiset Pohjois-Suomessa vireillä olevat kaivoshankkeet tuottaisivat juuri näitä strategisia mineraaleja. Lapin Kansan artikkelissa 31.10.2024 strategista asemaa ilmoittavat hakevansa Mawson Finland Rajapalojen kaivoshankkeelle ja Suomen Malmijalostus Oy Soklin kaivoshankkeelle. Hannukaisen, Sakatin ja Suhangon kaivostoimijat kertovat harkitsevansa ”ohituskaistalle” hakeutumista (Kallio 2024). Maaliskuussa 2025 Lapin Kansan uutisoi EU-komission myöntäneen Sakatin kaivoshankkeelle strategisen hankkeen statuksen (Kallio 2025). Lehtijutussa muistutetaan siitä, että edelleenkin kunnilla kaavoittajina on iso rooli kaivoshankkeiden etenemisessä kaivoshankkeen statuksesta riippumatta. Seuraava haku Euroopan strategisten kaivoshankkeiden listalle on avattu syksyllä 2025 ja on avoinna 15.1.2026 saakka (Euroopan komissio 2025). Strategisen hankkeen statuksen saaneiden hankkeiden katsotaan edistävän merkittävästi Euroopan puhdasta ja digitaalista siirtymää, sekä tukevan puolustus- ja ilmailuteollisuutta (Valtioneuvosto 2025).

Savukoskella sijaitsevan Soklin kaivoshankkeen oikeudet omistaa Sokli Oy, joka kuuluu Finnish Minerals Group-konserniin. Finnish Minerals Oy on Suomen valtion omistama erityistehtäväyhtiö, joka kehittää kaivos- ja akkutoimialaa Suomessa. Yhtiö mainitsee strategiansa mukaiseksi perustehtäväksi kotimaisten mineraalien arvon maksimoimisen ja materiaalien tarjoamisen ilmastoneutraaliuden saavuttamiseksi. Kotisivujensa mukaan yhtiö on mukana rakentamassa Suomeen ja Eurooppaan akkuarvoketjua, joka edistää vihreää siirtymää ja tuo mukanaan taloudellista hyvinvointia. Akkuarvoketju tarkoittaa litiumioniakkujen arvoketjua, joka pitää sisällään akun vaiheet mineraalituotannosta ja akkukemikaaleista akkupaketteihin, käytännön sovelluksiin ja kierrätykseen. Litiumioniakut ovat yksi keino vähentää hiilidioksidipäästöjä ja siten torjua ilmastonmuutosta. (Finnish Minerals Group 2025.)

Viime aikoina tämän tyyppistä arktisilla alueilla meneillään olevaa, vihreän siirtymän nimissä suunniteltua arktisten alueiden luonnonvarojen hyödyntämistä on tutkimuksessa tarkasteltu sen sosio-ekologisten hyötyjen ja haittojen näkökulmasta. Muun muassa Maija Lassila on tutkinut Lapin poronhoitoalueita uhrausvyöhykkeinä, joiden oikeutuksena toimii vihreä siirtymä (ks. myös Kuokkanen 2023). Lassila yhdistää historialliset muutokset, kuten vesivoiman ja metsäteollisuuden vaikutukset, nykyisiin nopeisiin vihreän siirtymän muutoksiin. Poronhoitajien näkökulmasta tekoaltaiden ja vesivoimaloiden rakentaminen

1960–1980-luvuilla merkitsi suurten muutosten alkua, ja samanaikaisesti tehometsätalous johti ravinteikkaiden laidunalueiden vähenemiseen. (Lassila 2025, 13.)

Lassilan mukaan vihreä uhrausvyöhyke on rakentunut hitaasti päällekkäisten luonnonvarojen hyödyntämiskäytäntöjen ja sellaisen historiallisen oletuksen kautta, jonka mukaan yhteisesti käytössä olevat maat ovat käytössä resurssien hyödyntämiselle, ja siten uhrattavissa abstraktin "suuremman hyvän" nimissä. Tällaiset uhrausvyöhykkeet eivät ole uusia, vaan ajan myötä valta-asymmetrioiden kautta vahvistuneita sosiaalisia jatkumoa, joissa paikallisten asukkaiden asema on alisteinen viranomaisille ja yrityksille, joiden tehtävä on edistää luonnonvarojen hyödyntämistä. Ajan myötä uhrausvyöhykkeet kytkeytyvät teollisen maankäytön, luonnonvarojen hyödyntämisen ja marginalisaation kumulatiivisiin vaikutuksiin. Näissä yhteyksissä on käytetty käsitettä vihreä ekstraktivismi. (Lassila 2025, 1–3, 12.)

Tämä tutkimus on laadullinen tutkimus Soklin kaivoshankkeen kannattajien optimistisista kiinnittymisistä ja optimismin taustoista. Tutkimuksen menetelmä on sisällönanalyysi, joka mahdollistaa analysoitavan tekstin inhimillisten merkitysten etsimisen. Aineisto on kerätty puolistrukturoiduilla teemahaastatteluilla ja haastatteluja tukevalla osallistuvalla havainnoinnilla.

Tutkielma rakentuu seitsemästä pääluvusta. Johdannossa käsitellään tutkimuksen taustaa, tutkimuskysymyksiä sekä tutkijaposiitiota. Toisessa luvussa esitellään tutkimuskohde ja siihen liittyvä aiempi kirjallisuus. Kolmannessa ja neljännessä luvussa tarkastellaan tutkimuksen teoreettista viitekehystä sekä käytettyä aineistoa ja menetelmiä. Viidennessä luvussa analysoidaan tutkimusaineistoa, minkä jälkeen kuudennessa ja seitsemännessä luvussa esitellään tutkimustulokset ja johtopäätökset.

1.2 Tutkimuseettinen pohdinta

Olen kasvanut lapsuudesta aikuisuuteen Savukoskella, joten minulla on suhde Soklin kaivoshankkeeseen, jota on alettu suunnittelemaan ensimmäisen kerran jo ennen syntymääni. Kenelläpä Savukoskella kasvaneella ei jonkinlaista suhdetta tai mielipidettä Sokliin olisi. En asu enää paikkakunnalla, mutta elämäkokemukseni vaikuttavat siihen, miten lähestyn tutkimusaihetta ja tulkitsen aineistoa. Vaikkakin taustani vaikuttaa siihen, miten ymmärrän haastateltavien puhetta ja tulkintoja, reflektoin työssäni omaa positiotani ja sen merkitystä analyysiin. Erämaakunnassa elämään kuuluvat tietynlainen alueellinen marginalisaatio ja yhteisöllisyys. Tutkimukseni sijoittuu kriittiseen traditioon, jossa yhteiskunnallisia ilmiöitä tarkastellaan valtasuhteiden, rakenteiden ja ideologisten järjestelmien kautta. Vaikka lähestyn Soklin kaivoshankkeen kannattajien optimismia pyrkien tavoittamaan haastateltavieni kokemukset heidän omista lähtökohdistaan, minua kiinnostavat

erityisesti ne historialliset ja yhteiskunnalliset rakenteet, jotka muovaavat affektiivisia kiinnittymisiä.

Oma suhtautumiseni kaivoshankkeeseen on ollut kriittinen, erityisesti vesiensuojelun näkökulmasta. Kuten tekemistäni haastatteluistakin ilmenee, vesien puhtaus kaivoksen toteutuessa on tärkeää myös kaivoshanketta kannattaville. Tutkielmassa olen pyrkinyt tarkastelemaan aineistoa avoimesti ja systemaattisesti. On oleellista huomata, ettei tässä tutkielmassa ole kyse siitä, kuka kannattaa tai vastustaa kaivosta, vaan siitä, *missä kontekstissa kiinnittyminen kaivoshankkeeseen syntyy*.

Se, että olen kotoisin Savukoskelta, on ollut minulle resurssi haastattelutilanteissa. Haastateltavat olivat minulle siinä määrin entuudestaan tuttuja kuin pienen kyläyhteisön jäsenillä yleensäkin on yhteisiä rajapintoja. En kuitenkaan ole haastateltavien kanssa henkilökohtaisesti läheisiä, enkä säännöllisesti tekemisissä tai läheisessä vuorovaikutuksessa. Tämä asema tarjosi paikallisen kontekstin, mutta säilytti riittävän etäisyyden tutkimukselliseen tarkasteluun. Paikallistuntemukseni on auttanut ymmärtämään haastattelutilanteessa haastateltavien perusteluja sekä haastattelujen piirtämää kertomusta elämisen laadusta. Tunnen kunnan historiaa, kulttuurisia merkityksiä ja elämisen erityispiirteitä erämaapitäjässä. Olin haastattelutilanteessa avoin kuulemaan haastateltavien tulkintoja elinympäristöstään, koska olin aidosti kiinnostunut optimististen kiinnittymisten affektiivisista taustoista. Tämä asenne ohjasi myös analyysiä: en tarkastellut pelkästään mielipiteitä kaivoshankkeesta, vaan pyrin ymmärtämään niitä merkityksellistämisen tasolla, kontekstualisoin näkemyksiä osana paikallista historiallista kertomusta.

On hyödyllistä pohtia haastattelua vuorovaikutustilanteena. Haasteltavalla on aina jo ennen haastattelua jonkinlainen tulkintakehys siitä, mihin haastattelukysymyksillä pyritään ja mitkä asiat ovat oleellisempia kuin toiset (Alasuutari 2011, 149). Laadullisessa tutkimuksessa konteksti ja kulttuuriset jäsenyykset tulee huomioida sekä aineistonkeruussa että tulkinnassa. Affektiteorian historiallinen ulottuvuus sopii mielestäni hyvin yhteen tämän ajatuksen kanssa. Paikalliset kulttuuriset jäsenyykset vaikuttavat siihen, miten ihmiset ymmärtävät maailmaa, rakentavat merkityksiä ja ilmaisevat kokemuksiaan. Sekä tutkijan omat että haastateltavan tulkinnat ovat kytköksissä siihen, mikä tekee elämästä itselle ja toisille ymmärrettävää (Homanen 2025b).

Tutkimuksen uskottavuus perustuu siihen, että tutkija noudattaa hyvää tieteellistä käytäntöä ja esimerkiksi noudattaa tiedeyhteisön tunnustamia toimintatapoja. Tutkimuseettinen neuvottelukunta on ohjeistanut hyvistä tieteellisistä käytännöistä ja tutkijan vastuista (TENK 2023). Loukkauksia ovat esimerkiksi puutteellinen viittaaminen aiempiin tutkimustuloksiin ja käytettyjen tutkimusmenetelmien huolimaton raportointi. Haastateltavien suojaa olen

varmistanut kirjallisella, allekirjoitettavalla suostumuksella (Liite 1) ja haastatteluaineiston huolellisella ja tietoturvaisella säilyttämisellä. Haastatteluaineisto on tallennettu anonymisoituna suojattuun ympäristöön ja sille on määritelty säilytysaika. Niitä haastateltavia, jotka haluavat pysyä nimettöminä, ei saa tunnistaa valmiin työn tekstien yksityiskohdista. Tutkimukseen osallistuvalla on oikeus odottaa tutkijalta vastuuntuntoa. Tosin haastateltavistani kolme on suostumusta allekirjoittaessaan sallinut nimensä julkaisemisen ja yksi heistä nähnyt sen oleellisena asiantuntemuksensa vuoksi. (Tuomi ja Sarajärvi 2018, luku 5.3, luku 5.4.4).

Haastattelin paikallisia henkilöitä, jotka ennen haastattelua lukivat ja allekirjoittivat haastattelun suostumuslomakkeen. Haastatteluajasta ja -luvasta sovittaessa kerroin haastateltaville, että olen kiinnostunut Soklin kaivoshankkeeseen liittyvästä optimismista ja niistä toiveista, joita hankkeen toteutumiseen liittyy. Tarkemmin avasin tutkimuskysymystä vielä itse suostumuslomakkeessa. Suostumuslomakkeen haastateltavat saivat sähköpostilla tutustuttavaksi jo ennen haastattelua. On eettisesti perusteltua, että haastateltava tietää mitä tutkimusaihetta haastattelu koskee (Tuomi ja Sarajärvi 2018, luku 3.1).

Litteroidussa aineistossa haastateltava oli merkitty kirjaimella H ja haastattelija on merkitty kirjaimella M (minä). Anonymisoinnin vuoksi poistin aineistosta tiedot, joista haastateltava on mahdollista tunnistaa (vrt. Hyvärinen ym. 2017, luku 21). Tällaisia olivat esimerkiksi haastateltavaan yhdistettävissä olevat nimet ja työpaikat. Nauhoitteet poistin litterointin jälkeen ja aineiston analysoinnin valmistuttua poistin litterointitiedostot lopullisesti. Analyysivaiheessa erottelin kaikki haastateltavat koodeilla H1, H2, H3, H4 ja H5. Näin siitä huolimatta, että viidestä haastateltavasta kolme antoi suostumuslomakkeessa luvan nimensä julkaisemiseen. Koin kuitenkin, että haastateltavien koodaus helpotti aineiston analyysivaihetta ja asetti tekstit tasa-arvoiseen asemaan.

Kerroin haastattelun aluksi, että todennäköisesti tulen käyttämään koodausta aineistoa tutkimuksessani lainatessani. Loppujen lopuksi päädyin valmiissa työssä käyttämään koodeja kaikkien muiden, paitsi yhden haastateltavan kohdalla. Lainasin otteita Savukosken entisen kunnanjohtajan Mauri Aarrevaaran haastattelusta nimettyinä. Kaikki haastateltavani ovat asiantuntijoita kertoessaan omia näkemyksiään, mutta Aarrevaaran asiantuntijuus ja aktiivinen rooli kaivoshankkeen historian aikana on ajallisesti mittava. Oli myös todennäköistä, että hän joka tapauksessa on tunnistettavissa kyseessä olevista lainauksista. Aarrevaara toimi ennen eläköitymistä Savukosken kunnan palveluksessa yhteensä 36 vuotta, ensin vuodesta 1978 kunnansihteerinä ja sitten kunnanjohtajana 28 vuotta ajalla 1986–2014. Hän asuu yhä Savukoskella ja seuraa aktiivisesti kaivoshankkeen vaihteita.

2. Tutkimuskohteen esittely

Savukosken kunta sijaitsee Lapin itäosassa Sodankylän, Pelkosenniemen ja Sallan kuntien naapuruskuntana. Venäjän kanssa yhteistä rajaa kunnalla on 65 kilometriä. Kunnan pinta-ala on 6470 km² ja asukkaita kunnassa on Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2024 ollut 964 henkilöä. Kunta on siis harvaanasuttu. Aukkaita alle 15-vuotiaita on samana vuonna ollut 10,4 % ja yli 64-vuotiaita 37,1 %. Noin puolet kunnan asukkaista asettuu ikähaarukkaan 15–64-vuotiaat. (Tilastokeskus 2025; Savukosken kunta 2025.)

Tilastokeskuksen käyttämä määritelmä ”taloudellinen huoltosuhde” kuvaa työttömien ja työvoiman ulkopuolella olevien yhteenlaskettua määrää suhteessa työllisten määrään kunnassa. Taloudellisen huoltosuhteen vertailuluku on Savukoskella vuonna 2023 ollut 161,5, kun koko maan vastaava vertailuluku on 131,8. Naapurikunnista Sodankylän taloudellisen huoltosuhteen vertailuluku on 127 eli koko maan keskitasoa parempi ja toisen naapurikunnan Sallan 180,1 eli Savukosken vastaavaa heikompi. Savukosken kunnassa alkutuotannon työpaikojen osuus kaikista työpaikoista on ollut vuonna 2023 38,4 % eli suuri. Sallassa vastaava luku on 11,8 % ja Sodankylässä 6,1 % (Tilastokeskus 2025.)

Valtakunnallisen Työnvälitystilaston pohjalta toimitettavan Työllisyyskatsauksen mukaan Savukoskella työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli kesäkuussa 2025 12,4 % ja syyskuussa 2025 12,9 % (Lapin kunnista toiseksi suurin). Suurimmillaan prosentti vuoden 2025 aikana on ollut tammikuussa 15,9 %. Työttömyyden alueelliset kehityserot Lapissa ovat huomattavia. Itä-Lapin kunnissa ja Meri-Lapin Kemissä työttömien osuus työvoimasta on kuitenkin tyypillisesti Lapin suurimpia. Seutukunnittain tarkasteltuna syyskuussa Itä-Lapissa koko seutukunnan työttömien osuus työvoimasta oli 11,7 % (Lapin korkein) ja Pohjois-Lapissa 7,7 % (Lapin alin). (KEHA-keskus 2025.)

Kuva 1. Tienviitta keskellä Savukosken kirkonkylää

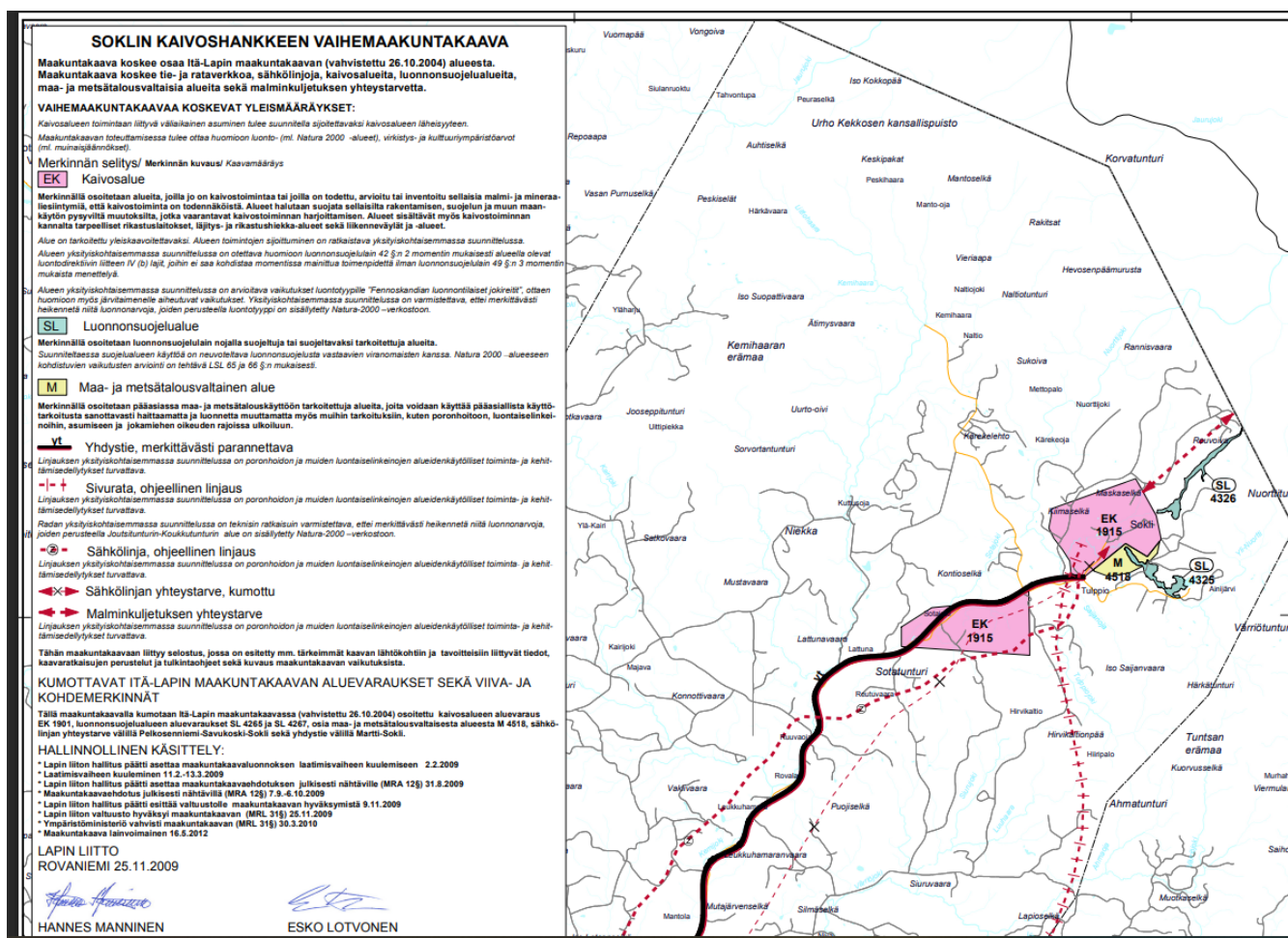
Savukosken kunnassa sijaitseva Soklin kaivoshanke on ollut vireillä jo vuodesta 1967, jolloin Otanmäki Oy (myöh. Rautaruukki Oyj) löysi malmion Savukosken kunnan pohjoisosasta (Vartiainen 2012). Sen jälkeisinä vuosikymmeninä hankkeella on ollut useita eri omistajia. Rautaruukki myi kaivosoikeudet Kemiralle, jolta oikeudet siirtyivät kaupan myötä Yara Internationalille ja myöhemmin edelleen nykyiselle omistajalle Sokli Oy:lle. Itse kaivosta ei ole koskaan päästy rakentamaan. Sokliojan alueella erämaassa sijaitsevan karbonaattiesiintymän kaivostoiminnalle potentiaalisimmat raaka-aineet ovat fosfori, rauta ja harvinaiset maametallit (REE= rare earth element). Sokliojan karbonaattille on matkaa Savukosken kirkonkylältä noin 90 km (Kuva 1). (Sokli Oy 2025b.)

Keväällä 2010 Lapin Liitto kuulutti Soklin kaivoshankkeen vaihemaakuntakaavan tulevan voimaan. Vaihemaakuntakaava käsittää Savukosken Sokliin suunnitellun kaivosalueen sekä kaivostoiminnan edellyttämien liikenne- ja voimajohtoyhteydet kattavan alueen. Vaihemaakuntakaava pitää sisällään kaksi erillistä kaivosaluevarausta (Kuva 2, Lapin liitto). Kaavasta valittivat Kemin-Sompion paliskunta, Lapin luonnonsuojelupiiri ry ja Juhani Lakela Sokli erämaana-kansalaisliikkeen nimissä tehdyn valituskirjelmän allekirjoittajana. Kaksi vuotta myöhemmin korkein hallinto-oikeus hylkäsi vaihemaakuntakaavasta tehdyn valituksen. (Lapin liitto 2012.)

Viimeisimpänä ympäristö- ja vesitalouslupa kaivostoimintaan Soklin alueella on myönnetty aluehallintoviraston toimesta vuonna 2018 kaivosyhtiö Yara Suomi Oy:lle. Kaivospiirin pinta-

ala oli 59,3 neliökilometriä sisältäen 14 erillistä avolouhosaluetta. Yaralta kaivoshankkeen osti vuonna 2020 Suomen Malminjalostus Oy, jonka nimi keväästä 2025 saakka on ollut Finnish Minerals Group Oy. Yaran suunnitelmissa kaivoksen jätevedet oli tarkoitus ohjata Kemijokeen. Luvasta valittivat mm. Kemin-Sompion paliskunta ja luontojärjestöt ja lopulta asia eteni hallinto-oikeuden käsittelyyn ja valitusten kautta Korkeimman hallinto-oikeuden käsittelyyn. Korkein hallinto-oikeus (KHO) järjesti Soklin alueella katselmuksen syksyllä 2021 tutustuen Soklin ahoihin, porotalouteen ja alueen vesistöihin, erityisesti Nuorttijokeen ja Sokliojaan (KHO 2022).

KHO kumosi aluehallintoviraston ja hallinto-oikeuden päätökset 24.3.2022 ja palautti lupa-asian kokonaisuudessaan uudelleen käsiteltäväksi aluehallintovirastoon. Päätöksessään KHO katsoi, että muun muassa kaivoksen vesienhallintaan oli jäänyt useita merkittäviä epävarmuustekijöitä. Hankkeen kokoluokka huomioon ottaen hanke saattaisi aiheuttaa vesistölle EU:n vesidirektiivin mukaista merkittävää pilaantumista tai sen vaaraa. (KHO 2022.)

Kuva 2. Soklin kaivoshankkeen vaihemaakuntakaava (Lapin Liitto 2012)

Vuonna 2023 Soklin malmiesiintymästä valmistui jälleen uusi selvitys, jonka mukaan malmiosta löytyy useita EU:lle strategisesti tärkeitä metalleja (Rytkönen 2023, Sokli Oy 2025b). Metalleja voitaisiin jalostaa käytettäväksi edelleen mm. kestopagneettien tuotantoon

sähköautoihin, akkuteollisuuteen ja puolustusteollisuuden tarpeisiin. Kaivoshankkeen puolustajat ovat jo vuosikymmeniä toivoneet kaivoksen tuovan kuntaan vaurautta, vastustajat ovat huolissaan kaivoksen vaikutuksista herkkään luontoon. Porotalouden näkökulmasta kaivoksen toteutuessa Suomen suurin paliskunta Kemin-Sompio jakautuisi kahtia ja menettäisi noin 60 neliökilometriä laidunalueita. Paliskunnan koko pinta-ala on vähän yli 5700 neliökilometriä (Paliskuntain yhdistys 2025).

Sokli Oy teetti Taloustutkimuksella tammikuussa 2025 puhelinhaastattelututkimuksen Savukoskella asuvien henkilöiden näkemyksistä kaivostoimintaan. Kyselyssä vaihtoehdon ”Kannatan kaivoksen avaamista Sokliin edellyttäen, että kaivos toimii ympäristön ja paikallisten elinkeinojen kannalta vastuullisesti” kanssa täysin samaa mieltä oli 54 % vastaajista. 60 % kyselyn vastaajista oli täysin samaa mieltä siitä, että kaivosala tuo työpaikkoja paikkakunnille, joilla muuten olisi niukasti työpaikkoja. 68 % vastaajista oli täysin samaa mieltä väittämän ”Suomesta kaivettavat mineraalit pitää jalostaa kotimaassa eikä viedä ulkomaille” kanssa. (Sokli Oy 2025a.)

Kyselyn tuloksista voi päätellä, että kaivoshankkeen kannattaminen on sidoksissa uskoon kaivosyhtiön vastuullisesta toiminnasta ympäristön ja poronhoidon suhteen sekä siihen, että kaivoksen hyötynä nähdään erityisesti työmahdollisuudet. Se, jalostetaanko mineraalit kotimaassa, vaikuttaa luonnollisesti luonnonvarahankkeesta kertyvään arvonlisään. Raaka-aineen kuljettaminen muualle jalostettavaksi jättää vähiten taloudellista hyötyä kotimaahan ja -kuntaan ja lisää vähiten elinkeinoelämän vireytymistä alueella. Tätä taustaa vasten toive on ymmärrettävä.

Malmiesiintymästä valmistunut selvitys ja siinä esiintymästä tullut uusi tieto strategisesti tärkeistä metalleista on tullut osaksi luonnonvarapoliittista keskustelua. Yli 360 miljoonaa vuotta maaperässä ollut karbonatiitti on luonnonvaraistunut ja siihen on liitetty toiveita työpaikoista ja hyvästä elämästä. Samalla se on tullut osaksi uutta yhteiskunnallista määrittelyä (Hast 2021, 30). Se, että puhumme luonnonvarasta, kertoo jo, että ajattelemme ihmisen voivan hyötyä malmiosta ja näinollen luonnonvara on optimismin objekti.

Lauren Berlantin mukaan optimismi on ”sosiaalinen suhde, joka sisältää kiintymyksiä, jotka organisoivat nykyisyyden” (Berlant 2011, 14). Se tarkoittaa, ettei optimismi ole vain toiveikkuutta tulevaisuudesta, vaan ihmisen elämistä muokkaava rakenne. Rakenteet muokkaavat sitä, miten ihminen kokee nykyhetken, mitä hän sietää, mikä näyttää tärkeältä tai mikä tuo turvaa. Kulttuuriset kertomukset ja paikallinen historia ovat affektiivinen suhde ja voima, jotka järjestävät nykyisyyttä. Optimismi on siis tapa olla suhteessa historiaan.

2.1 Aiempi tutkimuskirjallisuus Lapin kaivoshankkeista ja kaivoksista

Lapin kaivoshankkeiden ja jo toimivien kaivosten osalta tutkimuskirjallisuutta 2000-luvulta löytyy ekologisista, sosioekonomisista ja oikeudellisista näkökulmista tehtynä. Kaivostoimintaan liittyvästä lainsäädännöstä sekä kaivosten työturvallisuudesta ja työkäytännöistä löytyy useita artikkeleita. Tutkimuskirjallisuutta löytyy niinikään erilaisista yhteiskunnallisista näkökulmista tehtynä, sekä tietoa parhaillaan kesken olevasta yhteiskuntatieteellisestä tutkimuksesta. Yleisesti ottaen tutkimuksissa on todettu sama kuin esim. Kittilän kultakaivoksen kohdalla; alueelle on kaivostoiminnan seurauksena tullut taloudellista hyvää ja toisaalta paikallisesti on tunnistettu ympäristöriskejä (Kantola, Jokinen ja Suopajarvi 2019). Kaivoskeskustelukin liittyy olennaisena osana eri elinkeinojen paikalliseen yhteensovittamiseen, jota aiheena on käsitelty useissa yhteyksissä (ks. esim. Mononen ja Suopajarvi 2016).

Lapin yliopiston tutkijat ovat tutkineet kaivostoiminnan vaikutuksia ympäristöön ja paikallisyhteisöihin lähinnä Kolarin, Kittilän ja Sodankylän alueella. Esimerkiksi Asta Kietäväinen on tutkinut vuonna 2017 kolarilaisten argumentteja kaivostoiminnan ja matkailun suhteista (Kietäväinen 2017). Kietäväisen tutkimuksessa haastateltavien tutkittavat asenteet kohdistuivat Hannukaisen kaivoshankkeeseen. Samantyyppistä tutkimusta on tehty Kolari – Kittilä-alueella niin Hannukaisen kuin Kittilässä toimivan kultakaivoksen osalta. Tutkimustuloksissa on löydetty mm. paikallisia vastakkainasetteluja ja toisaalta eri osapuolten vuorovaikutteisen keskustelun tarve. Lisäksi alueella on tutkittu kaivosyhtiöiden sosiaalisen toimiluvan saamisen haasteita (Lesser, Suopajarvi & Koivurova 2017).

Vuonna 2023 myös savukoskelaisia pyydettiin osallistumaan kansalaiskyselyyn vihreästä siirtymästä ja kriittisistä mineraaleista. Kysely oli osa Euroopan unionin rahoittamaa SEMACRET-tutkimushanketta ("Sustainable exploration for orthomagmatic (critical) raw materials in the EU: charting the road to the green energy transition") ja sen Itä-Suomen yliopistossa toteutettavaa yhteiskuntatieteellistä työpakettia (Itä-Suomen yliopisto 2022; Semacret 2025). Keskustelu sosiaalisesta toimiluvasta käsittää usein hyvien käytänteiden etsimistä ja paikallisuuden —kuka on "paikallinen" — määrittelyä puhuttaessa paikallisten ihmisten epävirallisesta hyväksynnästä kaivoshankkeille.

Sodankylälaisten näkemyksiä ja kokemuksia kaivannaisalasta on tarkasteltu seurantatutkimuksena (Tulilehto & Suopajarvi 2023). Ylipäättään kaivostien asukkaiden asenteita kaivoksiin tutkitaan useista näkökulmista. Paikallisten ihmisten kokemukset kaivoksista ja kaivoshankkeista ovat olleet joko positiivisia tai negatiivisia, tai ovat molempia. Selkeästi kaivoskriittistä poliittista toimijuutta on käsitelty mm. pro gradu-työssä Enontekiön

alueelta (Ollila 2023). Parhaillaan Lapin ja Oulun yliopistot keräävät yhdessä mielipiteitä kaivannaisalasta Kuusamon, Rovaniemen ja Posion kuntien asukkailta Oulun yliopiston johtamassa AGEMERA-projektissa (Oulun yliopisto 2025).

Soklin kaivoshankkeen vaikutuspiiristä eli Savukoskelta vastaavaa tutkimuskirjallisuutta ei löydy. Myöskään affektiteoriaa soveltaen tehtyä tutkimusta asenteista Lapin kaivoksiin ja luonnonvarapolitiikkaan ei juurikaan löydy. Affektiteoriaa soveltaen on kyllä analysoitu kaivoslain uudistamista koskevaa keskustelua, mutta affektia on tässä Kolarin kaivoshanketta sivuavassa opinnäytetyössä tulkittu Sara Ahmedin tapaan tunteena (Jousenvaara 2022). Omassa tutkimuksessani tulkiten affektia voimana, jossa on rakenteellinen ja historiallinen jännite (Berlant 2011). Silloin affekti ei ole tunne, vaan tapa olla maailmassa. Itä-Lappikin ansaitsee yhteiskuntatieteellistä tutkimusta tulevaisuutta koskevista luonnonvaravalinnoista, koska esimerkiksi kaivosten paikalliset seurausvaikutukset ovat yleensä muita tuotannonaloja voimakkaampia (Mononen ja Suopajarvi 2016, 7).

2.2 Aiempaa tutkimuskirjallisuutta Soklista

Luonnonvarapolitiikan näkökulmasta Soklin kaivoshankkeesta löytyy vain yksittäisiä artikkeleita pääasiassa 1980-luvulta, sekä muutamia vuosilta 2014–2015. Sen sijaan geologisesta ja maantieteellisestä tutkimuksellisesta näkökulmasta kirjoitettuja tieteellisiä artikkeleja Soklista löytyy runsaasti. Entinen kauppa- ja teollisuusministeriön kaivosylijohtaja, geologi Heikki Vartiainen on kirjoittanut Soklin malminetsinnän historian jopa kirjamuotoon (Vartiainen 2012; Vartiainen 2014).

Vartiaisen kaksiosaisen kirjan ensimmäinen osa kertoo, miten tieto Soklin karbonaattista on kertynyt tutkimuksen edetessä. Kirjan toinen osa päättyy vuoteen 2007, jolloin kaivoshanketta vetävä yhtiö oli Yara Suomi Oy. Mielenkiintoista on, että Vartiaisen Sokli-kirjan ensimmäinen osan lopussa (Vartiainen 2012, 187) on siteeraus Oulun yliopiston Geologian laitoksen kunniaprofessori Heikki Paarmalta vuodelta 1983: ”On selvää, että se ei ole mikään vaikeus sanoa, että Soklille tulee kaivos. Kysymys on siitä, että onko meillä sellaista kristallipalloa, että voisimme nähdä, että tuleeko se sinne 1990-luvulla tai 2000-luvulla. Kai se niin on, että sitä ei pitäisi kiirehtiäkään.” Geologia sekoittuu näin väistämättä politiikkaan, kun karbonaatin tutkiminen johtaa arvioihin sen kaupallistamisesta.

Useita artikkeleita on kirjoitettu Soklin alueella tehdystä interglasiaalin tutkimuksesta, muun muassa Pliik et al. (2018) ja Helmens et al. (2021). Interglasiaali on lämmin ajanjakso jääkausien välillä, jolloin ilmasto lämpenee, jäätiköt vetäytyvät ja merenpinta kohoaa. Soklin alueella on jäätiköiden eroosiolta säilynyt pitkä ja jatkuva sedimenttisarja viimeisimmästä interglasiaalista, ja niinpä Soklin jääjärven jäännös Loitsana-järvi on ollut tutkijoiden kairausten

kohteena. Tutkijat jäljittävät Soklin alueella pääasiassa ilmaston lämpenemistä ja lämpenemisen nopeuteen paikallisesti vaikuttaneita seikkoja. Kolmen metrin syvyyteen poratusta sedimentistä löytyneet vaivaiskoivun siemenet osoittavat, että Loitsana on vapautunut jäätiköstä joskus 10 700 vuotta sitten. (Helmens et al. 2021; Shyhyrete et al. 2014.)

Erilaisia Soklin alueen mineraalitutkimukseen liittyviä artikkeleita on kirjoitettu laajalti vuosien varrella. Harvinaisten maametallien (REE) kaivostaloudellisesti kannattavien esiintymien etsiminen on ollut aktiivista ympäri maailmaa jo ennen nykyistä geopolitiittista tilannetta. Soklin karbonaatti-kompleksista on mitattu korkeita REE-pitoisuuksia. Tutkimusmenetelmien kehittyessä ja tutkimuksen edetessä uutta tietoa Soklin mineraaleista on tuotettu jatkuvasti. Aiheesta ovat kirjoittaneet mm. Olli Sarapää et al. (2013) sekä Laura Matkala, Maija Salemaa ja Jaana Bäck (2020).

Luonnontieteellisen kirjallisuuden lisäksi Soklin kaivoshankkeesta on julkaistu kaivoshankeprosessiin liittyviä selvityksiä aluetaloudellisista vaikutuksista, mutta vain vähän politiikkatieteiden tai sosiologian näkökulmasta tehtyä tutkimuskirjallisuutta. Viimeisin aluetaloudellinen selvitys on valmistunut vuonna 2024 (Rintamäki, Tuukkanen ja Rannikko 2024).

3. Affektin teoria

Teoreettiseksi lähestymistavaksi olen valinnut affektiteorian, koska se tarjoaa välineet ymmärtää kiinnittymistä ilmiöön, joka ei ole pelkästään rationaalinen tai taloudellinen, vaan sisältää vuosikymmenten aikana osaksi paikallista todellisuutta muovautuneita kulttuurisia odotuksia. Kaivoshanke on ennen kaikkea affektiivinen objekti, johon liittyy lupauksia työpaikoista, aluetaloudellisista vaikutuksista ja ilmastoneutraalista tulevaisuudesta. Berlant puhuukin lupauksen joukosta (cluster of promises):

“When we talk about an object of desire, we are really talking about a cluster of promises we want someone or something to make to us and make possible for us (Berlant 2010, 93).”

Affektiteoria on monitieteinen suuntaus ja viitekehys, jonka avulla voidaan tutkia kokemuksiamme muovaavia yhteiskunnallisia ja kulttuurisia voimia. Affekteja on tutkittu niin sanotun affektiivisen käänteen jälkeen esimerkiksi kulttuurintutkimuksessa, feministisessä tutkimuksessa, sosiologiassa ja politiikkatieteissä pääasiassa kahden eri lähestymistavan kautta. Ensimmäisessä affekti ymmärretään yksilöllisenä tunteena, jota halutaan korostaa ja siten laajentaa tutkimuksen metodologisia mahdollisuuksia. Toisessa lähestymistavassa affektin käsitetään olevan enemmän kuin vain yksilöllinen tunne. Tällöin affektin nähdään ylittävän yksilön rajat ja haastavan kehon, kulttuurin, luonnon ja diskurssin rajojen sisältämät pakotteet tai muutosmahdollisuudet. (Mannevuori 2015, 17–21; Jokinen & Venäläinen 2015, 9; Thisted 2022, 38.)

Sekä affektiteorioita että erilaisia affektin käsitteen määritelmiä mahtuu useita myös näiden kahden selkeästi toisistaan eroavan lähestymistavan väliin. Yleensä affektitutkimuksessa kuitenkin pyritään kuvaamaan niitä kognitiivisen ulkopuolella olevia ruumiillisia voimia, jotka ohjaavat valintojamme. Affektiteorioissa eroja löytyy esimerkiksi siitä, onko lähtökohta affektien tutkimukselle psykologinen vai filosofinen ja käsityksissä siitä, kuinka tiedostettu ja autonominen affekti on. Silvan Tomkinsille affekti on kategorisoitavissa oleva biologinen reaktio, kun taas Gilles Deleuzen kehittämä affektikäsite on osa poststrukturalistista filosofiaa, jossa affekti on tunteesta erotettu, ei-kielellinen intensiteetti. Lauren Berlant seuraa Gilles Deleuzen ja Félix Guattarin filosofista linjaa, mutta siinä missä Deleuze ja Guattari ammentavat Spinozan ja Nietzschen ajattelusta, Lauren Berlant vie affektia queer-teorian ja feministisen kulttuurintutkimuksen suuntaan, jolloin affektin kautta on mahdollista tutkia arkielämän affektiivisiä rakenteita. Sitä, miten yhteiskunta tuottaa ”hyvän elämän” lupauksia ja mitä luokittuneet ja sukupuolittuneet toimintamahdollisuudet paljastavat yhteiskunnan rakenteista. (Gregg ja Seigworth 2010, 4–9; Berlant 2011, 14–16.)

Osa tutkijoista ymmärtää tunteen ja affektin olevan toisiinsa linkittyneitä osana ruumiillisuuden ja kulttuurisen ympäristön representaation affektiivista kokemusta. Esimerkiksi kulttuurintutkija Sara Ahmed on käsitellyt optimismia affektina kirjassaan *The Promise of Happiness* (2010), mutta hänen tapansa tarkastella optimismia eroaa Lauren Berlantin näkemyksestä. Berlantille optimismi on kiinnittymistä objektiin ilman, että kiinnittyminen välttämättä tuntuu hyvältä. Ahmed tulkitsee onnellisuuteen liittyvää optimismia kriittisen tunteiden ja affektien analyysin kautta. Hänen työssään on kyllä yhtymäkohtia Berlantin teoriaan yhteiskunnallisten valtarakenteiden ja -suhteiden roolin tarkastelun osalta, mutta Ahmed käsittelee enemmän emootioita (emotions) ja korostaa, että *tunteet* eli affektit kiertävät ihmisten välillä ja tuottavat kollektiivisia merkityksiä ja valtasuhteita. Ahmed korostaa affektien toiminnallisuutta, kun taas Berlantille oleellinen on affektien muodostama toimintaa saneleva rakenne, joka ei pakota toimintaan. (Charmaine 2025, 110–113; Mannevuori 2015, 18–19.)

Vaikka affektiteoriaa on vaikea rajata yhteen tutkimusmenetelmään, oleellista on, että se antaa mahdollisuuden kehittää uudenlaisia, kriittisiä tapoja tarkastella valtaa. 1990-luvulla tutkimuksessa tapahtunut affektiivinen käänne ymmärretään muutoksena, jossa useilla yhteiskuntatieteiden aloilla alettiin kiinnittää huomiota enemmän yksilön tunteisiin ja kehollisuuteen yksilön rationaalisten valintojen sijasta. Se yhdisti psykoanalyysiin pohjautuvat subjektiviteetin teoriat, kehoa ja ruumiillisuutta koskevat teoriat sekä poliittiset teoriat ja kriittisen analyysin yhteiskuntatieteellisissä tutkimuksissa. Huomiota alettiin kohdentaa enemmän yksilöä ympäröiviin affektiivisiin rakenteisiin eli kulttuurisiin käytänteisiin ja tunneympäristöön. (Thisted 2022, 38; Clough 2010, 1.)

Affektit eivät ole poliittisesti neutraaleja. Niitä hyödynnetään tiettyjen ajatusten ja politiikkojen edistämiseen samalla kun toisia vähätellään. Poliitikot voivat esittää houkuttelevan tulevaisuuskuvan pyrkien vaikuttamaan siihen, miten tulevaisuutta ajatellaan. Kun poliittisissa ohjelmissa käytetään tunteita kuten ylpeyttä, toiveikkuutta tai onnistumisen tunnetta, nämä tarjotut tulevaisuuskuvat näyttäytyvät vetovoimaisina ja affektiivisina (Kangasluoma & Lempinen 2022, 402, 407).

Affektiteoreettisen tarkastelun kohteena arktisella alueella ovat viime aikoina olleet esimerkiksi postkolonialistiset suhteet, vähemmistön ja enemmistön väliset suhteet ja ekstraktivistinen politiikka. Esimerkiksi öljyn ja kaasun hyödyntämisen arktisella alueella voidaan nähdä kytkeytyvän "resurssiaffekteihin" kuten haluun, toivoon, ylpeyteen ja kieltämiseen, joita kierrätetään ja hyödynnetään poliittisesti. Vallan dynamiikka ja poliittinen päätöksenteko muotoutuvat ympäristörakenteiden lisäksi kulttuurisesti ymmärrettyjen tarpeiden ja kuviteltujen tulevaisuuksien kautta. Näin affektiiviset prosessit ilmenevät poliittisina vaikutuksina. (Thisted 2022, 38–39; Kangasluoma ja Lempinen 2022, 400–402.)

Affektien käyttö voidaan nähdä osana vallan diskurssien jatkumoa, joka on rakentunut historian saatossa ja, jossa affektiivisuutta rakennetaan uhkakuvien ja tulevaisuuden optimististen mahdollisuuksien kautta. Ajan myötä näissä rakenteissa voi syntyä luonnollistuneita käsitteitä, joita ei enää kyseenalaisteta (Mannevuori 2015). Kun tietyt ideat tai kertomukset luonnollistuvat, ne muokkaavat ihmisten maailmankuvaa ja uskomuksia. Esimerkiksi, jos ajatus Arktisesta strategisena ja taloudellisena rajaseutuna hyväksytään laajasti, yksilöt ja päättäjät saattavat asettaa taloudellisen kehityksen etusijalle ympäristönsuojelun sijaan (Kangasluoma & Lempinen 2022, 407). Luonnonvarojen hyödyntämisen normalisoituminen välttämättömänä toimintana johtaa siihen, että yhteisöt tukevat ja sietävät enemmän kaivos- ja poraustoimintaa. Ihmiset ovat taipuvaisempia tukemaan politiikkaa, joka vastaa luonnollistuneita käsityksiä.

3.1 Lauren Berlant ja affektit

Yhdysvaltalainen yhteiskuntatieteilijä ja filosofi Lauren Berlant (1957–2021) otti osaa affektiteorian kehittämiseen ja oli yksi affektiteoriakeskustelun merkittäviä hahmoja. Omassa tutkielmassani lähestyn affektin käsitettä samankaltaisista lähtökohdista kuin Berlant. Tällöin käsite "affekti" viittaa esitietoiseen, keholliseen kokemukseen, joka on olemassa jo ennen kuin se muotoutuu tunteiksi ja aktiivisuudeksi. Myös esimerkiksi Brian Massumi tulkitsee affektia tunteesta erotettuna, ennakoivana voimana, joka toimii ennen kuin ihminen sen tietoisesti ymmärtää (ks. esim. Massumi 2010).

Deleuzea tulkitsevalle Massumille affekti on tapahtuma minän ja ruumiillisuuden välissä. Tämä tapahtuma on voima, joka siirtää kehon yhdestä toimintakyvyn tilasta toiseen, joko heikompaan tai vahvempaan. Tästä seuraa, että kehollinen siirtymä tuntuu ja jättää jäljen muistiin. Ei kuitenkaan yksittäistä muistoa, vaan koettujen toistojen sarjasta muodostuvan menneisyyden, jota vasten keho valmistautuu tulevaan ennakoivasti ja ei-tietoisesti. Affektiivinen menneisyys vaikuttaa näin ennen kuin mieli käsitteellistää kokemuksen ja rationaalinen diskurssi ehtii mukaan. (Massumi 2011, 37–38, 41.)

Sovellan tässä työssä Massumin ja Berlantin ajattelua seuraavaa affektikäsitettä, jossa affektin vaikutusta voi kuvata aistittavana intensiteettinä, joka toimii tietoisesta ajattelun ulkopuolella. Tällainen intensiteetti on ikään kuin aavistus, jolla on poliittista potentiaalia (Massumi 2011, 41). Berlantille affekti on ennen kaikkea rakenne, jonka kautta subjekti jäsentää toimintamahdollisuuksiaan. Affekti on pakottava, mutta sen pakottavuus ei ole suora impulssi toimintaan, vaan intensiivinen voima, joka määrittää sen, miten subjekti näkee olemisensa suhteessa häntä ympäröiviin rakenteisiin. Ihminen voi tuntea monenlaisia tunteita samaan aikaan tai jokin historian tapahtuma on voinut tuntua aivan erilaiselta tapahtuma-aikaan kuin

ajassa taaksepäin katsottaessa. Sen sijaan affektiivisen suhteen toisto ja rakentuminen muodostavat tavan, joka alkaa näyttää intuitiolta. Affektit siis määrittävät millaista on olla maailmassa. (Berlant 2011, 2, 158–159.)

Erilaiset normit ja ideologiat tekevät työtään usein juuri affektien hämärällä alueella, jossa hermostomme tuottaa opittuja, kehollisia reaktioita, jotka edelleen tuottavat kiinnittymistä normeihin ja ideologioihin. Lauren Berlant painottaa, että keholliset, usein tiedostamattomat reaktiot eivät ole vain biologisia tai automaattisia, vaan ne ovat opittuja ja kulttuurisesti muovautuneita. Eli vaikka ne tuntuvat "luonnollisilta", ne voivat heijastaa normeja, ideologioita ja historiallisia kokemuksia, jotka ovat juurtuneet kehoon. (Berlant 2011, 13–15; ks. myös Mannevuori 2015, 18.)

Berlantin tavoin myös Patricia T. Clough korostaa omassa affektiteoreettisessa käsityksessään, ettei affekti ole vain ruumiillinen reaktio ja vaikutus, vaan samalla voima, jonka poliittinen merkitys avautuu ihmisen kyvyssä uudelleenoppia affektiivisiä reaktioitaan (Clough 2010). Reaktiot ovat opittuja ja niitä voidaan oppia. (Berlant 2011, 14–15, 52.) Berlantin mukaan:

“Visceral response is a trained thing, not just autonomic activity. Intuition is where affect meets history, in all of its chaos, normative ideology, and embodied practices of discipline and invention” (Berlant 2011, 52).

Affektiiviset tapahtumat eivät ole tärkeitä vain niiden konkreettisten seurausten vuoksi, vaan siksi, miten ne koetaan ja miten ne vaikuttavat ihmisten tunteisiin ja kokemuksiin jatkossakin (Berlant 2011, 5). Affektien kautta voi tutkia esimerkiksi, miten ihmiset navigoivat uusliberalistisen länsimaisen yhteiskuntajärjestelmän ristiriitaisissa olosuhteissa ja miten heidän kiintymyksensä tiettyihin tavoitteisiin ja unelmiin voivat olla sekä voimaannuttavia että haitallisia. Berlant yhdistää poliittisen talouden ja affektin tutkimuksen korostaen sitä, miten nämä kiintymykset muokkaavat ihmisten kokemuksia ja odotuksia nyky-yhteiskunnassa. Avatessaan teoriaansa Berlant viittaa marxistiseen teoriaan, erityisesti kapitalismin kriittiseen analyysiin. Hän analysoi kapitalismin vaikutuksia ihmisten elämään ja affektiivisiin kokemuksiin (Berlant 2011, 30–31, 63–69).

Uusliberalistisen ideologian mukaan yksityinen omistusoikeus, vapaat markkinat ja vapaakauppa edistävät parhaiten ihmisten hyvinvointia. Aatteen mukaan uusliberalistinen yhteiskunta tarjoaa parhaat edellytykset inhimilliselle vapaudelle. Berlant kritisoi meritokratiaa ja uusliberalismia, koska ne lupaavat jotain, joka toteutuu vain harvoille. Yksilön vastuun ja kilpailukyvyyn korostaminen luo samalla epävakautta, mikä johtaa julman optimistisiin tilanteisiin. Ihmiset kiinnittyvät epärealistisiin toiveisiin. Berlantille biovalta toimii uusliberalismissa affektien kautta ja tässä yhteydessä hän viittaa Michel Foucaultin teorioihin

vallasta (Foucault 1977; Lemm ja Vatter 2014). Foucaultin ajatukset siitä, miten valta toimii arkipäiväisten käytäntöjen ja instituutioiden kautta, ja miten nämä käytännöt muokkaavat yksilöiden kokemuksia ja identiteettejä, sopivat Berlantin teoriaan affektien pakottavuudesta ja historiallisesta luonteesta (Berlant 2011, 97, 192–193).

3.2 Optimismi ja julma optimismi

Optimismi käsitteenä tarkoittaa Berlantille ihmisen tapaa kiinnittyä maailmaan. Optimismi on voima, joka liikuttaa yksilöä maailmaan kohti sitä tyydyttävää jotakin, jota ei voi tuottaa itse, mutta sen aistitaan liittyvän tiettyyn elämäntapaan, objektiin, projektiin tai näkymään. Nämä kiinnittymiset toiveittemme objektiin eivät välttämättä tunnu optimistisilta, ne voivat tunteina sisältää vaikkapa ahdistusta, pelkoa tai uhkaa. Affektiivisessa muodossaan lupaukset kuitenkin saavat ihmiset nojautumaan nykyhetken tarjoamiin mahdollisuuksiin. Optimismi on luonteeltaan ristiriitaista, kaksijakoista ja epäyhtenäistä. Berlantille optimismi ja hyvän elämän fantasiaan kiinnittyminen käsitteinä liittyvät kriiseihin, joissa valtio on osallisena yhteiskunnan toimijoiden ja ylipäättään väestön taloudellisessa ja oikeudellisessa elämässä. Näissä tilanteissa optimismi löytää tiensä manipuloitavissa olevaan ainekseen, josta rakennetaan hyvän elämän fantasia. (Berlant 2011, 2, 14.)

On huomattava, että Berlantin mukaan kaikki kiinnittymisemme ovat optimistisia. Kun haluamme jotakin, puhumme itse asiassa joukosta lupauksia, joita haluamme jonkun tai jonkin toteuttavan meille tai tekevän niiden toteutumisen mahdolliseksi meille. Berlant käyttää termiä ”fantasiaan kiinnittyminen” (Berlant 2011, 49). Fantasia on tässä yhteydessä ymmärrettävä sekä avautumisena uuteen mahdollisuuteen että puolustuksena epävarmalta tai sietämättömältä todellisuudelta ja pettymykseltä. Toiveittemme kohde voi olla henkilö, asia, instituutio, teksti, normi, hyvä idea tai mitä muuta haluttavaa tahansa. (Berlant 2011, 23). Optimismia voi nähdä vaikkapa elämäntapamuutoksessa tai siinä, että nimenomaisesti ei halua jonkun asian tapahtuvan, ja optimismi voi ajan myötä osoittautua julmaksi tai ei.

Erityisesti Berlantin *Cruel Optimism* (2011) kirjassa esittelemä käsite ”julma optimismi” on innoittanut eri tutkimusalojen tutkijoita. Käsite kuvaa tilannetta, jossa ihmiset kiinnittyvät tiettyyn objektiin tai politiikkaan, johon sisältyy lupaus paremmasta elämästä. Samaan aikaan kiinnittyminen on henkilölle haitallista tai vahingoittavaa, koska se rajoittaa erilaisten mahdollisuuskuvien näkemistä. Takertuminen toiveeseen voi alkaa estää sitä haluttua päämäärää, joka sai alun perin kiinnittymään toiveeseen. Kiinnittymissuhteesta voi myös tulla merkittävän ongelmallinen. Esimerkiksi yhteiskunnan lupaukset luokkanoususta, vakaasta työstä tai lupaus rakkaudesta voivat jäädä toteutumatta, mutta ihmiset pitävät silti kiinni ihanteistaan kykenemättä muuttamaan elämänsä suuntaa. Lupauksen toteutuminen ei enää

vastaa todellisuutta, mutta julma optimismi estää ihmistä irrottautumasta vahingollisista rakenteista, jotka ylläpitävät pettymystä ja kuluttavat toimintakykyä. Fantasioita tukevat rakenteet ja muut kiinnittymistä ylläpitävät voimat katoavat hiljalleen, ja fantasiat alkavat haalistua ja kadota saavuttamattomiin (Berlant, 2011, 24).

Ihmiset kuitenkin pysyvät optimistisen sitoutuneina toiveittensa objektiin, koska sen tuottamat fantasiat ja lupaukset auttavat järjestämään elämää sotkuisessa maailmassa ja tarjoavat elämän vastoinikäymisille selityksiä, jotka tekevät elämästä ymmärrettävää. Näin ”hyvä elämä” tuntuu tulevan lähemmäksi subjektiä. Berlant selittää näitä kiinnittymisiä affektiteorialla ja pureutuu erityisesti affektien pakottavuuden selittämiseen. Julman optimismin käsite sinällään mahdollistaa erilaisia tulkintoja ja on siten sovellettavissa erilaisiin sosiaalisiin ja yhteiskunnallisiin tilanteisiin. (Berlant 2011, 2, 266–267.)

Julma optimismi on optimismin muoto, jossa kiinnittyminen objektiin magneettisen vetovoimaisesti jatkuu ja jatkuvuudesta pidetään kiinni. Magneettisuutta selittää optimismin objektin lupaus kestävydestä ja selviytymisestä. Usein yksinkertaisesti vaihtoehto, jossa menestysnäköymästä luovuttaisiin kokonaan, tuntuu pelottavammalta kuin jatkaminen epätoivoisessakin fantasian tavoittelussa. Koska vaihtoehto vaikuttaisi kaikesta toivosta luopumiselta, fantasia tuntuu puolustuskeinolta elämän epävarmuuksia vastaan. Berlant kuvaakin optimistista kiinnittymistä tiedostamattomaksi affektiiviseksi kaupankäynniksi, jossa kiinnittymisellä on siitä maksettava hinta. (Berlant 2011, 1, 24–25, 48–49.)

Julmaksi optimismin tekee myös se, ettei muita yhtä tyydyttäviä mahdollisuuksia pystytä näkemään. Optimistinen kiinnittyminen tarjoaa kuitenkin lepo hetken siitä työläydestä, miltä arjen ongelmien ratkaiseminen tuntuu. Fantasioituja suhteita, kun ne kerran muodostuvat, voidaan usein luonnehtia ”riittävän hyviksi” suhteiksi. Berlant kuvaa tilannetta mielestäni hyvin näin: “The hope is that the labor of maintaining optimism will not be negated by the work of world-maintenance as such and will allow the flirtation with some good-life sweetness to continue” (Berlant 2011, 48). Optimismin ylläpitäminen sallii leikittelyn hyvän elämän ajatuksella.

Tietynlainen väärintulkinta psyykkisenä prosessina kuuluu oleellisesti julman optimismin ytimeen (Berlant 2011, 122). Kyseessä ei ole varsinaisesti yksilön erehtyminen tai väärässä oleminen, vaan tässä prosessissa fantasia kalibroi uudelleen ominaisuutensa, jotta voimme uskoa sen täyttävän toiveemme. Väärintulkinta mahdollistaa sen, että voimme rakastaa tai vihata lupausta siinä näkemiemme ominaisuuksien vuoksi, olivat ne sitten oikeasti olemassa tai eivät. Näin fantasia jäsentää affektin ominaislaadun eli sen ristiriitaisuudet piiloon.

Julman optimismin lisäksi Berlantin käyttämiä muita keskeisiä teoreettisia käsitteitä ovat *crisis*, *ordinariness*, *impasse*, *historical present* ja *double bind*. Käsitteiden on tarkoitus auttaa

ymmärtämään miten ihmiset navigoivat monimutkaisissa sosiaalisissa ja taloudellisissa olosuhteissa eläessään elämäänsä. Käsitteet selittävät affektiivista rakennetta ja sitä, mikä ajaa subjektin optimistisiin kiinnittymisiin.

Crisis ordinariness kuvaa miten yhteiskunnan monet kriisitilanteet ovat tulleet osaksi arkipäivää ja miten ihmiset sopeutuvat jatkuvaan epävarmuuteen (Berlant 2011, 10).

Impasse on Berlantin teoriassa tilanne, jossa ihmiset tuntevat olevansa jumissa tai pysähtyneinä, kykenemättöminä etenemään kohti parempaa tulevaisuutta. "...holding station that doesn't hold securely but opens out into anxiety ... it marks a delay that demands activity" (Berlant 2011, 199).

Historical present viittaa nykyhetkeen, joka on täynnä historiallisia jännitteitä ja jatkuvaa muutosta. Berlantin mukaan historiallinen nykyhetki koetaan ensisijaisesti affektiivisesti eli kehollisten aistimusten kautta ennen kuin se ymmärretään muilla tavoin. Nykyhetken kokemukset ja tunteet ovat sidoksissa laajempiin historialliskulttuurisiin prosesseihin (Berlant 2011, 51–55.)

Double bind liittyy julman optimismin käsitteeseen ja kuvaa tilannetta, jossa optimistisen kiinnittymisen kohde (esimerkiksi ideologia tai poliittinen ohjelma) jo näyttäytyy pettymyksenä, mutta siitä ei luovuta. On yhtä aikaa kiusallista ja pelottavaa irrottautua toimimattomasta kiintymyksen kohteesta, koska houkutteleva kuva paremmasta elämästä yhä ylläpitää toivoa. (Berlant 2011, 263).

3.3 Julma optimismi yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa

Optimistisella kiinnittymisellä on siis affektiivinen rakenne. Yksi Berlantin keskeisistä väitteistä on, että nykyhetki havaitaan ensin affektiivisesti. Menneistä ajoista periytyvät rakenteet vaikuttavat siihen, miten koemme nykyhetken, jota kollektiivisesti tulkitsemme paikallisessa historiallisessa kontekstissa. Siksi jaettu historiallinen nykyisyys on aina perusluonteeltaan poliittista (Berlant 2011, 4, 16).

Berlant käyttää käsitettä *historical present* kuvaamaan koetun nykyhetken historiallista jännittyneisyyttä. Nykyhetki tuntuu historialliselta erityisesti silloin, kun huomataan, etteivät sitä kannattelevat rakenteet enää toimi. Affektin ilmeneminen tietyssä muodossa voikin paljastaa käynnissä olevia historiallisia prosesseja, kuten poliittisia strategioita ja hallinnan muotoja (Berlant 2011, 8). Paljolti Berlantin tapaan on affektiteoriaa väitöskirjassaan Affektitehdas soveltanut Mona Mannevuon, nimenomaan affektin historiallista kerrostuneisuutta ja paikantuneisuutta korostaen (Mannevuon 2015, 18).

Teksteissään Berlant kuvaa postmodernia yhteiskuntaa, jossa ihmiset joutuvat yhä uudestaan pettymään toiveissaan paremmasta elämästä ja samaan aikaan epätasa-arvo ja yhteiskunnan jakautuneisuus kasvavat. Vaikka ihmisillä on herännyt epäily hyvinvointiyhteiskunnan lupauksen pitävyydestä, he kuitenkin tarrautuvat illuusioon, jossa kova työ, säästäväisyys ja normien noudattaminen lopulta palkitsevat. Taustalla on halu paeta sosiaalisen elämän epävarmuutta kohti fantasiaa hyvästä elämästä. Julma optimismi ei ole vain henkilökohtaista kokemusta onnen tavoittelusta, vaan osa yhteiskunnallista ja taloudellista järjestystä. (Berlant 2010, 97; Berlant 2011, 14.) Ajatusta on tutkimuksessa sovellettu mm. pohdittaessa alustatyöläisten kuten Uber- ja Ola-kuskiensa asemaa ja mahdollisuuksia yhteiskunnassa (Anderson et al. 2023, 154–155).

Berlantin mukaan uusliberalismin lupaama toivo on affektiivinen tila, jonka kautta sitoudumme uusliberalismin ehtoihin ja rajoituksiin. Edith England on tutkinut köyhyyden hallintaa Britannian Walesissa, jossa asunnottomuus on paheneva ongelma. Hän on haastatellut asiakasrajapinnan työntekijöitä, jotka tekevät työtään suorassa kontaktissa asunnottomiin. England pohti, miten nämä sosiaalialan työntekijät pitävät asiakkaidensa uskoa yllä uusliberalistiseen järjestelmään, joka on asunnottomien asiakkaiden kohdalla jo näyttänyt rakenteelliset vikansa. Julman optimismin kautta England selittää, miksi yksilöt hyväksyvät tarpeidensa laiminlyönnin menettämättä uskoaan vallitsevaan järjestelmään. Hän on todennut, että yksilölle epäedulliset tilanteet nähdään usein pragmaattisina ja pakollisina selviytymistilanteina, joihin sopeutumisen kautta luvataan taas uusia mahdollisuuksia. (England, 2024 51–52.)

Julman optimismin kautta on ylipäättään pohdittu yhteiskunnan epätasa-arvoisia rakenteita. Esimerkiksi Amanda Chisholm ja Hanna Ketola tarkastelivat militarismin käsitettä feministisen uteliaisuuden ja affektiteorian näkökulmista. He tuovat esille, kuinka sota ja globaali turvattomuus rakentuvat sukupuolittuneiden ja kolonialististen talouksien sekä kielellisten ja ideologisten rakenteiden kautta. Militarismin ylläpitäminen perustuu affektiivisiin siteisiin ja lupauksiin paremmasta elämästä, vaikka nämä lupaukset eivät useinkaan toteudu heidän tutkimuksensa kohderyhmässä nepalilaisilla vierastaistelijoilla gurkhilla. Gurkha-identiteetti ja sotilaallinen elämäntapa rakentuvat Nepalissa affektiivisesti ja rakenteellisesti kolonialistisen historian päälle. Gurkha-miehet valmistautuvat intensiivisesti Gurkha-koulutuskeskuksissa päästäkseen Britannian armeijan palvelukseen, jossa he ovat olleet osana siirtomaaperintöä jo yli 200 vuotta. Tarkoitus on vierastyöläisenä toimiessa varmistaa perheen toimeentulo kotimaassa. Ne, jotka eivät harjoitusjakson jälkeen tule valituiksi Britannian armeijan palvelukseen, päätyvät usein esimerkiksi palkkasotilaiksi sotaikäviin maihin tai ostoskeskuksen vartijoina laittomiksi siirtotyöläisiksi maihin kuten Intia tai Qatar. (Chisholm & Ketola 2020.)

Luonnonvarapoliittisessa tutkimuksessa julman optimismin teoriaa on sovellettu esimerkiksi fossiilisiin polttoaineisiin liittyen. Monica Salas Landa on käyttänyt haastattelututkimusta perehtyessään ympäristöä muokkaavan teollisuuden ja paikallisten asukkaiden suhteeseen Meksikossa. Tutkimuksessaan hän on soveltanut Berlantin julman optimismin käsitettä. Hänen artikkelinsa "Crude Optimism" käsittelee meksikolaista Poza Rica -nimistä öljytuotannon keskusta, jossa öljyteollisuus on taloudellisten myönteisten vaikutustensa ohessa aiheuttanut huomattavaa paikallisen ympäristön pilaantumista, sekä terveysongelmia useille työntekijöille. Haastatellessaan paikallisia työläisiä hän huomasi heidän suhtautuva silminnähävistä ympäristöllisistä haitoista huolimatta optimistisen myönteisesti öljyteollisuuteen. (Anderson et al. 2023, 152; Salas Landa 2016.)

Salas Landan haastattelemat työläiset pitävät kiinni julman optimistisesta fantasiastaan, koska öljy-yhtiö on aiemmin antanut heille mahdollisuuden hyvään sosiaaliseen asemaan ja paikan elämässä, joskin molemmat olivat yhtiön taloudellisten ja teknisten epäonnistumisten vuoksi sittemmin murenneet. Artikkelissa paikallisten ihmisten kiinnittymistä ympäristöä tuhoavaan toimijaan selitetään affektiteorian kautta. Haastateltava eivät päästä irti hyvän elämän unelmistaan, vaikka ne ovat heille vahingollisia. Kun affektiiviset siteet ovat muodostuneet, ne ovat vahvoja ja ylittävät rationaalisuuden. Ristiriitainen kiintymyssuhde teollisuuteen syntyy, kun öljyteollisuus uhkaa yksilön hyvinvointia samalla kun hän kokee, ettei kestäisi sen menettämistä. Kiintymystä voi kuvailla yhtäaikaan levottomaksi ja toiveikkaaksi tunnetilaksi. Siitä pidetään kiinni osittain palaamalla muistoihin öljykenttien menneisyydestä, jolloin toiveet oikeudenmukaisuuden, solidaarisuuden ja velvollisuudentunteen täyttymisen saavuttamisesta tuntuivat olevan lähempänä. (Anderson et al. 2023; Salas Landa 2016, 730.)

C. Parker Krieg puolestaan on tutkinut kivihiiliteollisuuden kulttuurisia ja affektiivisia ulottuvuuksia Yhdysvalloissa (Krieg 2021). Hän analysoi, kuinka kivihiilen ympärille rakentuu tunnepohjainen kiinnittyminen, jota hän kutsuu kivihiilioptimismiksi ("coal optimism"). Fossiilisten polttoaineiden, erityisesti kivihiilen, käyttöön liittyy menneisyydestä kumpuavia sosiaalisia merkityksiä, jotka ylläpitävät niiden käyttöä, vaikka niiden ympäristövaikutukset ovat haitallisia. Hänen tutkimuksessaan fossiiliset energialähteet liitetään myöhäisfordistisiin vakauden ja vaurauden fantasioihin.

Krieg kertoo artikkelissaan, kuinka navajo- ja hopi-alkuperäiskansoihin kuuluvien työntekijöiden edustajat hävisivät korkean profiilin oikeusjutun, jossa alkuperäiskansojen tavoitteena oli pitää Navajo Generating Station (NGS) toiminnassa Arizonassa. Suuren kivihiilivoimalan toiminnan lopettaminen aiheutti merkittäviä taloudellisia menetyksiä Navajo Nationille ja hopi-kansalle, mukaan lukien noin 700 työpaikan ja yli 40 miljoonan dollarin

vuotuisten tulojen menetys. Kyse on eräästä Yhdysvaltojen intensiivisimmistä ja kiistanalaisimmista luonnonvarojen hyödyntämishankkeista, joka on samanaikaisesti työllistänyt ja myrkyttänyt alueen ihmisiä sukupolvien ajan. Tilanteessa alkuperäiskansojen yhteisö oli ollut riippuvainen energiainfrastruktuurista, eikä halunnut menettää toimeentulon jo yli 40 vuotta heille taannutta energialaitosta. Energiamarkkinoiden muutokset kuitenkin tekivät kivihiilivoimalasta kannattamattoman verrattuna esimerkiksi maakaasuun energialähteenä. (Krieg 2021; Becenti 2022.)

NGS:n toiminnan lakattua alkuperäiskansayhteisö huomasi, että paikallinen infrastruktuuri oli ollut pitkään kehittymätöntä, eikä yhteisöjen sosiaaliseen kehitykseen tai siirtymään kohti uusiutuvan energian hankkeita oltu investoitu. Kivihiilivoimala oli tuonut taloudellista hyötyä, mutta samaan aikaan hidastanut alueen kehitystä. Krieg tulkitsee kivihiileen kiinnittymistä Berlantin teoriaan nojautuen siten, että hiili on toivottu, hyvää elämää tuottava objekti, joka ylläpitää jatkuvuutta, mutta on samalla myös yhteisön toimintaa rajoittava ehto. (Krieg 2021; Becenti 2022.)

Joukko hyvän elämän lupauksia saa siis yksilön kiinnittymään luonnonvarahankkeeseen kuten kaivos. Usein affektiiviset ilmapiirit ovat yhteisössä jaettuina, kuten historiallisesti koettu nykyhetkikin. Vaikka menneisyyden lupaukset ovat murtuneet, niiden affektiivinen kiinnitys ei ole kadonnut. Julman optimismin käsitettä soveltaen on mahdollista selittää miksi Soklin kaivoshankkeen kannattajat tarttuvat hankkeeseen toiveikkuudella, vaikka sen toteutuminen on epävarmaa. Berlantin teorian mukaan julman optimistisia kiinnittymisiä tapahtuu niin poliittisiin ohjelmiin kuin henkilökohtaisiin unelmiin. Mielestäni on kiinnostavaa tarkastella kiinnittyvätkö Soklin kaivoshankkeen kannattajat enemmän yhteiseurooppalaiseen kriittisten mineraalien diskurssiin vai lupaukseen omasta tai yhteisön paremmasta tulevaisuudesta.

4. Aineisto ja menetelmät

4.1 Tutkimusmenetelmä

Tutkimukseni on laadullista tutkimusta ja analyysimenetelmäni on teoriaohjaava sisällönanalyysi, joka mahdollistaa tulkintojen tekemisen tutkimusaineistosta. Sisällönanalyysi on tekstianalyysiä, jonka tavoitteena on tiivistää ja jäsentää aineisto siten, että siitä voidaan muodostaa selkeä ja yleistettävä kuvaus tutkittavasta ilmiöstä. Sisällönanalyysi voidaan jakaa teoriaohjaavaan sisällönanalyysiin, aineistolähtöiseen sisällönanalyysiin ja teorialähtöiseen sisällönanalyysiin. Itse olen työhöni valinnut teoriaohjaavan analyysin, jonka kautta pyrin ymmärtämään Soklin kaivoshankkeen kannattajien optimistisia kiinnittymisiä aineiston ja teorian vuoropuhelun kautta. (Tuomi ja Sarajärvi 2018, 109–112.)

Analyysini lähti liikkeelle aineistolähtöisesti, mutta aiempi luonnonvarapoliittinen tutkimus ja valittu taustateoria ohjasivat tulkintaa erityisesti analyysin loppuvaiheessa. Teoriaohjaava analyysi (Tuomi ja Sarajärvi 2018, 133) on menetelmä, jossa aineistosta nousevat havainnot ja valmiit teoreettiset mallit vaihtelevat analyysin edetessä, ja niin minunkin työssäni. Lopulliset tulkinnat jäsentyivät teorian ohjaamina.

Haastatteluaineiston analyysin aloitin litteroinnilla eli kirjoitin äänitallenteet tekstiksi. Apuna käytin Microsoft Wordin litterointityökalua. Haastatteluissa minulle tärkeintä oli puheen sisältö, ei niinkään puhetapa. Siksi en litteroinut haastateltavan puheen taukoja tai äänenpainoja.

4.2 Aineisto

Keräsin aineistoni viidellä teemahaastattelulla. Rekrytoin haastateltavia Facebookin avulla. Kirjoitin Savukoski-ryhmään viestin, jossa kerroin etsiväni haastateltavia pro gradu-tutkimustani varten. Mainitsin viestissäni, että haluan haastatella nimenomaan paikallisia Soklin kaivoshankkeen kannattajia. Viestissäni avasin lyhyesti tutkimusprosessiani ja yleisiä haastattelukäytäntöjä. Löysin sitä kautta yhden haastateltavan, joka paitsi suostui haastateltavaksi, myös vinkkasi muista mahdollisesti sopivista henkilöistä, joita voisin kysyä. Näin löysin neljä kaivoshankkeen kannattajaa, jotka olivat valmiita kertomaan Sokli-toiveistaan sekä avaamaan toiveittensa taustoja. Viides haastateltava ei haastatteluhetkellä ollut varma lopullisesta kannastaan Soklin kaivokseen, vaan koki kantansa ehdolliseksi perustuen siihen, että kaivoshanke oli vielä vaiheessa, jossa muun muassa malmin

rikastamon sijoituspaikka ei ollut tiedossa. Hän oli kuitenkin analysoinut vuosien varrella kaivoshankkeen vaikutuksia ja muuttanut alun perin kielteistä kantaansa avoimemmaksi kaivostoiminnan mahdollisuuksia kohtaan reaktiona yhteiskunnallisen ympäristön muutoksiin.

Rikastamon sijoituspaikaksi yhtenä vaihtoehtona on suunniteltu Savukosken naapurikuntaa Kemijärveä (Sokli Oy 2025d), mikä aiheutti huolta muissakin haastateltavissani.

Kaivostoiminnan taloudellinen kokonaishyöty kaivospaikkakunnalle muuttuu oleellisesti, mikäli rikastamo eli malmin tai mineraalin rikastus jatkojalostukseen sopivaksi sijoitetaan Soklin ulkopuolelle. Kaivosyhtiölle kyseessä on niin sanottu off-site skenaario (Rintamäki, Tuukkanen ja Rannikko 2024,3).

Haastattelutilanteessa halusin antaa vapauden haastateltavien puheelle. Tarkoitukseni oli, että myöhemmin analysoin mahdollisia tekstistä löytyviä haastateltavien yhteneväisiä haaveita tai toiveita. Siten haastattelun lähtökohtana olivat haastateltavan vapaat perustelut Soklin kaivoshankkeen toteuttamiselle, olivat ne henkilökohtaisia, yhteisöjä tai aluetta koskevia, tai ylikansallisista syistä. Vaikka olin lähettänyt etukäteen haastateltaville haastattelukysymyksiä avuksi helpottamaan haastatteluun tulemistä, haastateltava sai viedä keskustelua tutkimuskysymyksen aihepiirin sisällä haluamaansa suuntaan. Se, mikä hänen mielestään oli oleellista puhuttaessa kaivoshankkeeseen liittyvistä toiveista, oli tärkeä tieto minulle etsiessäni syvällistä ymmärrystä optimismin luonteesta. Haastattelut olivat siis muodoltaan puolistrukturoituja teemahaastatteluja, mutta niitä voi kuvata luonteeltaan hyvin vapaiksi.

Haastattelutilanteessa haastateltava ei välttämättä ollut tietoinen niistä optimismin kiinnittymisten syistä, joita haastatteluaineistosta pyrin löytämään. Olen pyrkinyt antamaan tilaa haastateltavan asiantuntija-asemalle. Haastateltavat ovat itse halunneet perustella laajastikin syitä, jotka saavat Soklin kaivoshankkeen toteuttamisen näyttämään oikealta ja osin ainoaltakin ratkaisulta valtionpolitiikan kurjistamalla Itä-Lapin alueella. Lisäkysymyksillä olen ohjannut haastateltavaa kertomaan lisää siitä näkökulmasta, jonka hän on itse valinnut. (Hämeenaho ym. 2022, 186–187.)

Kaksi haastattelua toteutin etähaastatteluina Teams-yhteydellä ja kolme haastattelua kasvokkain. Teams haastattelujen kestot olivat 58 minuuttia ja yksi tunti 21 minuuttia. Kasvokkain tehdyistä haastatteluista kaksi kesti reilun tunnin verran ja lyhin haastattelu 36 minuuttia. Litteroitua aineistomateriaalia haastatteluista kertyi yli 80 sivua (fontti Arial12 ja riviväli 1,5).

Haastattelujen lisäksi osallistuin kaksi kertaa Sokli Oy:n noin kerran kuukaudessa järjestämille toimistokahveille. Havainnointiin pyysin luvan Sokli Oy:n projektijohtajalta etukäteen. Toimistokahvit ovat avoimia tilaisuuksia kaikille Soklin kaivoshankkeesta

kiinnostuneille. Olin alustavasti lukenut jo pidettyjen toimistokahvitapahtumien sisällöstä Sokli Oy:n verkkosivuilta (Sokli Oy 2025c). Osallistuvaa havainnointia käytin haastatteluaineiston tukena. Tavoitteenani oli, että haastattelut ja havainnointi täydentävät toisiaan ja auttavat kokonaisvaltaisemmin kaivoshankkeen kannattajien toiveiden ja optimismin ymmärtämisessä.

Toimistokahveilla on nimensä mukaisesti tarjolla kahvia, teetä ja pientä syömistä. Sokli Oy:n henkilökunta kertoo kaivoshankkeen ajankohtaisista asioista ja tilaisuuden osallistujat saavat keskeyttää ja vapaasti kysellä aiheeseen liittyen. Tilaisuudet ovat hyvin vapaamuotoisia ja mahdollistavat osallistujien vapaan kommentoinnin. Itse osallistuin kuunnellen ja samalla muistiinpanoja tehden. Toimistokahveilla tekemäni muistiinpanot toimivat henkilökohtaisina muistiinpanoina, joihin kirjasin havaintojani. Hyödynsin strukturoimattomassa havainnoinnissa affektiteoriaa ennakko-oletuksena havainnoilleni. Tiedostan, että itsereflektio on tärkeä osa havaintoja tulkitessani, koska en voinut toimistokahveille osallistuessani välttyä omilta taustaoletuksiltani. (Hämeenaho ym. 2022, 181–185, 200; Saaranen-Kauppinen ja Puusniekka 2006.)

Haastatteluaineiston lisäksi sijoitin analyysirunkoon myös tekstiä Helsingin Sanomien haastattelusta keväältä 2025 (Valtavaara 2025). Lehtijutussa savukoskilainen porotaloustaustainen pariskunta kertoo suhtautumisestaan Soklin kaivoshankkeeseen ja siitä, miten ja miksi heidän suhtautumisensa hankkeeseen on muuttunut.

4.3 Aineiston analyysi

Sisällönanalyysi menetelmänä mahdollistaa analysoitavan tekstin inhimillisten merkitysten etsimisen. Tutkimuskysymykseni määritteli heti alkuun, mitä keräämästäni aineistosta etsin. Aloitin työn litteroimalla nauhoittamani haastattelut, jotta pääsin analyysin alkuun.

Seuraavaksi erottelin teksteistä teorian ohjaaman teemoittelun pohjalta minua tutkielmassa kiinnostavan sisällön mukaiset katkelmat ja aloin reduceoimaan aineistoa eli pelkistämään litteroitujen tekstien alkuperäisilmaisuja informaation käsittelyn helpottamiseksi (taulukko 1). (Tuomi ja Sarajärvi 2018, luku 4.)

Taulukko 1. Esimerkki aineiston pelkistämisestä eli redusoinnista

Alkuperäisilmaisu	Pelkistetty ilmaisu
No kun täällä on ollut pohjina nämä maatalous ja matkailu ja metsät. Mutta Savukoskellaki ku on metsiä, valtion metsiä niin aikanaan valtio makso kunnalle veroja, oli suurin veronmaksaja. Mutta ku tuli tämä verouudistus niin nehän on kavonnu kaikki ne varat, eihän kunta saa ku minimin. Valtuutetutahan on Helsinkiä myöten ajaneet sitä metsäerän saantia, niin ei ne korvaansa kallista. Puu kyllä kelepää Metsähallitukselle, kaikki on hakattu törmä myöten, mutta se tulo mikä ennen oli, niin sehän viety pois. Niin kunnassa loppujen lopuksi työllisten ja veronmaksajien määrä se on hyvin pieni ja Savukoskella verrattuna näihin vaikka Pelekosenniemen Pyhätunturiin ja Kittilästä puhumattakaan Ylläksen, Leviin niin ei sitäkään semmosta matkailutuloakaan, semmosta ei ole.	Elinkeinojen murros on heikentänyt kunnan taloustilannetta, eikä valtion metsistä verouudistuksen seurauksena kerry Metsähallituksen hakkuista kunnalle aiempaan tapaan tuloja. Työllisten ja veronmaksajien määrä on vähäinen, eikä matkailulla ole saavutettu vastaavaa taloudellista hyötyä kuin esimerkiksi Pelkosenniemellä.
Ja porotalous mikä on ollu ennen, niin jääkö se teurasporojen määrä alle 3000 vuoossa, se on parhaimmillaan ollu, mitä minä olen kuullu yli 10 000. Niin seki, ei sillä paljon rakenneta tai elätetä juuri ketään. Se on mennyt niin olemattomaksi. No niinkö maatalous, ennen maataloustöitä oli ja metsätaloustöitä, metsureita, satoja metsureita Savukoskellakin. Ne on nyt motot. Motot hakkaa ja siinä se on. Niitäkään työpaikkoja ei enää ole. Se on hankala.	Maa- ja metsätalouden merkitys työllistäjänä on kunnassa heikentynyt.
Niin kyllä minä näen sen Soklin kaivoksen tulevaisuuden yhtenä keskeisimpänä asiana kunnan kannalta, kun ei oikeastaan ole mitään muuta isompaa, tai ei tämäkään ole konkreettinen asia, mutta on kuitenkin iso, suuri mahdollisuus.	Kaivos on mahdollisuus, joka voi pelastaa kunnan, kun muutakaan ei ole näköpiirissä.
Nykymeno on itte asiassa, että on tehty melkein mahdottomaksi eläminen ja asuminen täällä. Sehän näkyy siinä, että nuoret muuttaa pois. Vanhat jää. On todella meitä vanhoja enää, jotka ei piä tätä kuntaa pystyssä. Niin, tämä tarkoittaa sitä, että tämä niinkö autioituu, suoraan sanottuna, jos ei jotaki uutta saaha aikaseksi. Koko Suomen etu olis, että tuettas näitäkin alueita.	Kunnan väestö on ikääntynyt. Kaivostoiminnan toivotaan kääntävän negatiivinen kehitys positiiviseksi.

Pelkistetyt ilmaisut jaoin edelleen alaluokkiin. Käytännössä ryhmittelin aineistosta löytyviä optimismiin kiinnittyviä näkemyksiä etsien toistuvia samankaltaisuuksia puhetavoista ja taustalla vaikuttavista sosiaalisista odotuksista. Päämääräni oli muodostaa analyysirungon mukaisesti ensin ala- ja sitten yläluokat (taulukko 2). Analyysivaiheessa käytin värikoodausta järjestellessäni ilmauksia yhdistäviin luokkiin. Vertailin teemojen esiintymistä aineistossa ja samalla karsin osan pelkistetyistä ilmauksista pois taulukoinnin seuraavista vaiheista. Haastatteluaineisto siis kiteytyi ydinsisällöksi analyysin loppua kohti. Osa karsituista pelkistetyistä ilmauksista oli toisteisia ja osa ei lopulta ollut olennaisia tutkimuskysymyksen

kannalta, vaikka muuten sisälsivät minua kiinnostavaa tietoa. Ylimmän, yhdistävän luokan teemat tulivat suoraan valitsemastani teoriasta, alaluokat muodostuivat pelkistettyjen ilmaisujen pohjalta. Alaluokissa kuuluva haastateltavien ääni kohtasi teoriasta nousseet teemat analyysikaavion keskivaiheilla. Lopuksi tein järjestetyn aineiston pohjalta johtopäätökset. (Tuomi ja Sarajärvi 2018, luku 4.)

Berlantin mukaan erilaiset normit ja ideologiat tekevät työtään affektien hämärällä alueella, jossa hermostomme tuottaa opittuja, kehollisia reaktioita, jotka edelleen tuottavat kiinnittymistä normeihin ja ideologioihin (Berlant 2011). Lähdin teemoittelemaan aineiston optimistisia kiinnittymisiä Berlantin teoriaa soveltaen kolmeen yläluokkaan: ”Hyvän elämän tavoitteluun”, ”Epäsuoraan näkökulmaan” ja ”Paikallisen historiallisen kontekstin affektiivisuus”. Hyvän elämän tavoittelu korostuu epävarmoina aikoina, jolloin halutaan pitää kiinni menestyksen tavoittelusta, jonka vastakohta on otteen menettäminen. Epäsuora näkökulma on projisoitu poissaolevaan toiseen kohdistettua optimismia, jossa yksilöiden odotetaan lisäävän paikallisen tai globaalin yhteisön hyvää toimimalla odotetulla tavalla. Kolmas luokka keskittyy affektien historialliseen luonteeseen, jota Berlant kuvaa sanoilla keskenjääneet tarinat (”unfinished histories”). Nykyhetki havaitaan ensin affektiivisesti ja tulkitaan paikallisessa historiallisessa kontekstissa, jossa menneisyyden prosessit jatkuvat (Berlant 2011, 4).

Taulukko 2. Esimerkki luokittelusta

Kaikki taulukon ilmaukset ovat sijoittuneet yhdistävään luokkaan "Hyvän elämän tavoittelu".

Pelkistetty ilmaus	Alaluokka	Yläluokka	Yhdistävä luokka
Kaivostoiminta mahdollistaisi palveluiden parantamisen ja nykyisten säilyttämisen, vaikka toimintaan liittyikin väistämättä haittoja.	Palvelujen paraneminen ja säilyminen	Paikalliset palvelut	Hyvän elämän tavoittelu
Pitkien etäisyyksien kunnassa tiestö on huonokuntoista. Se on alkanut näkyä paikallisten haluttomuutena lähteä pendelöimään työhön naapurikuntiin. Kaivoksen rakentamisen edellyttää teiden uusimista.	Heikkokuntoiset päätiät korjataan kaivoksen tulon myötä	Kunnan elinvoima	
Kuntaan muuttaisi lisää perheitä, jotka olisivat varhaiskasvatuksen ja perus- ja lukio-opetuksen käyttäjiä.	Koulut säilyvät paikkakunnalla	Paikalliset palvelut	
Kunnan väestö on ikääntynyt. Kaivostoiminnan toivotaan kääntävän negatiivinen kehitys positiiviseksi.	Lisää veronmaksajia kuntaan	Kunnan elinvoima	
Kaivostoiminnan toivotaan tarjoavan työpaikkoja kuntalaisille ja kuntaan muuttaville.	Kuntaan saadaan lisää työllisyyttä ja veronmaksajia.	Kunnan elinvoima	

5. Analyysi: kaivoshankkeen kannattajien optimismi

Aineiston kolme teemallista yläluokkaa ovat ”Paikallisen historiallisen kontekstin affektiivisuus”, ”Hyvän elämän tavoittelu” ja ”Epäsuora näkökulma eli poissaolevaan toiseen kohdistettu optimismi”. Yläluokat tulevat Lauren Berlantin affektiteoriasta ja kuvaavat kolmea erilaista optimistisen kiinnittymisen puolta. Nämä kolme optimistisen kiinnittymisen ominaisuutta liittyvät kaikki toisiinsa, mutta ovat selvästi toisistaan erotettavissa aineistosta. Historiallinen konteksti muodostaa rakenteen, jossa subjektit suuntautuvat kohti elämää järjestäviä toiveita ja lupauksia. Toiveet ja lupaukset ovat hyvän elämän fantasioita. Epäsuora näkökulma kuvaa fantasian tapaa jäsentyä ristiriidat piilottavaan muotoonsa.

Haastatteluaineistossa, osallistuvassa havainnoinnissa ja Helsingin Sanomien haastatteluartikkelissa toistuivat teorian näkökulmasta samanlaiset sisällöt. Erot aineiston minulle kertomissa tarinoissa olivat pieniä. Niissä korostuivat samalla tavoin elämän kulku ja suunta sellaisena, kuin se on ajassa koettu maa- ja metsätalousvaltaisessa Itä-Lapin kunnassa, viimeaikaiset yhteiskunnalliset ja puolustuspoliittiset muutokset, sekä nykyhetkeen epävarmuutta tuova sumuinen kuva tulevaisuudesta. Kaikki haastatellut olivat pohtineet kunnan tulevaisuuden näkymiä ja Soklia jatkuvuuden mahdollistajana.

Sokli Oy:n järjestämällä kaivoskahveilla osallistujilla oli tilaisuuksissa osallistuva ja aktiivinen rooli. Kuulijat nostivat itse Soklin tutkimuksen historiaa esille muistelemalla hankkeen historiaan liittyviä paikallisia ihmisiä. Kaivosyhtiön edustaja esitteli screenillä vanhoja Soklia koskevia lehtileikkeitä 1960-luvun lopusta ja kertasi malminetsintään liittyviä vaiheita. Näin Soklin malmio on osa kuntalaisten jaettua historiaa. Tilaisuudessa esitellyssä Koillis-Lappi-lehden jutussa vuodelta 1968 otsikko kuuluu: ””Malmikuume” Savukoskella nousee jatkuvasti!”. Yhtä affektiivisesti otsikoi 57 vuotta myöhemmin Helsingin Sanomat sanomalehtiartikkelinsa 12.8.2025 (Sajari 2025). Otsikko verkkosivuilla oli ”Aarre maan alla” ja näköislehdessä ”Soklin vertaista ei löydy muualta Euroopasta”.

Poimin aineistosta toistuvia sisällöllisiä elementtejä, jotka selittivät affektiivisen kiinnittymisen rakennetta ja luonnetta. Aineistoon nostamani pelkistetyt ilmaisut jaoin alaluokkiin, jotka kuvasivat sisällöltään yhteneväisiä ilmaisuja. Alaluokkia olivat esimerkiksi ”On tehtävä oikeita päätöksiä laajemman yhteisön hyväksi” ja ”Työllisyys”. Alaluokat tiivistin edelleen yläluokkiin kuten ”Kunnan elinvoima” ja ”Yhteiskunnallisten rakenteiden muutos”. Yläluokat sijoittuivat edelleen kolmen pääteeman alle. Aineisto kertoi, mihin retoriikassa kiinnitytään, mikä on optimismia ylläpitävä lupaus, mitä ristiriitoja optimismi peittää ja miten tulevaisuuden vaihtoehdot hahmottuvat.

Järjestetyn aineiston alaluokkiin kertyi toistuvia toiveita työllisyystilanteen kohenemisesta, paikkakunnan palvelujen säilymisestä ja paranemisesta, sekä infrastruktuurin vahvistamisesta. Toiveiden taustalle sanoitettiin uudet kuntalaiset ja kunnan verotulojen kasvu, joka juontuu uusista työpaikoista ja sitä myötä kunnallisveron lisäyksestä, sekä kaivoksen mukanaan tuomasta yhteisövero-, kiinteistövero- ja kaivosmineraaliverotulopotista. Nämä kaikki toiveet liittyvät taloudellisen tilanteen paranemisen mukanaan tuomaan parempaan elämisen laatuun, joka usein sanoitettiin ”elämisen mahdollisuuksiksi”. Elämisen mahdollisuudet olen sijoittanut ”Hyvän elämän tavoittelu”-teeman alle. Koska optimistiset kiinnittymiset ovat selviytymismekanismeja, jotka tekevät postmodernista elämästä siedettävissä olevaa (Berlant 2011, 4), tämän teeman alla on myös asioita, jotka uhkaavat ja vaikeuttavat hyvää elämää.

Aineistossa nousivat usein esille poronhoidon heikentynyt kannattavuus ja alueen heikko työllisyystilanne, jotka ovat sisällytettyinä osaksi aineistoa, koska ne kuuluvat elämisen epävarmuutta luoviin ja optimistisiin kiinnittymiin ajaviin ilmiöihin. Poronhoidon tilanteen voi tulkita olevan Berlantin teorian mukaista heräämistä tilanteeseen, jossa entinen ei enää päde, arkipäiväisyyteen on tullut häiriötä, vielä ei tiedetä tulevasta ja nykyhetki siksi tuntuu historialliselta (Berlant 2011, 195). Tulkintani mukaan se osaltaan ajaa etsimään optimistisia kehityskulkuja perinteisten elinkeinojen ulkopuolelta ja on näin osa affektiteorian mukaista affektiivisen rakenteen muodostumisen kokonaisuutta, selviytymismekanismeja.

Historiallisuuden kokemus, sekä paikalliset keskeneräiset tarinat että historiallinen nykyhetki, koetaan aineiston ilmauksissa tulevan väistämättömyytenä. Historiallinen nykyhetki näyttää, ettei kaivoksen avaamista voi estää, kyse on vain siitä, milloin kaivos päästään avaamaan. Keskeneräiset tarinat taas kertovat affektiivisista rakenteista. Yhteiskunnallisten rakenteiden muutokset ovat vuosikymmenien kuluessa muuttaneet toimintaympäristöä ja paikalliset ihmiset ovat yrittäneet parhaansa mukaan sopeutua niihin. Aineistosta kuuluu paikallista identiteettiä rakentava periferiassa asumisen tuntemus, mutta myös monesta hyvästä kehityksestä syrjään jääminen. Monenlaiset aluekehityksen kannalta tärkeät, toteuttamatta jääneet suunnitelmat ja projektit koettiin hyvin henkilökohtaisesti pettymyksinä. Tulkitsin nämä yksilölliset narratiivit keskeneräisiksi ja marginalisoiduiksi historiallisiksi kokemuksiksi, jotka kantavat affektiivisia merkityksiä (Kts. esim. Goodson 2013, 31, 127). Muualta alueelle päättäjiksi tulleet hallinnon edustajat olivat kertomuksissa toiseutettuja. Tämän teemallisen otsikon alle sijoitettuna on myös aineistossa toistuvasti kuvattu ”impasse”, pysähtyneisyys, jossa kyllä eletään intensiivisesti, mutta vailla konkreettista suuntaa.

Aineistosta löytyi myös toistuvia esimerkkejä epäsuorasta optimismista. Poissaolevaan toiseen kohdistetun optimismin ilmaukset liittyvät erityisesti siihen, miten suomalaisomisteisen

kaivosyhtiön uskotaan ja halutaan toimivan, sekä ihmisten vastuuntuntoon ja kaksinaismoralismiin havahtumiseen niiden kohdalla, jotka siihen syyllistyvät. Näkemys kaksinaismoralismista tässä yhteydessä viittaa maailmanlaajuiseen tendenssiin kuluttaa hyödykkeitä ja siirtää niiden valmistusprosesseista koituvat haitat aina jollekin toiselle. Epäsuora optimismi voi rakentua jaetun affektiivisen tilan kautta, jossa ihmiset kokevat kuuluvansa yhteisöön, vaikka yhteisö olisi abstrakti tai mediavälitteinen.

Esimerkki aineiston erilaisista optimismin muodoista, siten kun optimismi-käsitteen tässä tutkielmassa ymmärrän, on toistuva ajatus irtikytkenän mahdottomuudesta isossa kuvassa. Irtikytkenällä tarkoitetaan luonnonvarojen kulutuksen ja talouskasvun irrottamista toisistaan (ks. esim. Smith, Hargroves ja Desha 2010, 92–93). Irtikytkenän mahdottomuus postmodernissa maailmassa on yksi aineistossa toistuvista perusteista optimistiselle kiinnittymiselle kaivoshankkeeseen luonnonvarahankkeena. Kiinnittyminen järjestää maailmaa ja siivoaa omaa affektista ambivalenssiaan piiloon.

Tämähän on se meille ihmisille kaikille iso kysymys, tämä jatkuva kasvu, mitä tämä kaivosteollisuus toisaalta tukee sitä. Mutta, ei me vaan osata päättää, että kyllä me lopetetaan tämä jatkuvan kasvun ideologia tähän. (Aarrevaara Mauri)

Toisaalta uusimman — tai vielä kehitteillä olevan — teknologian uskotaan mahdollistavan irtikytkenän siltä osin, että kaivosteollisuus voisi tukea talouden kasvua mahdollisimman pienillä ympäristövahingoilla. Jokainen haastateltava totesi, että on hyvä, ettei kaivosta ole rakennettu aiemmin. Nykyään teknologinen kehitys on niin paljon pidemmällä, että kaivostoiminnan haittoja ympäristölle uskottiin voitavan vähentää merkittävästi, jos kaivosta päästään rakentamaan.

Seuraavaksi käyn tarkemmin läpi aineistoa kolmen temaattisen yläkäsitteen alle ryhmiteltynä.

5.1 Affektien historiallinen luonne

No kun täällä on ollut pohjina nämä maatalous ja matkailu ja metsät. Mutta Savukoskellaki ku on metsiä, valtion metsiä niin aikanaan valtio makso kunnalle veroja, oli suurin veronmaksaja. Mutta ku tuli tämä verouudistus niin nehän on kavonnu kaikki ne varat, eihän kunta saa ku minimin. Valtuutetuthan on Helsinkiä myöten ajaneet sitä metsäerän saantia, sielä on Savukosken Jouko ja kumppanit vaatineet sitä metsäerää, niin ei ne korvaansa kallista. Puu kyllä kelepaa Metsähallitukselle, kaikki on hakattu törmiä myöten, mutta se tulo mikä ennen oli, niin sehän viety pois. (H1)

Minä sanon yhen asian. Jos joka toinen [puu]rekkakuorma täällä jalostettaisiin, niin meillä olisi kymmeniä työpaikkoja. (H4)

Affektiiviseen ilmapiiriin oleellisesti liittyvä historiallistaminen ottaa huomioon kysymyksen paikantumisesta (Mannevuori 2015). Se etsii kontekstien, tulkintojen ja kertojen paikantumisia ja pohtii millaisten historioiden puolesta nämä ovat toimineet ja miten kokemukset ovat jääneet luomaan kuvaa tulevista mahdollisuuksista ja mahdolltomuuksista. Uudet kertomukset rakentuvat aina suhteessa aiempiin todellisuuksiin.

Savukosken kunnassa eletään paikallisen historian ja yhteiskunnallisten rakenteiden muutosten muovaamassa todellisuudessa. Tämän teemallisen yläkategorian alle olen koonnut haastateltavien kokemuksia mm. itärajalla asumisen vaikutuksista, sekä seudun arvottamiseen liittyviä näkemyksiä alueen sisä- ja ulkopuolelta. Haastatteluissa korostuu kokemus siitä, että valtionpolitiikassa Itä-Lappi ja Savukoski on ollut luonnonvarojen käytön kohteena, mutta alueen uudistumista ja kehittämistä ei ole tuettu. Varsinkin Metsähallitus koettiin toimissaan yhteistyöhaluttomana. Esimerkkinä yhteistyöhaluttomuudesta mainittiin ehdotettu yritys saada uittovelvoitteiden aikaiset kalankasvatuslaitokset uudestaan toimintaan.

Mutta tämmöset sitten, tämmöset yksinkertaset sitten niin ku tämä Kemijoen kalojen elvytys, niin se ois hyvin yksinkertanen ja lisäksi matkailua, mutta ku ei sekään onnistu. Sehän se, ihmeellinen homma. (H1)

Metsähallitus on hakannut raakapuuta laajoilta alueilta suurien savottojen ajoista lähtien (Massa 1982, 129). Savukoskelta Kemijoen latvoilta uitettiin puuta jokisuulle eli käytännössä Kemiin joka kesä vuoteen 1991 saakka, jolloin irtouitto Kemijoessa lopetettiin. Vuonna 1927 koko Kemijoen uitto piti sisällään 5,75 miljoonaa tukkipuuta (Snellman 1996). Omalta osaltaan myös Kemijoki Oy:n historia vesivoimarakentajana ja vaelluskalojen nousun tuhoajana (ks. esim. Alaniska 2013) on vahvistanut paikallista ajatusta Itä-Lapista luonnonvara-alueena. Usein energiakolonialismiksi kutsuttuihin jatkuviin prosesseihin liittyy ajatus tyhjästä alueista, jotka voidaan ottaa käyttöön ilman paikallista kontekstia (Müller 2024). Harvaanasutut eli ”tyhjät” alueet laitetaan tuottamaan ilman paikallista hyötyä.

Kunnan palvelutaso on laskenut viime vuosikymmenet yhdessä väkiluvun kanssa. Haastateltavat muistelivat aikaa, jolloin kirkonkylällä oli useita kauppiaita ja erikoisliikkeitä, ja sivukylilläkin useita palvelualan yrityksiä. Haastateltavia mietitytti, mihin kehitys johtaa.

Niin on se, että kun kaikki huoltoasemat loppuupi ja nämä korjausliikkeet kaikki. Kaikkihan ne on loppunu. Kauppiaita on monta ollu. Neljä oli silloin ennen. Kaikki baarit ja kaikki, kaikki on loppunu. Eihän niitä ole enää mittään. (H3)

Kyllä jos ruvetaan miettimään niin kymmeniä, kymmeniä kassoja on täältä lähtenyt pois. Takseja oli. Se on, ku loppuu palvelut, ku ei ole käyttäjiä. Asiakkaat loppuu, niin sillon loppuu palvelut. (H4)

Pitkään suunniteltu Soklin kaivos, rakennemuutos ja kokemus alueellisesta positiivisten kehityskulkujen ulkopuolelle jäämisestä ovat haastateltavien kertomuksissa luoneet kuntaan eräänlaisen pysähtyneisyyden tilan. Berlant käyttää jumissa olemisen kokemuksesta termiä ”impasse” (Berlant 2011, 199). Se on eräänlaista ajan venymistä, viivästyymää, joka vaatii toimintaa. Mihin toiminta johtaisi, on kuitenkin epävarmaa, ja siksi narratiivin puute avaa tilaa ahdistukselle.

Onhan se kieltämättä tuokin toinen ikuisuuskysymys, jos on Soklikin, niin tuo matkailu. Sitä on myöskin jaaplattu täällä yhtä kauan melkein ku tuota Soklia. Ja siihen pitäisi panostaa, ja pitäis panostaa, pitäis panostaa. Mutta miten se, eihän sekään niinku lähe.

...Ja onko sekään markkina sitten taattu. Ja aina halutaan nähä se niin, että jos tänne jotakin panostaa, niin sitten tulee Sokli ja se on sitten matkailulle hyvästi. Seki nähään silleen, ettei me aleta mitään yrittämään, ku ei tietä tuleeko tuo Sokli, koska sittenhän kumpaakin ei voi tehdä, ku se on joko tai. Sittenhän matkailu ei kiinnosta, jos Sokli tulee, niin sittenhän se on tuhoon tuomittu. Tämmönehän se on tämä. (H5)

Kunnan sijainti itärajalla Venäjän rajanaapurina on tosiasia, joka on aina vaikuttanut elämään. Vaikutus on mukaillut valtioiden välisiä suhteita ja kulloistakin rajankäyntipoliittikkaa. Partisaanihyökkäykset (ks. Laurén 2018; Pulkkinen 2021) ovat edelleen muistissa, vaikka yhteistyön aikojakin itänaapurin kanssa on ollut ja rajan ylittäviä hankkeita toteutettu. Aineistossa optimismi usein kiteytyi sanassa ”mahdollisuus”, joka voisi kääntää alueen negatiivisen kehityksen uuteen suuntaan. Tämän hetken geopoliittinen tilanne nähtiin kaivoshankkeen toteutumisesta tukevana seikkana ja perusteena optimismille, mutta toisaalta Savukosken kunnan sijainti itärajalla on ollut myös useammin rajoittava kuin mahdollistava tekijä kunnan taloudelliselle kehitykselle. Nyt on siis tultu tilanteeseen, jossa itäinen naapurivaltio on yllättäen sotatoimillaan luonut kaivostoiminnan käynnistämistä tukevan markkinan, vaikka kunnan sijainti samaan aikaan edelleen rajoittaa esimerkiksi tuulivoiman rakentamista, jonka Puolustusvoimat estää turvallisuussyistä. Puolustusvoimat on rajoittanut tuulivoiman rakentamista Suomen itärajan tuntumassa pääasiassa tutkahäiriöiden vuoksi.

Kyllä minä olen kokenut sen sillä tavalla, että kyllä se jotenkin on vaan niin, että tietysti nuo Rovaniemi ja Kemi ja Tornio nämä isommat kaupunkipaikat, ne on niinku hallitsevia monessa asiassa. Mutta tuota sitten justiin tämä itärajan läheisyys ja tämmöinen, niin me ollaan vähän niinkö katvealuetta sitten erilaisissa hankkeessa. Kyllä se Ruotsin läheisyysskin tietysti helpottaisi. Jos meilläkin olisi samanlainen tilanne kuin tuolla länsirajalla, niin kyllä olisi naapurin kanssa mukava pelata yhteen näitä asioita.

Sehän oli Yarallakin aika varteenotettava vaihtoehto. Se yksi, että viiään se rikastus sinne Kovdoriin rajan yli. Mutta siinä oli tuota. Se oli meillä kunnassa semmoinen kauhun paikka, kun semmonen tuli esitys päälle. (Aarrevaara Mauri)

Haastatteluaineistossa paikallisten asukkaiden ja muualta tulevien välille muodostuu kuilu, joka perustuu haastateltavien kokemuksiin. Aineistosta kuvastuu vahvasti ajatus, jonka mukaan muualta tulevat eivät ymmärrä paikallisten ihmisten tarpeita, eivätkä siten osaa tai halua ajaa paikallisten etuja. Muualta tulevat ”määrääjät” luovat epävarmuutta tai he ovat ”käypäläisiä” ilman sitoutumista paikkakuntaan tai alueeseen. Odotettavissa on alueen elämisen mahdollisuuksia heikentäviä toimia ja päätöksiä, näin historia on osoittanut. Alueelta on usein lähdetty etelään valtakunnan päättäjien luokse peräämään oikeuksia ja poliittisia parannuksia, mutta esitetyt toiveet eivät ole johtaneet toivottuihin toimiin.

Niin seki on sillälailla, että muualta tulee nämä määrääjät. Niin seki on niin ku tämä kalastus ja kalamatkailu, ja ihmiset sais tuoretta kalaa ja porotalous, niin muualta painetaan näitä. Ne mahdollisuudet sitten, Sokli ois yks iso mahdollisuus minusta. Mahollisuudet on aika paljon kiini tuossa Soklissa. Ei löyvy semmosta, että mitä se muu ois isompaa. Pienetki yrittäjät sais leipää, ku tulis tämmönen työmaa. (H1)

Mahollisimman paljon tätä paikallista väkeä sinne [kaivosyhtiölle] töihin, jos mitenkään mahdollista. Ja aivan super olisi ollut, kun sitä ympäristöpäällikköäkin Sokliin oli haussa, että olispa tämän perän ihmistä sinne. Koska se on ihan eri. Sielä on pakko olla se, joka puhuu täkäläistä kieltä ja tietää systeemit, niinku paikallinen. Kun nehän puhuu aivan eri kieltä projektipäällikkö ja ne muut. Se ois paikkakunnan etu. Ja kaikkien etu ja poroihmisten etu. Että, sielä ollaan niinku edunvalvojana. (H5)

Kaivoksen toteutuminen nähdään väistämättömänä historian murrosajassa, jota parhaillaan eletään. Tähän liittyvät poronhoidon heikentynyt kannattavuus, Metsähallituksen innolla ja perusteellisesti hakkaamat metsät sekä puolustusteollisuuden tarpeet jännitteisessä maailmanpoliittisessa tilanteessa (Valtioneuvosto 2024b). Sokli Oy: n järjestämällä kaivoskahveilla 5.6.2025 eräs tilaisuuteen kuulijana osallistunut totesi ensin luonnonvesien tilan todennäköisesti huonontuvan mahdollisen kaivostoiminnan myötä, mutta lopetti sanoihin: ”...mutta tarve vaatii tietenki tämän [kaivoksen].”

Koska nykyhetki havaitaan ensin affektiivisesti, intuition kautta yhteiskunnalliset kehityskulut hahmottuvat horisontteina. Ei selkeinä faktoina, vaan ratkaisuja ohjaavina jaettuina tuntemuksina siitä, mitä on tulossa. Entinen ei enää päde.

He [muut kyläläiset] tietävät porotalouden tilanteen ja sen, ettei sillä oikein pysty enää perustelemaan mitään. Kyllä onnellisuuden lähde on se, että on toimeentuloa, hän sanoo. (Valtavaara 2025)

Tulee [kaivos]. Kyllä se on tuota, kun katsoo maailman tilannetta, niin tulee, vähän pakostahan se tulee joskus. Kun alusta astihan se ois pitänyt hakia nuita erikoisempia metalleja sieltä. Ylipäättään justiin niinku tuommoinen sotateollisuus, kaivosteollisuus.

Niin siellä olisi kaikki. Erikoismetallit ja sitten fosfaatista saapi, mitä saapi tehtyä sitten. Ku se on niin ku harvinaisuus [esiintymä]. Ei niitä ole muualla tuommosia. (H3)

5.2 Hyvän elämän tavoittelu

Hyvän elämän mahdollistajana haastatteluissa korostuivat ennen kaikkea työpaikat. Kunnan työllisyystilanne mukailee muiden Itä-Lapin kuntien kuten Kemijärven, Posion ja Sallan tilannetta. Helmikuussa 2025 Itä-Lapin seutukunnassa työttömien osuus työvoimasta oli 13,9 % eli Lapin suurin (Työ- ja elinkeinoministeriö 2025). Lukua voi vertailla Pohjois- ja Tunturi-Lappiin, jossa työttömien osuus työvoimasta oli 7,1 %.

Pieni väestömäärä, pitkät etäisyydet ja kapea elinkeinorakenne haastavat työllisyystilanteen korjaamista. Uusia työpaikkoja ei juurikaan synny, mutta vanhoja häviää palvelujen supistuessa. Työpaikat ja uudet työlliset olisivat aineistossa vastaus moneen ongelmaan. Kaivos on lupaus työpaikoista.

Joo, meillä on todella vähän Savukoskella varsinaisesti semmosia työpaikkoja, että kunta on se yksi tavallaan suurin ja sitten Samperin Savotta ja tietysti mettäkoneurakoitsijat. Lapin hyvinvointialue työllistää ja tietysti Sale. Ne on varmaan ne isoimmat. Mutta sitten taas niinku sitä työvoimaa mitä meillä on työttömänä, niin kun ei oo niitä avoimia paikkoja. Että, matkan puolesta vois vielä pystyä käymään lähikunnissa, mutta suurin kompastus siinä on tämä infra. Huonot tiet, kapeat tiet. Oli sitten kesä tai talvi, niin kummassakin on omat ongelmansa. On pimeää, liukasta, huonot talvikeliolosuhteet. Moni arastelee. (H5)

Aineistossa työpaikat mahdollistaisivat ”rahan virtaamisen” ja sitä kautta palvelujen säilymisen paikkakunnalla.

No kyllä työpaikkoja, joo. Se on. Kyllä siinä erilailla täällä alkaisi raha virtaamaan. (H3)

Työllistymismahdollisuudet koettiin niin tärkeäksi, että kaivoshankkeen vastustajienkin uskottiin lopulta tarttuvan kaivoksen tarjoamiin työmahdollisuuksiin.

Niin niistä tulee, jokka on vastaan, niin ne sinne haluaa kuitenkin töihin sitten. Ei varmaan semmosta, että en varmaan lähde sinne. Tuskin niitä montaa jää semmoista, ettei sitten lähe.

Onhan niitä tuolaki Sodankylässä, sielä on paljon paikallisia poronmiehiä kaivoksella töissä. Ja silti kulukevat porohommissa vielä. Että, vaikka ne on sillon kaivosta vastaan ollu, niin työmaa on kuitenkin kelvannu sitten. (H3)

Palvelut ja työpaikat tarkoittavat elinmahdollisuuksia. Taloudellinen elpyminen mahdollistaisi monenlaisten palvelutarjonnan kunnassa ja lisäisi kunnan veto- ja pitovoimaa. Paikkakunnalta muuttaneiden uskotaan haluavan muuttaa takaisin, kunhan heille vain olisi työtä tarjolla. Uusille paikkakunnalle muuttajillekin olisi kunnassa järjestettävä asumismahdollisuuksia. Kaikkea tätä voisi tulla kaivoksen mukana jo sen rakennusvaiheessa.

Niinku sanoin, että semmoinen 20 ihmistä kun saadaan tänne muuttamaan. Perhettä tai yksinäistä tai muuta, että se 20 uutta veronmaksajaa. Niin sitä kautta, jos siinä on perheellisiä niin se lukio pysyy ja muut pystyssä, että. Meillähän on suuri vaara, että pystytäänkö pitämään lukiota pystyssä ja sitä kautta huononee. Tänä päivänä kuuntelin Sallan rehtoria niin. (H4)

Haastatellut olivat tietoisia Soklin karbonaatti-kompleksin valtavasta koosta ja sen mahdollisuuksista. Soklin mineraaliesiintymä liittyy noin 360 miljoonaa vuotta vanhaan karbonaattimassiiviin, jolla on yhteys Venäjän puolelta rajaa löytyneisiin mineraaliesiintymiin esimerkiksi Kovdorissa. Karbonaattimassiivi on geologinen muodostuma, joka sisältää muun muassa fosfaattia, rautaa, niobiumia ja harvinaisia maametalleja. Koko massiivin koko on noin 2000 hehtaaria. Finnish Minerals Groupin verkkosivuilla kerrotaan, että ”Sokli on omassa kategoriassaan maailman suurin karbonaattiesiintymä” (Finnish Minerals Group 2023). Näillä tiedoilla on merkitystä, kun yritetään arvioida mahdollisen kaivoksen elinkaaren pituutta. Kaivostoiminnan mahdollisimman pitkä jatkuvuus nähdään tekijänä, joka voi luoda kuntaan pysyviä työpaikkoja ja uusia elinkeinoja. (Pöry 2008, 7–8; Nikkola ym. 2024; Vartiainen 1980; Massa 1982, 128.)

Siis se on iso [mineraaliesiintymä]. No sehän se justin on, että ku ne on aina puhunu vain siitä, että se on 20 vuotta se aika siinä. Siellä on sitä fosfaattia, ennen jo oli, ainakin sadaksi vuodeksi siellä. (H3)

Berlantin mukaan kiinnittymiset toiveittemme objektiin eivät välttämättä tunnu optimistisilta, ne voivat tunteina sisältää vaikkapa ahdistusta, pelkoa tai uhkaa (Berlant 2011, 24). Affektiivisessä muodossaan lupaukset hyvästä elämästä saavat ihmiset nojautumaan niihin mahdollisuuksina. Tekemissäni haastatteluissa uhkakuva-ajattelu toistui usein. Uhkakuvat siitä, kuinka huonolle tolalle kunnan kehitys tulevaisuudessa voi ajautua, olivat peruste sille, että kaivoshankkeeseen haluttiin kiinnittyä. Kuntaliitoksia haluttiin välttää viimeiseen asti, jotta oma ääni päätöksenteossa säilyisi.

Useampi haastateltava totesi kaivoshankkeen olevan vielä alkumetreillä ja vaikka päätös kaivoksen rakentamisesta tehtäisiin, kaivoksen avaamiseen voi kulua helposti vuosikymmen. Se voi olla liian myöhään väkimäärältään pienelle kunnalle, monet totesivat. Usein vaihtoehto, jossa menestysnäköymästä luovuttaisiin kokonaan, tuntuu kuitenkin huonommalta

vaihtoehdolta kuin jatkaminen epätoivoisessakin fantasian tavoittelussa. Koska luopumisen vaihtoehto vaikuttaisi kaikesta toivosta luopumiselta, kuvitelma tuntuu puolustuskeinolta elämän epävarmuuksia vastaan. (Berlant 2011, 24, 49.)

Haastatteluissa mainittiin toistuvasti yhtenä mahdollisena kehityskulkuna kunnan kuihtuminen kokonaan pois, mikäli kuntaan ei saada uusia asukkaita, jotka laskisivat kuntalaisten ikärakennetta.

Nykymeno on itte asiassa, että on tehty melkein mahdottomaksi eläminen ja asuminen täällä. Sehän näkyy siinä, että nuoret muuttaa pois. Vanhat jää. On todella meitä vanhoja enää, jotka ei piä tätä kuntaa pystyssä. Niin, tämä tarkoittaa sitä, että tämä niinkö autioituu, suoraan sanottuna, jos ei jotaki uutta saaha aikaseksi. Koko Suomen etu olis, että tuettas näitäkin alueita. (Aarrevaara Mauri)

Seuraavien sukupolvien elämisen mahdollisuudet huolestuttivat ja nykyinen tilanne sai miettimään tulevaisuutta. Aineistosta hahmottui muutosta vaativa aika, mutta itse muutos on vielä epämääräinen.

Niin, että ku aina sanotaan, että kyllä on tähänki asti pärjätty. Että, ei me tarvita, emmä me tarvi tämmöstä, emmäkä me tarvi semmosta. Että, me on tähänki asti, että täällä on opittu pärjäämään. Mutta, eihän se mee niin. Meillä väkiluku laskee, vaikka me kuinka me muutamat pärjättäis. Niin kyllä mejän täytyy jotaki tehdä. Ei me voija tuudittautua semmoseen, että ennenki on pärjätty.

Niitä elämisen edellytyksiä, jos me meinataan, että täällä pystyis muutkin kun käypäläiset olemaan. Että, kun meitä alkuperäisasukkaita ei kuitenkaan ole loputtomiin ja mejänki jälkeläiset joutuu pakon eessä ainakin opintojen ajaksi siirtymään muualle. Niin me tarvitaan jotaki semmosia elämisen edellytyksiä tänne, jotta ne opiskelijien jälkeen vois mahdollisesti palata. (H5)

Hyvän elämän tavoittelu avautuu aineistossa ensisijaisesti jatkuvuuden tavoittelun kautta. Berlantin mukaa ihmiset sietävät epävarmuutta ja ympäristöriskejä, koska he ovat kiinnittyneet lupaukseen turvasta tulevaisuudesta, siitä, että elämä voi jatkua. Kaivoksen magneettisuus perustuu työpaikkojen, palvelujen ja hyvinvoinnin mukanaan tuomaan jatkuvuuteen, näkymässä kunta, kylä ja yhteisö ovat vielä paikoillaan.

5.3 Epäsuora näkökulma

Berlantin teoriassa ”epäsuora näkökulma” tarkoittaa poissaolevaan toiseen projisoitua optimismia, jossa toisen odotetaan toimivan tavalla, joka lisää subjektin onnellisuutta (Berlant 2011, 25–26). Haastatteluissa optimismia projisoitiin Suomen valtioon toimijana kaivospolitiikassa, kaivosyhtiöön toimijana ratkaisuihinsa vesiensuojelussa, rikastamon

paikan valinnassa ja suhteessaan porotalouden harjoittajiin, kaivoksen vastustajiin toimijoina, jotka eivät vielä katso asioita tarpeeksi laajasti, mutta voisivat niin tehdä sekä ylipäättään ihmisten vastuuntuntoisuuteen. Useammassa kohdassa nostettiin esiin, että jotkut kaivosta vastustavat tahot liioittelevat kaivoksesta aiheutuvia negatiivisia seurauksia ja luovat sillä tavoin pelkoja ihmisille.

No ei se siihen lopu kyllä porojen kulku sielä. Vaikka sinne kaivos tulee. Se on tyhjiä puhetta semmonen. Se on taas, niinku liioitellaan sitä.

Kyllä ne jostaki sieltä kulkee. Että, se on niin pieni alue siinäkin, jos vertaapi.

No sielläkin monta kertaa, varmasti pitkiä aikoja vuodessa, kun käypi, että ei yhtään poroa ole sielä nyttenkään, vaikka ei ole kaivosta. Ei ne aina ole sielä. (H3)

On kiinnostavaa huomata, että puhuttaessa luonnonvarojen hyödyntämishankkeista, niihin liittyy usein sallittuja ja kiellettyjä tunteita. Yhteisöllisesti voi olla hyväksyttävää tuntoa toiveikkuutta tai optimismia, mutta ei huolestuneisuutta (Thisted 2022, 42). Modernisaatio ja kapitalistinen kasvu kulkevat käsi kädessä, ja kapitalistisen kasvun vastustaminen voidaan nähdä paikallisesti hyvien asioiden estämisenä. Ihmiset kiinnittyvät uusliberaaliin hyvinvointiajatteluun, joka kytkeytyy kapitalistiseen kasvuun.

Soklin kaivoshankkeen historian aikana on käsitelty useita erilaisia valituksia, jotka ovat hidastaneet tai olleet estämässä kaivoshankkeen etenemistä. On todennäköistä, että lupakäytäntöihin liittyviä valittamisen mahdollisuuksia käytetään jatkossakin. Haastateltavani kuitenkin toivoivat, ettei niin kävisi. He toisaalta ymmärtävät valittamisen mahdollisuuden kuuluvan demokratiaan, mutta toisaalta toivovat, ettei sitä mahdollisuutta käytettäisi.

Aikoinaan silloin Yaran edustaja Hemminki Eero sanoi, että silloin kun oli fosforin hinta korkealla, että se on puolitoista vuotta kun se on kuoletettu se hinta. Ja kyllä tuo valittaminen, niin. Toivon, että se loppuu. Eihän samat ihmiset voi valittaa kaavan kaavan jälkeen samoista asioista, jos on jo tutkittu. Mutta tietenkin sen ymmärtää, että valitetaan. Asioista, mutta se, että se on se sama homma siinä. Niin samat miehet, samat järjestöt ja muut valittaa joka vaiheessa. (H4)

Olen ihmetelly sitäki poromiesten kantaa, onko se nyt se Soklin alue ainoa, niitä laitumia, joissa on syötävää. Että, ku Savukosken pinta-ala on kuus-seittämän tuhatta neliökilometriä. Niin on kai sielä muuallaki. Mutta paljon pahempi vaikutus porotalouteen on ollu tämä Mettähallituksen mettien hakkaaminen. (H1)

Suurin osa aineiston epäsuorasta optimismista oli kuitenkin luonteeltaan toivetta yksilön vastuuntunnosta. Yksittäisten ihmisten täytyy kyetä ottamaan vastuuta isommista kehityskuluista. Ennen kaikkea ihmisten pitäisi tehdä globaaleja kehityskulkuja tukevia oikeita valintoja. Yksilöiden odotetaan lisäävän paikallisen ja globaalin yhteisön hyvää, kun he toimivat heiltä odotetulla tavalla. Huonot valinnat taas ovat globaali ongelma (Mannevuori 2013, 166).

Mona Mannevuori soveltaa julman optimismin käsitettä artikkelissaan Julman onnellista onnellisuuspolitiikkaa (2013), jossa hän kiinnittää huomiota uusliberalistiseen ideologiaan, jonka mukaan kansalaisten oma vastuunotto on velvollisuus, jonka kautta voi lunastaa uusliberaalin lupauksen vapaudesta. Tätä ajatusta voi soveltaa myös luonnonvarapolitiikan näkökulmasta. Silloin oletetaan joidenkin toisten uhraavan omat toiveensa vaikkapa ympäristön säilyttämisestä luonnontilaisena ja priorisoivan velvollisuudentunteen yhteisen, laajemman yhteisön (Suomen tai Euroopan) hyväksi. Savukoskella kaivoslupaus on nostettu esiin valtio-omisteisen kaivostoimijan omassa ja valtamedioiden (ks. esim. Sajari 2025) viestinnässä tavalla, joka saa sen näyttämään koko laajemman yhteisön yhteiseltä päämäärältä, vaikka osa paikallisesta väestöstä kokeekin kaivoshankkeen uhkana.

Aineistossa yhteisen hyvän oikeat valinnat tarkoittavat, että mineraalien tuotannon suhteen pitäisi olla omavaraisuutta, vihreää siirtymää pitäisi edistää ja kotimaisuutta pitäisi osata arvostaa. Se, että Soklin kaivoshanketta kehittää suomalainen yhtiö, nostettiin esille useaan otteeseen ja nähtiin muusta Lapin kaivostoiminnasta poikkeavana, ehdottoman positiivisena ja luottamusta herättävänä asiana. Kiina-riippuvuus ja kaivostoiminnan eettiset ongelmat Afrikassa olivat asioita, joista pitäisi päästä eroon ja kotimainen kaivostoiminta olisi oikea suunta.

Ja sitten se, että tuota sitten ne mineraalit tulee jostaki muualta, Kiinasta ja mikä Kongosta ja mikä mistäki. (H1)

Ajatushan on aina se, että minä haluan olla omavarainen, että ei olla Kiinasta riippuvaisia missään. Malameista eikä muustakaan. Sähköntuotannossa sama homma. Omavaraisuus on tässä maailmantilanteessa varsinkin, se on niinku semmoinen. (H4)

Se, että globaaleja kehityskulkuja ei ymmärretä, näyttäytyy haastateltaville kaivoshankkeen vastustajien kaksinaismoralismina. Kaksinaismoralismi tuli voimakkaasti esiin haastatteluissa. Haastateltavat toivoivat ihmisten katsovan luonnonvarahankkeita ja erityisesti Sokli-hanketta laajemmasta näkökulmasta. Jokaisella on vastuu miettiä kokonaisuutta, ei vain itseään.

Tuota, olet varmaan kuullu sen NIMBY? Ajatuksesta, että Not In My Backyard, ei minun takapihalla. Nyky-yhteiskunta on yhä enemmän riippuvainen näistä kaivosteollisuuden tuottamista hyödykkeistä, monenlaisista, siis autot ja kaikki muut, kännykät ja koneet ja laitteet niin edespäin, ja tuulivoimat jutut. Niin, se on yhä enemmän riippuvainen näistä kaivosteollisuuden tuotteista. Minä olen itse sitä mieltä kans, että tuota niinkö mullakin on semmoisia kavereita, jotka on sanonut, että nyt ne on Soklista taas innoissaan, että nyt se on taas esillä niin. Että, ei sinne pidä Soklia rakentaa. Siellä on niin hienoja maisemia. ”Nuortti, ajattele Nuorttia”. Minä sitten heitän tämän kysymykseen, että tuota niin, oletteko sitä mieltä, että me pärjätään ilman kaivosteollisuuden tuotteita tänä päivänä? Niin siihen on vaikia sanoa, että kyllä me pärjätään, mutta siihen on helppo sanoa, että kyllä me tarvitaan niitä tuotteita, mutta ei minun takapihalla.

Että, ne pitää tuottaa jostakin, pahimmassa tapauksessa jostakin Kongosta ja lapsityövoimalla. Se me hyväksytään. Emme hyväksy sitä, että se tuuaan tästä läheltä. Lähinnä minusta tämäkin on semmoista pikkuisen kaksinaismoralistista ajattelua että. (Aarrevaara Mauri)

Niin yleensäkin, jos sanotaan, että minä käytän tällaisia laitteita, joissa on 500 eri mineraalia, niin miksi se pitää jostakin lapsityövoimalla kaivattaa Aasiasta. (H4)

Mutta, että se katsantakanta pitäisi olla laajempi, pitäisi ajatella koko kuntaa ja kuntalaisia ja uusia kuntaan muuttajia. Jos asioita kattoo liian kapialta kantilta, niin siinä käy sitten niin, että minun oma asia on se, muista välittämättä. Ku meillä on kuitenkin yhteiskunta ja kunta. Siinä mielessä pitäis aatella, miten muille kuntalaisille käypi. Ku nyt sitten jopa palveluja katuaa ja väkimäärä vähenee. Jos väkimäärä putuaa viiteensataan, voi olla että katoaa se ainua kauppa. Seki on yks uhka, että apteekki loppuu. (H1)

Suomen valtion suuntaan aineistosta löytyi projisoitua optimismia, joka ei haastatelluista varmastikaan tunnu pelkästään hyvältä historia huomioon ottaen, mutta joka tapauksessa valtiotoimijalle asetettiin odotuksia hyvistä päätöksistä. Menneisyys ei paikallisesti luo vahvaa uskoa valtion toimiin alueen kehittäjänä, mutta nyt haastateltujen ajatuksissa geopoliittinen tilanne ja jonkinlainen ”oikeus ja kohtuus” olisivat perusteena itärajan kuntien elinvoimaan panostamiselle.

Ja sitten vielä tämäki nyt ku tämä tilanne on tällöinen niin tuossa on tuommonen naapuri, niin nämä Itä-Lapin, itäpuolen kunnat pitää pitää elinvoimasena. (H1)

Niin kyllä se olis koko Suomen etu mennä, vähän niin ku Ruotsin mallin mukaan. Minusta Ruotsissa kuitenkin katotaan avoimemmin näitä asioita. Että, jos jotaki löytyy kunnasta semmosta perusteltua, niin valtio tukee sitä. Niin vois tukea Suomessaki. Esimerkiksi Soklin toteutumista, mikä on pelkästään jo tieinvestoinnit Sokliin, se on valtava raha. (Aarrevaara Mauri)

Suuri toivo ja usko asetettiin kaivosyhtiöön toimijana. Koska ympäristön tila ja esimerkiksi Nuortin kanjonit olivat sinänsä tärkeä ja arvostettava asia haastatelluille, usko oli asetettu kotimaisen toimijan oikeaan toimintaan, lakien noudattamiseen, lupahallintokoneiston toimivuuteen ja uuteen, käytettävissä olevaan teknologiaan. Myös rikastamon sijoituspaikan valinnassa, joka askarrutti monia, toivottiin käyvän parhain päin eli yhtiö päätyisi sijoittamaan sen Savukoskelle.

Se on se vesihomma yksi. Sitä vettähän ei saa päästää Kemijokeen likasena. Sehän on ittestään selevyys. Nyt kun se valtion, mejän omistuksessa, niin ei kai me itte niin tyhymiä olla, että päästettäis jotaki myrkkyyvettä Kemijokeen tai likavettä. Siinähan pitää olla tarkkana, totta ihimeessä. Ettei sitä sotketa. (H1)

Mutta toinen on tuo ympäristö, niin kyllä minun mielestä ympäristö, niinku aiemmin puhuin, alueen läheisyydessä on tosiaan, matkailuyrittäjillekin se on tärkeä asia, että ne säilyy matkailijoiden käytössä ihan samanlaisessa kuin tänä päivänä: UK puisto, Värriön luonnonpuisto ja Nuorttjoen

kanjonit. Että, niille ei saa mennä, ne on turvattava ne alueet näissä Soklin suunnitelmissa. Ympäristöarvoille mahdollisimman vähän haittaa pitää pyrkiä tuottamaan sitten. Jonkun verranhan sitä tulee joka tapauksessa pelkästään liikenteestä ja melusta ja pölystä, ja ehkäpä lisää kaivosjätteestä ja tämmöisestä. Tosin nekin pystytään kyllä järjestämään niin, että ne on mahdollisimman hyvin hoidettuja. (Aarrevaara Mauri)

Lupaus kaivoksesta pitää sisällään ristiriitoja, jotka fantasian täytyy häivyttää. Siksi kysymys rikastamon sijainnista, poronhoidon kysymykset ja ympäristönäkökulma on projisoitu optimistisesti poissaolevaan toiseen, jonka pitäisi tehdä oikeita valintoja.

6. Tutkimustulokset

Oiva Ketonen kirjoittaa siitä, kuinka tutkija on oman alansa problematiikkaan päässyt sisälle vasta silloin, kun on ”oppinut erottamaan olennaisen epäolennaisesta” (Ketonen 1976, 17). Hän korostaa, että tämä on tieteellisen menetelmän kannalta tärkeä periaatteellinen seikka: ”yhtä hyvin kuin ihminen voidaan kouluttaa näkemään asioita ja eroja asiain välillä, hänet voidaan kouluttaa näkemään asiat ja erot eri tavoin, ja joskus hän näkee olemattomia asioita tai olemattomia eroja asiain välillä”.

Aineistoanalyysini ei ole ollut pelkkä tekninen prosessi, vaan olen pyrkinyt suuntautumaan aineistoon Berlantin affektiteoria lähtökohtanani kokonaisuutta selittäen. Aineistosta analyysiin nostamiani tekstejä arvioidessa mietin, mikä on keskeistä ilmiön eli optimistisen kiinnittymisen kannalta. Soklin kaivoshankkeen kannattajien retoriikan ilmentämä optimismi syntyy affektiivisissa rakenteissa, jotka muokkaavat sitä, mikä paikalliselle asukkaalle näyttäytyy mahdollisena ja mitkä asiat ovat olennaisia. Ketosen mainitsemien ”olemattomien asioiden” näkemistä olen pyrkinyt rajaamaan siten, että olen pitänyt olennaisena sitä, mikä on ollut haastateltavillekin olennaista. Haastateltavat ovat saaneet haastattelutilanteessa nostaa esille ja keskittyä kertomaan itse merkityksellisiksi kokemistansa seikoista. Siten affektiivinen rakenne on keskeinen selittäjä siinä, miten Soklin kaivoshankkeen kannattajien retoriikka ilmentää optimismia.

Soklin kaivoshankkeen kannattajien toiveet rakentuvat postmodernin yhteiskunnan muutosten päälle. Affektiivinen historia määrittää, miten nykyhetki havaitaan ja miltä se tuntuu. Lupausten joukko (”cluster of promises”, Berlant 2011), johon kaivoshankkeen kannattajat kiinnittyvät koostuu työn ja elinvoiman lupauksista, aluekehityksen uuden suunnan toiveesta ja helpottavasta ratkaisusta ongelmalliseen demografiseen tilanteeseen väestöltään vanhenevassa kunnassa. Kaivoshanke on lupaus jatkuvuudesta ja tulevaisuudesta, kun nykyisyys tuntuu jonkinlaiselta umpikujalta. Menneisyys, nykyisyys ja tulevaisuus voisivat toteutuvan kaivoshankkeen turvin muodostaa mielekkään kokonaisuuden.

Metsähallituksen kunnassa harjoittama politiikka tyrmistyttää haastateltuja. Sosiaalinen hyväksyntä Metsähallituksen toimintaa kohtaan on heikentynyt, kun raakapuuta ajetaan suurissa määrin kunnasta muualle hyödynnettäväksi, eikä metsäerä tuota enää vastaavasti tuloa paikallistasolle kuten ennen. Samaan aikaan Metsähallituksen Luontopalvelut supistaa metsien virkistyskäytön mahdollistavia retkeilyrakenteita ja niiden huoltoa kunnan alueella (Metsähallitus 2025). Kehitys korostaa kunnan asemaa resurssiperiferiana.

Oma apu paras apu. Tuo Sokli tukis tuotaki terveydenhuoltohommaa. Valtio on kiinnostunut kyllä, että se Mettähallitus mahdollisimman paljon tulouttaa valtiolle. Niistä miljoonista se kyllä on kiinnostunu. Mutta tulipaikat ja paskahyysikät viiään pois, niin seki osottaa sitä valtiovallan kiinnostusta näitä alueita kohtaan. Puheet on toisia, mutta teot on pikkusen toisia (nauraa). (H1)

Savukosken kunnassa toimitaan taloudellisen paineen alla, niin kuin toki monessa muussakin kunnassa nykyisessä taloustilanteessa, jossa kuntien talousnäkymät Suomessa ylipäätään ovat epävarmat (Kuntaliitto 2025). Työttömyys, supistuva valtionrahoitus ja menojen kasvu vaikeuttavat kuntatalouden tasapainottamista, valtakunnallisesti tuskaillaan hitaan talouskasvun kanssa. Jatkuvista kriiseistä on tullut tavallisuutta (ordinariness). Konkreettista käännettä parempaan (sitä mitä *pitäisi* tehdä) ei Savukosken kunnalla ole kirkkaana näköpiirissä, joten tilanne on impasse. Tilanteessa ei ole selkeää etenemissuuntaa, mutta se vaatii toimia ja sopeutumista, ja aiheuttaa ahdistusta. *Jotakin* pitäisi tehdä.

Aineistoanalyysin tulos kuvastaa tarvetta nähdä uusi mahdollisuus. Median ja kaivosyhtiön talouspuheen affektiivisten lupausten tuottama todellisuus osoittaa Soklin kaivoshankkeen suuntaan. Kaivoshanke tarjoaa hiljenevälle Itä-Lapin kunnalle lupauksen suunnan muuttumisesta kohti parempaa. Epävarmoina aikoina ihmiset kaipaavat vaihtoehtoisia ympäristöjä (Berlant 2011, 223). Haastateltavat toki myös tiedostavat, ettei Soklin kaivosta toteutuessaan avattaisi vielä tällä vuosikymmenellä, mutta kuten todettua:

No semmosia ajatuksia, että se kaivos pitäis avata. Se tuopi työpaikkoja ja näkyyhän se mikä on Kittilän kehitys ja Sodankylän kehitys ja ei yhteiskunta eikä maailmakaan pyöri, jos ei sieltä tule fosforia ja näitä erilaisia mineraaleja. Niinku tämä kännykkäki vaatii asiantuntijojen mukaan 40 eri mineraalia. Mistä me niitä saahaan, jos ei kaivoksesta? (H1)

Haastateltavat eivät nähneet suoraa yhteyttä kaivoshankkeen toteutumisen vaikutuksilla omaan elämäänsä yhtä haastateltavaa lukuun ottamatta. Haastateltava kolme kertoi, että menisi todennäköisesti Soklin kaivokselle töihin, jos kaivos avataan. Hän työskentelee tällä hetkellä kaivoksessa toisella paikkakunnalla. Muut haastateltavat hahmottivat kaivoksen positiiviset vaikutukset eli esimerkiksi paikkakunnan palvelujen paranemisen tai ylipäätään säilymisen paikkakunnalla ajallisesti niin kauas, etteivät ne tuntuneet vielä henkilökohtaisessa elämässä konkreettisilta. Tässä voi nähdä ristiriitaa sen tutkimustuloksen kanssa, että esimerkiksi kaikkia kuntalaisia enemmän tai vähemmän koskevien sivistys- ja terveyspalvelujen heikkeneminen tunnistettiin aineistossa selkeästi uhaksi.

Kysymys voi olla yksinkertaisesti siitä, että haastateltavat kokevat kaivoshankkeen hyödyt enemmän yhteisen hyvän kautta. Vaikka palvelut parantuisivat myös henkilökohtaisella

tasolla, se ei ole tavoite, johon hankkeen affektiivinen lupaus on osoitettu, vaan parempi elämä isommassa mittakaavassa, koko alueelle. Unohtamatta vihreän siirtymän kaltaisia globaaleja tavoitteita kuten päästötön liikenne ja ilmastonmuutoksen hillitseminen, jotka edellyttävät valtavaa määrää kriittisiä raaka-aineita toteutuakseen. Näitä ovat esimerkiksi sähköautojen akkujen tuotanto ja uusiutuvan energian teknologiat kuten tuulivoimalat ja aurinkopaneelit.

Merkittäviin kaivoshankkeesta aiheutuviin negatiivisiin ympäristövaikutuksiin ei uskonut kukaan haastatelluista. Useammassa yhteydessä jonkinlaisia ympäristövaikutuksia todettiin tulevan, mutta esimerkiksi omaan mökkeilyyn tai kalastamiseen ”yläperällä” (kunnan pohjoinen osa lähellä Soklia) kaivoksen ei uskottu vaikuttavan mitenkään. Ympäristöriskejä koettiin suurenneltavan ja niillä myös ”pelotellaan ihmisiä”, totesi useampi haastateltava. Tässäkään henkilökohtainen vaikutus ei ollut merkittävää, vaan laajempi yhteisö. Enemmän vastauksissa korostuivat laajemmat positiiviset vaikutukset vihreän siirtymän etenemiseen, omavaraisuuteen ja Suomen ja Euroopan puolustuskykyyn.

Haastateltavien puheessa kuuluu heidän luontosuhteensa. He asuvat Suomen eräkunnaksi julistautuneessa Savukosken kunnassa (Savukosken kunta 2025b). Kaikki haastateltavani olivat luonnossa liikkujia, eivät urbaaneja kaupunkilaisia. He kalastavat, metsästävät ja keräävät marjoja. Ympäristö ja luonto nähtiin arkisena voimavarana, mutta toisaalta myös todettiin, että Suomen harvaanasutuimmassa kunnassa luontoa pitäisi vielä riittää kaikille, vaikka kaivos siitä osan lohkaisisi. Kaivoshanketta vetävä Sokli Oy kertoo Soklin projektin koe- ja tutkimustoiminnasta ja hankkeen ajankohtaisista asioista kaikille avoimissa toimistokahvi-tilaisuuksissaan. Tilaisuudet ovat samalla sosiaalisia tapahtumia, joissa niin ihmisen luontosuhde kuin tieto luonnosta ilmenee, uusiutuu ja muuttuu (Hast 2021, 29). Täytyy kuitenkin todeta, että kaikki haastateltavani eivät olleet käyneet kahvitilaisuuksissa ja jakoivat silti hyvin samanlaisen käsityksen Soklin mahdollisen kaivoksen vaikutuksesta luontoon.

Ne vaatii myllytki [tuulivoimalat], ne vaatii kans näitä nykyajan mineraalia. Ja olen käyny Savukoskella niissä Sokli-tilaisuuksissa, niin sielähän se esitteli se kaveri, että näillä mineraaleilla mitä sieltä tulee saahaan niin ja niin moneen sataan tuulimyllyyn esimerkiksi tuota näitä arvomineraaleja mitä ne mahtaa ollakkaan. (H1)

Kukaan haastateltavista ei ollut valmis kannattamaan ajatusta kaivoksen rakentamisesta hinnalla millä hyvänsä. He ilmaisivat painokkaasti, että kaivostoiminnassa on otettava huomioon ympäristö ja vesiensuojelu. Kaikki kuitenkin myös samaan aikaan luottivat kaivosyhtiön vastuullisuuteen ja kyvykkyyteen ratkaista niin ympäristöasiat kuin poronhoidolliset kysymykset riittävällä tavalla. Myös rikastamon paikka puhututti ja sen

sijoittaminen omaan kuntaan oli lähinnä toivon varassa, koska varmaa tietoa siitä ei tässä vaiheessa vielä voi olla.

Kaivoskahveilla kesäkuussa 2025 hankkeen projektipäällikkö kertoi, ettei tutkimusprojektissa vielä ole tiedossa menetelmää, jolla harvinaiset mineraalit saataisiin kustannustehokkaasti maasta jatkohyödynnettäviksi. Syyskuun kaivoskahveilla projektipäälliköllä oli isompia uutisia; Sokli Oy suunnittelee raudan ja fosfaatin osalta koerikastamisen aloittamista Soklissa syksyllä 2026. Ympäristö- ja vesitalouslupahakemuksen valmistelu aluehallintoviranomaiselle oli jo aloitettu. Koerikastamisen tarkoituksena on selvittää muun muassa, miten kaivostoiminnan vesien kierrätys onnistuu. On kuitenkin syytä huomata, että kaikki tämä on vasta osa tutkimusprojektia, jonka tuloksista ei vielä ole tietoa. Kaivoksen rakentaminen vaatisi tutkimusten osoittavan, että toiminta olisi tarpeeksi kannattavaa suurinvestoinnin aloittamiseen. Myös itse kaivoksen rakentamisen rahoituksen täytyy järjestyä, ja se yhdessä kannattavuuden kanssa onkin merkittävimpiä vaatimuksia liiketoiminnan aloittamiselle tutkimusprojektin sijaan. Soklin kaivoshankkeen kokonaisinvestointien on arvioitu olevan yhteensä noin miljardi euroa. Ilman nopeuttavaa CRMA-statusta kaivoksen rakennusvaiheen on Sokli Oy:n konservatiivisissa suunnitelmissa arvioitu alkavan vuonna 2033. Näiden tosiasioiden taustoittamana elävät kaivoksen rakentamista odottavien toiveet. Eräs kuulijoista totesi mainiolla tavalla kesäkuun kaivoskahveilla: ”Kyllä me sitä kaivosta ootethan ku Kokko-Mikko joulua”. Sanonta kuvaa malttamattomaa odottamista, kokemuksena joskus epätoivoisen pitkältäkin tuntuva.

Haastatteluissa korostui valtio-omistajuus myönteisenä piirteenä Soklin kaivoshankkeessa. Vaikka valtio on uusliberalismin hengessä palvelujensa puolesta muuten vetäytynyt Lapin reuna-alueilta, sen kokonaan omistama Finnish Minerals Group tehtävänsä mukaisesti kehittää ja valvoo tytäryhtiönsä avustuksella valtion kaivosomistuksia. Uusliberalismin ydinajatuksiin kuuluvat markkinakuri ja valtion toimintojen yksityistäminen, ja myös valtioiden talouskuriopin ja uusliberalismin voidaan katsoa liittyvän yhteen (Autto 2023). Talouskuriopin noudattamisen on todettu kasvattavan alueellista eriarvoisuutta ja lisäävän yhteiskunnallista epävarmuutta, vaikka se vakauttaisikin taloutta lyhyellä aikavälillä. Markkinavetoinen yhteiskuntapolitiikka ja kilpailu yritysten ja sijoittajien suosiosta voivat viitata siihen, ettei mahdollinen kaivostoiminta kuitenkaan lopulta jäisi valtioyhtiön toiminnaksi. Siitä ja valtiotoimijan alueelle aiheuttamista jatkuvista pettymyksistä huolimatta (ks. esim. Itä-Lapin kuntayhtymä 2025; Metsähallitus 2025) valtiolta yhä toivottiin tukitoimia vaikkapa sitten kaivoksen muodossa.

Estääkö toivo kaivoksesta kunnan elinvoiman pelastajana sitten näkemästä muita vaihtoehtoja? Haastatteluaineiston perusteella kyllä, koska, vaikka muillekin vaihtoehdoille

periaatteessa ollaan avoimia, niitä ei koeta olevan näköpiirissä. On ymmärrettävää, että 60 vuotta tulevaisuuskuvissa häilynyt kaivos on jo osa kunnan historiaa, vaikka kaivosta ei ole koskaan rakennettu. Tilanne ei kuitenkaan näyttäyty sellaisena, etteivätkö haastatellut ymmärtäisi, että olisi hyvä löytää vaihtoehtoisia pelastautumisskenaarioita tulevaisuuden varalle. Asian suhteen vain ajaudutaan eräänlaiseen kehäpäätelmään. Se voisi olla muutakin kuin kaivos, mutta muuta ei nyt ole.

Mutta se ei se pelkästään ole se kaivos. Se on aivan sama mikä se olis, kuhan se olis semmonen, mistä tulis paljon työpaikkoja. Se olis aivan sama, minkälainen muu teollisuudenala se olis. Ei se pelkästään tuo ole. Se on vain nyt ainua varteenotettava.

Tuskin tänne mitään isoja tehtaita sais. Vaikka, jos tulisi joku Nokian tehdas, niin tuskin sitä pistäisi kuntakaan vastaan. H3

No ei täällä laivoja aleta tekemään (nauraa). H4

Ilman kaivoshankkeen pitkää historiaakin Sokli olisi uusimpien tutkimustulosten ansiosta otsikoissa, sillä sekä Euroopan niin sanottu vihreä siirtymä että puolustusteollisuus tarvitsevat nyt harvinaisia maametalleja. Myös Soklin laaja fosfaattiesiintymä on lannoitteiden, ruuantuotannon ja sitä kautta omavaraisuuden näkökulmasta kiinnostuksen kohteena. Venäjän aloitettua vuonna 2022 hyökkäyssodan Ukrainaan media on luonut meille todellisuutta, jossa geopolitiikka määrittää tarpeitamme ja pitää kansallisen turvallisuuden otsikoissa tavalla, jota ei ole nähty pitkään aikaan. Tätä taustaa vasten on ymmärrettävää, että kaivoksen avaaminen tuntuu nyt väistämättömältä. Kuten savukoskelainen Tuomas Värriö toteaa tässä otteessa Helsingin Sanomien haastatteluartikkelista:

”Värriö on vakuuttunut, että Soklia ei hankkeena haudata ennen kuin malmit on nostettu maaperästä. ”Se ei kaadu siihen, että paikalliset poromiehet sitä vastustavat”. ”
(Valtavaara 2025.)

Kun poliittinen keskustelu keskittää huomion yhteen pelastavaan projektiin, se samalla kaventaa yhteisön kykyä nähdä ja rakentaa vaihtoehtoisia menestysnäkyymiä. Poliittista neuvotteluvoimaa keskittyy silloin hankkeen toimijalle, joka voi olla yritys, valtio tai tässä tapauksessa valtio-omisteinen yhtiö. Hankkeen hyötyjen ja haittojen määrittelyä tuotetaan puheessa mediassa ja poliittisissa ohjelmissa. Näin affektiivinen kiinnittyminen on poliittista ja toivo taloudellisesta pelastuksesta on samalla vallan väline.

Se, asettuuko paikallinen asukas kannattamaan vai vastustamaan kaivoshanketta, voi vaihdella ajassa. Haastateltavistani kaksi oli selkeästi muuttanut mielipidettään kaivoshankkeesta ja niin kertoo myös pariskunta yllämainitussa Helsingin Sanomien haastattelussa. Haastattelemani henkilöt perustelivat hankkeen kannattamista syillä, jotka ovat ilmiöitä ja olosuhteita ajassa. Moni oli vaihtanut kantaansa yhteiskunnallisten

olosuhteiden muuttuessa, koska: ” En minä voi nuin mustavalkonen olla, eihän mulla ole mitään kokemuspintaa. Niin ei voi lähtyä heti lyömään leimaa joka asian päälle. Että, nyt minä olen tätä mieltä ja piste ja ei koskaan on ei koskaan. Tässä joutuu sanojaan syömään monenkin asian suhteen” (H5).

M: ...No muuttuiko sulla mieli sitten kaivokseen suhteen siinä, kun lopetit porohommat vai aikaisemmin vai?

H3: Niin tai se on, niinkö pikkuhiljaa, sitä kuitenkin ku järjellä ajattelee, että kuitenkin mitä itse tarttee [hyödykkeitä].

Kaiken kaikkiaan Soklin kaivos näyttäytyy haastatelluille Berlantin teorian mukaisena optimistisena kiinnittymisenä, mahdollisuutena, joka järjestää epävarmaa todellisuutta ja voisi muuttaa aluekehityksen suunnan. Odotin itse voimakkaampaa uskoa nimenomaan teollisiin hankkeisiin ja teollistumisen korostamista, koska teollistuminen nähdään usein kehityksen synonyyminä ja vastakohtana luonnon säilyttämiselle. Sitä ei kuitenkaan aineistossa juurikaan mainittu. Aineistossa usein verrokkina Savukosken kunnalle mainitut lappilaiset kaivoskunnat Kittilä ja Sodankylä muokkaavat epäilemättä olemassaolollaan näkymiä mahdollisesta ja mahdottomasta. Ei ole tarvetta puhua muusta teollisuudesta, kaivos itsessään edustaa toivoa, riskiä ja aluekehitystä.

Osin kaivoshankkeen pitkä historia, jossa kaivosta ei koskaan ole kuitenkaan alettu rakentamaan, tekee siitä fantasianomaisen avautumisen kohti mahdollisuutta. Mauri Aarrevaara kertoo omasta historiastaan kaivoshankkeen kanssa näin:

H: ”Niin kyllä minä näen sen Soklin kaivoksen tulevaisuuden yhtenä keskeisimpänä asiana kunnan kannalta, kun ei oikeastaan ole mitään muuta isompaa, tai ei tämäkään ole konkreettinen asia, mutta on kuitenkin iso, suuri mahdollisuus. Ja tuota, toisaalta siihen tietenkin liittyy asioita, jotka on sitten tarkkaan mietittäviä, että miten se toteutetaan ja miten se heijastuu sitten näihin nykyisiin elinkeinoihin ja nykyisten elinkeinojen, lähinnä porotalouden harjoittajiin ja miten se heijastuu meidän ympäristöön ja miten se toteutetaan, niin se on sitten iso asia. Mutta kuitenkin toivon, että Soklin kaivos päästään avaamaan ja nämä hyödyt sitten saatais Savukosken kuntaan maksimaalisesti. Ja siinäkin on sitten monennäköisiä esteitä, mutta me voijaan niihin mennä sitten myöhemmin?

M: Juu, kyllä aivan. Ainahan se on niin, että siinä on hyötyjä ja haittoja. Ja se on sitä punnintaa ja siinä on monta liikkuvaa osaa. Miten nyt sitten, kun olet ollut mukana tässä, voiko sanoa, valmistelutyössä sieltä ihan...

H: 60-luvun loppupuolelta, mutta minä olen ollut vuodesta 1978, kun olen tullut kuntaan, niin noin 36 v kerkesin seurata Soklia. Välillä se oli intensiivisempää se asia ja välillä oli täysin sivussa koko Sokli, mutta koko ajan se oli taustalla.

Välillä on meikäläisenkin usko hankkeeseen niinkö hävinny ja on ollu luovuttamisen mielialaa ja varsinkin tämä viimeinen ratkaisu, tämä Yaran ratkasu, niin sen jälkeen tuli kyllä semmonen tunne, että nyt pitää uskoa, että ei se toteuvu. Mutta kyllä siinä taas on nyt tullu uusia asioita ja alkaa pikkuhiljaa niinkö kiinnostamaan enemmän taas. Soklia tukevia asioita on nyt paljon uutta tullu kyllä Suomen Malminjalostuksen tutkimusten aikana. Tosin ne tievossa on ollu, mutta siellä on justiin nämä niin sanotut kriittiset mineraalit, niitten merkitys on. EU:han on säätänyt tämmösen EU:n alueen kriittisten mineraalien listan, jossa on monia Soklin maaperässä olevia mineraaleja ja tärkeimpänä tietenkin fosfaatti ja sitten niobi. Ja sitten on myös nämä harvinaiset maametallit, jotka taas on tullu näitten tuulivoimamylyjen ja sähköautojen ja tämmösten uusien innovaatioitten takia, noussut niittenki arvo kovasti.”

Sanna Hast kuvaa Kolarin kunnassa sijaitsevan Hannukaisen kaivoshankkeen ei-aktiivisia vaiheita ”uinumiseksi”, jolloin hanke on muuttunut paikallisten näkökulmasta epämääräisesti läsnäolevaksi (Hast 2021,72). Soklinkin kohdalla voi puhua vuoroin uinuvasta ja vuoroin heräävästä kaivoshankkeesta, joka kokoajan häilyy kuntalaisten tulevaisuuskuvissa. Kaivoshankkeen kannattavuutta ja toteuttamiskelpoisuutta määrittävät maailmantalouden muutokset, joihin kuntalaiset eivät itse voi vaikuttaa. Kehityslupausten ja takaiskujen vuorottelu mineraalien maailmanmarkkinahintojen suhdanteiden vaihdellessa korostaa maan raaka-ainealueen luonnetta, Euroopan takamaita resurssialueina (Lehtinen 2025, 31).

7. Johtopäätökset

Soklin kaivoshanke on merkittävä suomalainen kaivoshanke, joka sijaitsee Savukoskella, Lapin maakunnassa, noin 12 kilometrin etäisyydellä Venäjän rajasta. Hanketta kehittää Suomen Malmijalostuksen kokonaan omistama tytäryhtiö Sokli Oy ja hankkeen tavoitteena on hyödyntää alueen niobi-, fosfaatti- ja rautaesiintymää sekä mineralogisissa tutkimuksissa löytyneitä harvinaisia maamineraaleja. Soklin valtaisa karbonaatti-kompleksi on tutkittu jo useita vuosikymmeniä, mutta tutkimattomia karbonaattijuonia riittää edelleen tutkittavaksi. tiedossa on, että karbonaattijuonien dolomititeloitukset ovat rikkaita harvinaisista maametalleista (Vartiainen 1980; Nikkola ym. 2024).

Soklin malmiesiintymää on suunniteltu kaivosteollisuuden hyödynnettäväksi jo vuosikymmeniä hankkeen vetäjien ja kaivoshankkeen omistajuuden välillä vaihtuessa. Se, että Sokli on jälleen nostettu eri medioissa puheenaiheeksi ja nyt erityisen mielenkiinnon kohteeksi, johtuu maailmanpolitiikan muutoksista ja ilmastonmuutosta torjuvasta vihreästä siirtymästä. Soklin malmiesiintymä on jo pitkään koettu luonnonvaraksi, mutta juuri nyt esiintymän hyödyntäminen olisi osa Euroopan ajankohtaista aluepolitiikkaa sekä energiasiirtymää. Suomen liityttyä Natoon Euroopan Unionin puolustuspoliittiset tavoitteet ovat niinikään tulleet lähemmäs kansalaistasoa ja puolustusteollisuuden tarpeet mainitaankin kaivoshankkeen kannattajien optimismia ylläpitävänä seikkana. Osa Soklinkin malmeista olisi hyödynnettävissä puolustusteollisuudessa osana Euroopan Unionin puolustusstrategisia tarpeita.

Pitkään nukkunut ja välillä uniltaan heräillyt Soklin kaivoshanke on siis nyt vauhdissa, joka monista savukoskilaisista tuntuu tällä kertaa väistämättömästi, mutta hitaasti hölkkäävän maaliin saakka. Täysin toinen asia on varsinainen maaliin pääsy eli kaivoshankkeiden toteutumisen aikataulu, joka voi tuntua pitkältä, kun hankkeen lupaamia työpaikkoja ja verotuloja tarvittaisiin kuntaan jo aiemmin.

Tutkielmassani halusin selvittää, miten optimismi affektiivisena kiinnittymisenä ilmenee Soklin kaivoshankkeen kannattajien puheissa. Olin kiinnostunut siitä, löytyykö retoriikasta julman optimismin piirteitä ja miten hankkeen vaikutukset koetaan omassa elämässä ja yhteisössä. Julma optimismi on optimismin muoto, jossa optimismin kohteeseen kiinnittyminen alkaa haitata subjektin menestymistä. Lauren Berlantin kirja *Cruel Optimism* on julkaistu vuonna 2011, mutta sen ajatukset hyvinvointivaltion kutistumisesta tuntuvat kovin ajankohtaisilta. Berlant kirjoittaa toisen maailmansodan jälkeisestä sosiaalidemokraattisesta lupauksesta Euroopassa ja Yhdysvalloissa. Vuosikymmeniä kestänyt yhteiskunnallinen lupaus paremmasta tulevaisuudesta on vaihtunut jatkuviin kriiseihin ja nykyhetken epävarmuuteen.

Haastateltujen kertomuksissa hahmottuu kaksi historiallista kehityskulkua, jotka muodostavat affektiivisen rakenteen. Rakenne määrittää, mikä paikallisesti nähdään mahdollisena ja mikä mahdottomana. Ensimmäinen kehityskulku on Itä-Lapin ja varsinkin Savukosken kunnan elinkeinopoliittinen historia. Puusavotat, uitot ja sittemmin tehostunut metsänhoito ovat kuljettaneet metsäteollisuuden raaka-ainetta pois alueelta jättäen käytännössä vähän tilalle. Työt ovat perinteisesti koostuneet alkutuotantovaltaisessa kunnassa eri vuodenaikoina tehtävistä sesonkitöistä (Snellman 1996, 220–225). Metsätalouden koneellistuminen vei työpaikkoja ja rahatuloa samalla, kun siirryttiin paikalliskulttuurista keskitettyyn kulttuuriin. Valtion työpaikat ovat paikkakunnalta vuosien saatossa kadonneet, kun julkishallinnon toimijoiden pienempiä toimipisteitä on maakunnan laidoilta lakkautettu ja palvelut sähköistyneet.

Paikallisen kokemuksen mukaan valtio ja erityisesti Metsähallitus mielellään vie, mutta ei ole kiinnostunut antamaan aluekehitykseen. Rivien välistä voi myös kuulla, että eri alueet ovat eriarvoisia, toisia halutaan tukea ja toisia ei. Esimerkiksi tieyhteydet, jotka ovat oleellisen tärkeitä pitkien välimatkojen Lapissa, on Itä-Lapin alueella jätetty ränsistymään.

Toinen merkittävä historiallinen kehityskulku on Soklin kaivoshankkeen historia. Se alkaa vuodesta 1967, jolloin esiintymää alettiin tutkia kaivosyhtiö Otanmäen (myöh. Rautaruukki) toimesta. Lupaukset työpaikoista ja hyvinvoinnista ovat eläneet vuosikymmeniä, eikä niiden affektiivista luonnetta voi kiistää. Soklin kaivoshankkeen historia on keskeneräinen historia, joka kantaa mukanaan paikallisessa muistissa pelkoa, pettymyksiä, odotuksia ja kiinnittymisiä. Sen lupaukset ovat magneettisia niille, jotka ovat kiinnittyneet toiveeseen. Tosin myös hankkeen vastustajille optimismi siitä, ettei hanke toteudu, on yhtä magneettinen.

Kehitys on osa energiakolonialismia ja vihreää kolonialismia (Müller 2024), joka erityisesti itärajalla näkyy pitkässä historian prosessissa. Itä-Lappi on ollut luonnonvarojen hyödynnysalue, johon ei ole ollut valtiovallan taholta muuta kehittämiskiinnostusta. Avohakkuut ja vesivoimarakentaminen ovat esimerkkejä aiemmasta luonnonvarapolitiikasta, uudempia ovat esimerkiksi kaivos-, tuulivoima- ja pumppuvoimalahankkeet. Mikäli Soklin kaivos rakennetaan ja rikastamo sijoitetaan kunnan ulkopuolelle, sama kehityskulku jatkuu. Raaka-aine kuljetetaan pois muualle jalostettavaksi ja lisäarvo sen mukana.

Kaivoshankkeeseen kiinnittymisessä on näkyvissä julman optimisia piirteitä, koska muita työpaikkoja ja elämisen mahdollisuuksia tuovia isoja hankkeita ei ole kehitetty. Merkittäviä matkailuinvestointeja ei ole tehty, eikä esimerkiksi digitaalisen infrastruktuurin hankkeita ole kehitteillä. Aiempien esimerkiksi Venäjän puolelle viriteltyjen hankkeiden tai muun hanketoiminnan tulosten hiipumiset alkavat affektiivisesti rajaamaan mahdollisuuskuvia.

Jaetut affektiiviset rakenteet ohjaavat valintoja ja vaikuttavat niin arjen käytäntöihin kuin poliittiseen toimijuuteen.

Kaivoshankkeen kannattajat eivät nähneet hankkeen lupauksien kohdistuvan henkilökohtaiseen elämäänsä, vaan kunnan ja alueen hyvään tulevaisuuteen. Alueen turvattu tulevaisuus tuo tietysti myös henkilökohtaiseen elämää turvallisuutta, mutta kaivoshanke nähtiin ensisijaisesti Itä-Lapin, Suomen ja Euroopan omavaraisuuden kehittäjänä. Tutkimustuloksissa korostuivat myös laajemmat positiiviset vaikutukset vihreän siirtymän etenemiseen, omavaraisuuteen ja Suomen ja Euroopan puolustuskykyyn.

Tutkimuksessani sivusin Itä-Lapin elinkeinopoliittista asemaa luonnonvarojen resurssialueena. Sokli sijaitsee Suomen itärajalta. Jatkotutkimuksen näkökulmasta olisi kiinnostavaa jatkaa tutkimusta aluepolitiikan teemassa tarkastelemalla aluepoliittisia mielikuvia affektiivisten rakenteiden ja kriittisen politiikan analyysin kautta. Resurssiperiferia-ajatteluun liittyy myös ilmastonmuutoksen ja metsäpolitiikan yhteys. On mielenkiintoista seurata, miten metsäteollisuus ja bioekonomia pyrkivät perustelemaan luonnonvarojen käyttöä. Metsät esitetään bioekonomian materiaalsen perustana, joka mahdollistaa siirtymän fossiilitaloudesta kohti kestävämpää tuotantoa. Metsien käyttöä ohjaavat kuitenkin talouden tarpeet ja arvo metsälle saadaan vasta osana tuotantoketjua (Kellokumpu ja Oulun yliopiston tutkimusryhmä 2021).

Lukiessani arvioita Lapin elinkeinopoliitikasta ja sen ”luontaisista vahvuuksista” vuosikymmenien takaa (Massa 1983, Holappa ja Haveri 1999), huomasin, että arviot ovat muuttuneet hyvin vähän. Raaka-aineiden jalostusaste maakunnassa on edelleen matala ja elinkeinojen väliset rajat ovat selvät. Luontaisten vahvuuksien hyödyntäminen ei ole ottanut kehitysharppeuksia suurempaa arvonlisää tuottavaan suuntaan, tiettyjen Lapin kohteiden luksusmatkailua lukuun ottamatta. Miten aluepoliittiset näkemykset kehittyvät aiempien poliittisten tavoitteiden ja historiassa vahvistuneiden aluepoliittisten mielikuvien päälle? Halutaanko Euroopan raja-alueita kehittää puskurivyöhykkeiksi vai elinvoimaisiksi asuinalueiksi? Toisaalta crisis ordinariness eli kriisien normalisoituminen (kyberuhat, hyvinvointivaltion murtuminen, geopolitiikka, ilmastonmuutos) ajaa ihmisiä hakemaan järjestystä elämäänsä kiinnittymällä esimerkiksi luonnonvarahankkeiden lupauksiin turvallisuudesta ja hyvinvoinnista. Siten jatkuvat kriisit ja eriarvoistava talouskuripolitiikka ohjaavat Euroopan raja-alueiden kehittymistä resurssialueiksi. Euroopan unionin aluepolitiikan osalta on huomionarvoista, että esimerkiksi EU:n rakennerahastot, joiden tavoitteena on koheesio eli alueellisten kehityserojen tasaaminen, voivat vaikuttaa alueen yritysten kehittymiseen ja elinkeinojen monipuolistumiseen vain siinä määrin kuin niihin

liittyvää hankerahoitusta seutukunnan sisällä aktiivisesti haetaan ja hyödynnetään. Savukoskella siltä osin on ollut hiljaista.

Lähteet

Alasuutari, Pertti. 2011. *Laadullinen tutkimus 2.0*. Tampere: Vastapaino.

Aluehallintovirasto. 2025. *Kriittisten raaka-aineiden hankkeiden lupaneuvonta*. Verkkosivu. <https://avi.fi/asioi/yritys-tai-yhteiso/ohjaus-ja-neuvonta/kriittisten-raaka-aineiden-hankkeiden-lupaneuvonta>. Luettu 13.8.2025.

Ahmed, Sara. 2010. *The Promise of Happiness*. Durham: Duke University Press.

Anderson, Ben, Akanksha Awal, Daniel Cockayne, Beth Greenhough, Jess Linz, Anurag Mazumdar, Aya Nassar, Harry Pettit, Emma J. Roe, Derek Ruez, Mónica Salas Landa, Anna Secor ja Aelwyn Williams. 2023. "Encountering Berlant part two: Cruel and other optimism." *The Geographical Journal* 189:1, 143–160.

Autto, Janne. 2023. *Talouskuri tuli Suomeen*. Vastapaino.

Becenti, Arlyssa. 2022. "Navajo generating station closure hurt communities, residents say." *Arizona Republic* 12.7.2022.

<https://eu.azcentral.com/story/news/local/arizona/2022/07/12/navajo-generating-station-closure-hurt-communities-residents-say/10027935002/>. Luettu 11.8.2025.

Berlant, Lauren. 2010. "Cruel Optimism". Teoksessa *The Affect Theory Reader*, toim. Melissa Gregg ja Gregory J. Seigworth. Durham: Duke University Press, 93-117.

Berlant, Lauren. 2011. *Cruel Optimism*. Durham: Duke University Press.

Charmaine, Eddy. 2025. "Does the object feel? Toward a Theory of Speculative Affect." Teoksessa *Speculative Affect: Objects and Emotions*, toim. Eddy Charmaine. Lontoo: Palgrave Macmillan, 97-126.

Clough, Patricia T. 2010. "Political Economy, Biomedicine and Bodies." Teoksessa *The Affect Theory Reader*, toim. Melissa Gregg ja Gregory J. Seigworth. Durham & Lontoo: Duke University Press, 206-225.

Gregg, Melissa ja Gregory J. Seigworth. 2010. "An Inventory of shimmers." Teoksessa *The Affect Theory Reader*, toim. Melissa Gregg ja Gregory J. Seigworth. Durham & Lontoo: Duke University Press, 1-25.

Chisholm, Amanda ja Hanna Ketola. 2020. "The Cruel Optimism of Militarism: Feminist Curiosity, Affect, and Global Security." *International Political Sociology* 2020:14, 270–285.

England, Edith. 2024. "Cruel optimism, affective governmentality and frontline poverty governance: "You can promise the world"." *The British Journal of Sociology* 76:1, 50–64.

Eurooppa-neuvosto. 2025. *EU:n kriittisiä raaka-aineita koskeva säädös EU:n tulevien toimitusketjujen tueksi*. Verkkosivu.

<https://www.consilium.europa.eu/fi/infographics/critical-raw-materials/>. Luettu 11.5.2025.

Euroopan komissio. 2025. *Strategic projects under the CRMA*. Verkkosivu. https://single-market-economy.ec.europa.eu/sectors/raw-materials/areas-specific-interest/critical-raw-materials/strategic-projects-under-crma_en. Luettu 1.10.2025.

Finnish Minerals Group. 2023. *Soklista löydettiin harvinaisia maametallesia sisältäviä uusia mineraaleja*. Verkkosivu. <https://www.mineralsgroup.fi/fi/ajankohtaista/uutiset/soklista-loydettiin-harvinaisia-maametallesia-sisaltavia-uusia-mineraaleja.html>. Luettu 2.11.2025.

Finnish Minerals Group. 2025. *Paving the way for a cleaner future*. Verkkosivu.

<https://www.mineralsgroup.fi/>. Luettu 17.5.2025.

Foucault, Michel. 1977. *Discipline and Punish: The Birth of the Prison*. London: Penguin Books.

Gregg, Melissa ja Gregory J. Seigworth. 2010. "An Inventory of shimmers." Teoksessa *The Affect Theory Reader*, toim. Melissa Gregg ja Gregory J. Seigworth. Durham & Lontoo: Duke University Press, 1–25.

Goodson, Ivor F. 2013. *Life histories and personal representation*. New York: Routledge.

Hast, Sanna. 2021. *Yhteensovittamattomat luonnonvarat? Tutkimus Lapin luonnonvaraistumisesta*. Lapin yliopisto.

Helmens, Karin F., Christos Katrantsiotis, Niina Kuosmanen, Tomi P. Luoto, Sakari J. Salonen ja Minna Välranta. 2021. "Prolonged interglacial warmth during the Last Glacial in northern Europe." *Boreas* 50:2, 331–350.

Holappa, Jaana ja Arto Haveri. 1999. *Pohjoisten seutujen elinkeinot: Nykytila ja erityisolosuhteiden hyödyntäminen*. Suomen kuntaliitto.

Homanen, Riikka. 2025. *Laadullinen tutkimus luento 2*. Luento luentosarjalla Aineistojen käsittely, analyysi ja tulkinta asiantuntijatyössä. Lapin yliopisto, 14.3.2025.

Hyvärinen, Matti, Pirjo Nikander, Johanna Ruusuvuori ja Anna Liisa Aho. 2017. *Tutkimushaastattelun käsikirja*. Tampere: Vastapaino.

Hämeenaho, Pilvi, Eerika Koskinen-Koivisto, Minna Mäkinen ja Nina Väkeväinen. 2022. "Havainnointi ja haastattelu." Teoksessa *Kulttuurien tutkimuksen menetelmät*, toim. Outi Fingerroos, Konsta Kajander ja Tiina-Riitta Lappi. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 179–205.

Itä-Lapin kuntayhtymä. 2025. *Lausunto toisen asteen koulutuksista*. 31.7.2025.

https://italappi.fi/wp-content/uploads/2025/08/Lausunto-toisen-asteen-koulutuksesta_31072025.pdf. Luettu 13.10.2025.

Itä-Suomen yliopisto. 2022. *Itä-Suomen yliopistossa tutkitaan, mitä EU-kansalaiset tietävät kriittisistä metalleista ja vaikuttaako tämä heidän asenteisiinsa kaivostoimintaan*. Verkkosivu. <https://www.uef.fi/fi/artikkeli/ita-suomen-yliopistossa-tutkitaan-mita-eu-kansalaiset-tietavat-kriittisista-metalleista-ja>. Luettu 18.7.2025.

Jokinen, Eeva ja Juhana Venäläinen. 2015. *Prekarisaatio ja affekti*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Jousenvaara, Tiina. 2022. *Affektit kaivoslain uudistamiskeskustelussa. "Yksi Talvivaara oli jo liikaa"*. Joensuu: Itä-Suomen yliopisto.

Kallio, Henripekka. 2024. "Kaivosala hakeutuu EU:n ohituskaistalle." *Lapin Kansa* 31.10.2024, 4–5.

Kallio, Henripekka. 2025. "EU vauhdittaa kolmea pohjoisen kaivosta." *Lapin Kansa* 25.3.2025, 9.

Kantola, Anna, Mikko Jokinen ja Leena Suopajärvi. 2019. *Kaivostoiminnan koetut vaikutukset Kittilässä*. Rovaniemi: Lapin Yliopisto.

Kangasluoma, Sohvi ja Hanna Lempinen. 2022. "Making of the Arctic dream – affective resources in the strategies of Arctic coastal states." *Globalizations*, 20(3), 400–414. <https://doi.org/10.1080/14747731.2022.2091869>. Luettu 13.8.2025.

KEHA-keskus. 2025. *Työllisyyskatsaus*. Verkkosivu. <https://www.tyollisyyskatsaus.fi/graph/tkat/tkat.aspx>. Luettu 13.8.2025.

Kellokumpu, Ville ja University of Oulu Geography Research Unit. 2021. *The Bioeconomy, Carbon Sinks, and Depoliticization in Finnish Forest Politics*. SAGE Publications, 2021. <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/25148486211049322>. Luettu 19.9.2025.

Ketonen, Oiva. 1976. *Se pyörii sittenkin. Tieteenfilosofian peruskysymyksiä*. Porvoo: WSOY.

Kietäväinen, Asta. 2017. "Kolarilaisten argumentteja kaivostoiminnan ja matkailun suhteista." *Acta Lapponica Fenniae* 28, 18–27.

Krieg, C. Parker. 2021. "Coal Optimism: carbon ideologies and the good lives of extraction." *Textual Practise* 35:3, 431–448.

Korkein hallinto-oikeus. 2022. *KHO palautti Soklin ympäristö- ja vesitalouslupa-asian aluehallintovirastolle uudelleen käsiteltäväksi*. Verkkosivu.

<https://www.kho.fi/fi/index/ajankohtaista/tiedotteet/2022/khopalauttisoklinymparistojavesitalouslupa-asianaluehallintovirastolleuudelleenkasiteltavaksi.html>. Luettu 25.11.2024.

Kuntaliitto. 2025. *Pääekonomistin palsta*. Verkkosivu. <https://www.kuntaliitto.fi/talous-ja-elinvoima/talous/paaekonomistin-palsta>. Luettu 24.8.2025.

Kuokkanen, Rauna. 2023. "Are Reindeer the New Buffalo? Climate Change, the Green Shift, and Manifest Destiny in Sápmi." *Meridians* 22:1, 11–33. <https://doi.org/10.1215/15366936-10220458>. Luettu 12.9.2025.

Lapin Liitto. 2012. *Soklin kaivoshankkeen maakuntakaava*. Verkkosivu. <https://www.lapinliitto.fi/aluesuunnittelu/maakuntakaavoitus/voimassa-olevat-vaihemaakuntakaavat/soklin-kaivoshankkeen-maakuntakaava/>. Luettu 5.8.2025.

Lassila, Maija Matilda. 2025. "Reindeer herders in the green sacrifice zone: The cumulative impacts of past extractivist dispossessions and recent mining expansion in Sodankylä, Finland." *Journal of Political Ecology* 32:1. doi: <https://doi.org/10.2458/jpe.5696>. Luettu 26.3.2025.

Laurén, Kirsi Maria. 2018. "From Silence to Recovery: Traumatic Home Front Memories of the Soviet Partisan War in Finland." *Ethnologia Fennica: Finnish Studies in Ethnology* 45, 4–27. <https://doi.org/10.23991/ef.v45i0.66043>. Luettu 18.9.2025.

Lehtinen, Ari Aukusti. 2025. "Ympäristöhuolet ja evakkopelot kaivoskriitikissä: Resurssiperiferiat maailmantalouden uhrialueina". *Kosmopolis* 55:3, 26–34.

Lemm, Vanessa ja Miguel E. Vatter. 2014. *The Government of Life: Foucault, Biopolitics, and Neoliberalism*. New York: Fordham University Press.

Lesser, Pamela, Leena Suopajärvi, ja Timo Koivurova. 2017. "Challenges that mining companies face in gaining and maintaining a social license to operate in Finnish Lapland." *Miner Econ* 30, 41–51.

Mannevuori, Mona. 2013. "Julman optimistista onnellisuuspolitiikkaa." Teoksessa *Erot ja etiikka feministisessä tutkimuksessa*, toim. Kirsti Lempiäinen, Taru Leppänen ja Susanna Paasonen. Turku: Utu, 163–184.

Mannevuori, Mona. 2015. *Affektitehdas. Työn rationalisoinnin historiallisia jatkumia*.
Turku: Turun yliopisto.

Massa, Ilmo. 1983. *Ihminen ja Lapin luonto: Lapin luonnonkäytön historiaa*. Suomen antropologinen seura.

Massumi, Brian. 2010. "The Future Birth of the Affective Fact: The Political Ontology of Threath." Teoksessa *The Affect Theory Reader*, toim. Melissa Gregg ja Gregory J. Seigworth. Durham: Duke University Press, 52–70.

Massumi, Brian. 2011. "Affect in the Key of Politics." *Identities* 8:1, 37–44.
<https://doi.org/10.51151/identities.v8i1.250>. Luettu 11.6.2025.

Matkala, Laura, Maija Salemaa ja Jaana Bäck. 2020. "Soil total phosphorus and nitrogen explain vegetation community composition in a northern forest ecosystem near a phosphate massif." *Biogeosciences* 17:6, 1535–1556.

Metsähallitus. 2025. *Urho Kekkosen kansallispuistossa huollosta poistuvat retkeilyrakenteet 1.1.2026 alkaen*. Verkkosivu 14.10.2025. <https://www.luontoon.fi/fi/kohteet/urho-kekkosen-kansallispuisto/ajankohtaista/urho-kekkosen-kansallispuistossa-huollosta-poistuvat-retkeilyrakenteet-112026-alkaen>. Luettu 14.10.2025.

Mononen, Tuija ja Leena Suopajarvi. 2016. *Kaivos suomalaisessa yhteiskunnassa*. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.

Müller, Franziska. 2024. "Energy Colonialism." *Journal of Political Ecology* 31:1, 701–717.
<https://journals.librarypublishing.arizona.edu/jpe/article/id/5659/>. Luettu 18.9.2025.

Nikkola, Paavo, Esa Pohjolainen, Teo Lehto ja Pasi Heino. 2024. "Soklin saloja: kukharenkoiitti-(Ce) ja kordyliitti-(Ce)." *Geologi* 76:2, 72–76.

Ollila, Titi. 2023. *"Koko hommaa kuvastaa se monimuotoisuus": Poliittinen toimijuus Ei kaivoksia Suomen Käsivarteen -liikkeessä*. Rovaniemi: Lapin yliopisto.

Oulun yliopisto. 2025. *AGEMERA – Kriittisten raaka-aineiden potentiaali Euroopassa: Uudet edistykselliset malminetsintämenetelmät ja mineraalijärjestelmien mallinnus*. Verkkosivu. <https://www oulu.fi/fi/projektit/agemera-kriittisten-raaka-aineiden-potentiaali-euroopassa-uudet-edistykselliset>. Luettu 23.8.2025.

Paliskuntain yhdistys. 2025. *Paliskuntien tiedot*. Verkkosivu. <https://paliskunnat.fi/py/paliskunnat/paliskuntien-tiedot/kemin-sompio/>. Luettu 12.9.2025.

Plikk, Anna, Stefan Engels, Tomi P. Larisa Nazarova, Sakari J. Salonen ja Karin F. Helmens. 2018. "Chironomid-based temperature reconstruction for the Eemian Interglacial (MIS 5e) at Sokli, northeast Finland." *Journal of Paleolimnology* 61:3, 355–371.

Pulkkinen, Jonna. 2021. *Punainen pusero. Lappi partisaanien armoilla*. Keuruu: Otava.

Pöyry Environment Oy. 2008. *Kemira-Growth Oy. Soklin kaivoshankkeen YVA-ohjelma*. https://www.ymparisto.fi/sites/default/files/documents/Soklin_YVA_ohjelma.pdf. Luettu 2.11.2025.

Rintamäki, Samuel, Ella Tuukkanen ja Heikki Rannikko. 2024. *Soklin aluetalousselvitys 2024*. Ramboll Finland Oy:n toteuttama selvitys. Verkkosivu. https://sokli.lianacms.com/media/materiaalipankki/raportit/sokli_aluetalousselvitys_tiivistelmä_tuloksista.pdf. Luettu 11.5.2025.

Rytkönen, Eelis. 2023. "Soklin esiintymästä löydettiin nyt harvinaisia maametalreja – asialla valtionyhtiö, jonka ideana on maanalainen putki malmin kuljetukseen." *Yle Uutiset* 16.2.2023. <https://yle.fi/a/74-20018265>. Luettu 26.11.2024.

Saaranen-Kauppinen, Anita ja Anna Puusniekka. 2006. *KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto*. Verkkosivu. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_4.html. Luettu 11.5.2025.

Sajari, Petri. 2025. "Aarre maan alla." *Helsingin Sanomat* 12.8.2025. <https://www.hs.fi/talous/art-2000011076252.html>. Luettu 12.8.2025.

Salas Landa, Monica. 2016. "Crude residues: The workings of failing oil infrastructure in Poza Rica, Veracruz, Mexico." *Environment and Planning A: Economy and Space* 48:4, 718–735.

Sarapää, Olli, Thair Al Ani, Seppo I. Lahti, Laura S. Lauri, Pertti Sarala, Akseli Torppa ja Asko Kontinen. 2013. "Rare earth exploration potential in Finland." *Journal of Geochemical Exploration* 133, 25–41.

Savukosken kunta. 2025a. *Tietoa kunnasta*. Verkkosivu. <https://www.savukoski.fi/kunta-ja-paatoksenteke/tietoa-kunnasta/>. Luettu 5.8.2025.

Savukosken kunta. 2025b. *Savukoski julistautuu Suomen eräkunnaksi*. Verkkosivu. <https://www.savukoski.fi/news-article/16326/>. Luettu 19.8.2025.

Semacret. 2025. *Project*. Verkkosivu. <https://semacret.eu/>. Luettu 18.7.2025.

Shyhyrete, Shala, Karin F. Helmens, Krister N. Jansson, Malin E. Kylander, Jan Risberg, Jan ja Ludvig Löwemark. 2014. "Paleoenvironmental record of glacial lake evolution during the early Holocene at Sokli, NE Finland." *Boreas* 43:2, 362–376.

Smith, Michael H., Karlson Hargroves ja Cheryl Desha. 2010. *Cents and Sustainability: Securing Our Common Future by Decoupling Economic Growth from Environmental Pressures*. Washington, DC: Earthscan.

Snellman, Hanna ja Helsingin yliopisto. 1996. *Tukkilaisen tulo ja lähtö: Kansatieteellinen tutkimus Kemijoen metsä- ja uittotyöstä*. Oulu: Pohjoinen.

Sokli Oy. 2025a. *Savukoskelaiset kannattavat kotimaisen kaivosalan kehittämistä*. Verkkosivu. www.sokli.fi. Luettu 11.5.2025.

Sokli Oy. 2025b. *Geologisia selvityksiä ja uusia mineraalilöytöjä*. Verkkosivu. www.sokli.fi. Luettu 11.5.2025.

Sokli Oy. 2025c. *Uutiset*. Verkkosivu. www.sokli.fi. Luettu 11.5.2025.

Sokli Oy. 2025d. *Miten malmi/rikaste kuljetetaan pois Soklista?* Verkkosivu. <https://www.sokli.fi/esiintyma/usein-kysytyt-kysymykset.html>. Luettu 30.7.2025.

TENK Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2023. *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa*. Verkkosivu. https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf. Luettu 18.7.2025.

Thisted, Kristen. 2022. "Affects." Teoksessa *Critical Studies of the Arctic: unravelling the north*, toim. Marjo Lindroth, Heidi Sinevaara-Niskanen ja Monica Tennberg. Cham: Springer International Publishing AG, 37–58.

Tilastokeskus. 2025. *Kuntien avainluvut*. Verkkosivu. <https://stat.fi/tup/alue/kuntienavainluvut.html#?year=2025&active1=SSS&active2=KU758>. Luettu 5.8.2025.

Tulilehto, Mari ja Leena Suopajarvi. 2021. *Kaivostoiminnan koetut vaikutukset Sodankylässä -seurantatutkimus*. Rovaniemi: Lapin yliopisto.

Tuomi, Jouni ja Anneli Sarajarvi. [2002] 2018. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Työ- ja elinkeinoministeriö. 2024. *EU:n kriittisten raaka-aineiden asetusta CRMA*. Verkkosivu. <https://tem.fi/kriittisetraakaaineet>. Luettu 17.5.2025.

Työ- ja elinkeinoministeriö. 2025. *Alueelliset kehitysnäkymät keväällä 2025*. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2025:19.

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/166252/TEM_2025_19.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Luettu 18.9.2025.

Valtavaara, Marjo. 2025. ”Tuomas Värriö vastusti ensin kaivosta, mutta meni sinne töihin.” *Helsingin Sanomat* 14.4.2025, A14.

Valtioneuvosto. 2024a. *Kriittisten raaka-aineiden hankkeiden lupamenettelyitä sujuvoitetaan: hallituksen esitys yhteyspisteviranomaisesta eduskuntaan*. Verkkosivu.

<https://valtioneuvosto.fi/-/1410903/kriittisten-raaka-aineiden-hankkeiden-lupamenettelyita-sujuvoitetaan-hallituksen-esitys-yhteyspisteviranomaisesta-eduskuntaan>. Luettu 18.5.2025.

Valtioneuvosto. 2024b. *Kansallinen mineraalistrategia*. Valtioneuvoston julkaisuja 2024:65, 9–10.

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/165994/VN_2024_65.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Luettu 18.9.2025.

Valtioneuvosto. 2025. *EU:n strategisen hankkeen asema kuudelle Suomessa sijaitsevalle hankkeelle*. Verkkosivu. <https://valtioneuvosto.fi/-/1410877/eu-n-strategisen-hankkeen-asema-kuudelle-suomessa-sijaitsevalle-hankkeelle>. Luettu 30.9.2025.

Vartiainen, Heikki. 1980. *The petrography, mineralogy and petrochemistry of The Sokli carbonatite massif, northern Finland*. Espoo: Geologinen tutkimuslaitos.

Vartiainen, Heikki. 2012. *Sokli malminetsintä työmaana ja kaivoshankkeena Osa 1: Otanmäki Oy/Rautaruukki Oy:n aika 1967–85*. Kertomus- ja kuvadokumentti. Espoo: Renlundin säätiö.

Vartiainen, Heikki. 2014. *Sokli malminetsintä työmaana ja kaivoshankkeena Osa 2: Kemira Oy:n kaivoshanke 1986–1989 ja vuodet 1990–2007*. Kertomus ja kuvadokumentti. Espoo: Renlundin säätiö.

Liitteet

Liite 1. Suostumuslomake

Tutkielman tekijä: Inga Savukoski Yhteystieto: isavukos@ulapland.fi, puh.

Suostumus tutkimukseen osallistumiseen

Osallistujan tiedot:

Nimi

Yhteystiedot (sähköposti ja/tai puh.nro)

Tutkielman tarkoituksena on tarkastella, millaisia ovat Savukosken kunnassa sijaitsevan Soklin kaivoshankkeen kannattajien odotukset ja millaista optimismia odotuksiin sisältyy. Haluan tutkia nimenomaan Itä-Lapissa sijaitsevaa kaivoshanketta, koska alueelta kaivoshanketta käsittelevää yhteiskunnallista tutkimusta on tehty vähän. Soklin kaivoshanke on Suomen mittakaavassa poikkeuksellisen suuri kaivoshanke, joka on ollut vireillä jo vuodesta 1967, jolloin Rautaruukki Oyj löysi malmion Savukosken kunnan pohjoisosasta. Tutkimukseni tarkoituksena on tarkastella optimismia affektiteorian kehyksessä. Kaivoshankkeen voi nähdä sisältävän hyötyjä ja haittoja. Affektiteorian kautta voi tutkia hankkeen kannattajien kiinnittymistä optimistisiin perusteluihin historia huomioon ottaen. Alustava tutkimuskysymykseni on: Miten Soklin kaivoshankkeen kannattajien puhe ja retoriikka ilmentävät optimismia?

Aineistonkeruun eteneminen

Tutkimuksen tutkimusaineisto kerätään haastattelujen avulla loppukevään 2025 aikana. Haastattelujen kesto on noin 30–60 minuuttia ja haastattelut nauhoitetaan. Haastatteluaineiston litteroidusta tekstistä etsitään tutkimuskysymyksen vastaavaa retoriikkaa ja suoria lainauksia. Kerätty aineisto säilytetään tutkimuksen valmistumiseen saakka, jonka jälkeen se tuhotaan.

Aineistonkeruuseen osallistuvan oikeudet

Jokaisella tutkimuksen aineistonkeruuseen osallistuvalla on oikeus anonymiteettiin eli kenenkään nimeä tai mitään muutakaan henkilökohtaista tietoa ei julkaista ilman osallistuvan henkilön kirjallista suostumusta. Haastattelutilanteessa haastateltavalla on oikeus kieltäytyä vastaamasta kysymyksiin, joihin hän ei halua vastata. Haastateltava

voi päättää haastattelun, milloin haluaa. Osallistuvilla henkilöillä on myös oikeus saada häntä itseään koskeva tutkimusaineisto, aineiston pohjalta syntyvä harjoitustyö ja mahdolliset tieteelliset julkaisut itselleen. Tutkimukseen osallistuvalla onniin halutessaan oikeus esiintyä omalla nimellään harjoitustöissä ja mahdollisissa tieteellisissä julkaisuissa. Osallistujat voidaan myös koodata (esim. H1, H2) tai heille voidaan keksiä nimet.

Annan vapaaehtoisesti suostumukseni haastatteluun, joka nauhoitetaan ___ Kyllä ___ Ei

Nimeäni saa käyttää harjoitustöissä ja julkaisuissa ___ Kyllä ___ Ei

Haluan saada kopion tutkimusmateriaalin pohjalta syntyneistä harjoitustöistä ja julkaisuista ___ Kyllä ___ Ei

Osallistuvan allekirjoitus sekä nimenselvennys

Harjoitustyön/tutkielman tekijän allekirjoitus sekä nimenselvennys

Aika _____

Suostumus täytetään kahtena (2) kappaleena.